

BIBLIOTECA ȘTIINȚIFICĂ
A UNIVERSITĂȚII DE STAT „ALECĂ RUSSO” DIN BĂLȚI

**PROFESORUL
GHEORGHE POPA SAU
LINGVISTICA, ȘTIINȚA
CEA MAI ORDONATĂ**

Omagiu la 60 de ani

**Născut la 30 noiembrie 1952 în s. Butești,
Glodeni.**

Studii

- Facultatea de Filologie, Bălți (1974);
- Doctorat, Institutul de Limbă și Literatură al A.Ș.M. (1976-1979).

Titluri științifico-didactice

- Universitatea de Stat „A. Russo”: asistent universitar (1974-1981);
- Lector superior universitar (1981-1983);
- Conferențiar universitar (1983-2001);
- Profesor universitar (2008).

Grade științifice

- Doctor în filologie (1981);
- Doctor habilitat în filologie (2007).

Funcții administrative

- Decan al Facultății de Filologie, interimar (1981-1984);
- Șef al Catedrei Limba și Literatura Română, interimar (februarie-mai 2000);
- Șef al Catedrei Limba Română (mai 2000-2010);
- Rector al Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți (din 2010).

Domenii de cercetare

Lingvistică generală, lingvistică comparată, lexicologie, lexicografie, semantică, ortografie, sociolingvistică.

Publicații

- Peste 150, inclusiv două monografii (1992; 2007), 3 dicționare (1990, 2001, 2010), Manualul ONU (1992, în colaborare);
- În calitate de cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al A.Ș.M. participând la elaborarea Dicționarului limbii române derivativ;
- În calitate de membru al grupului de cercetare „Limba română vorbită în Moldova istorică ” a participat la elaborarea culegerii de rapoarte (2000, Leipzig).

Pregătirea cadrelor științifice

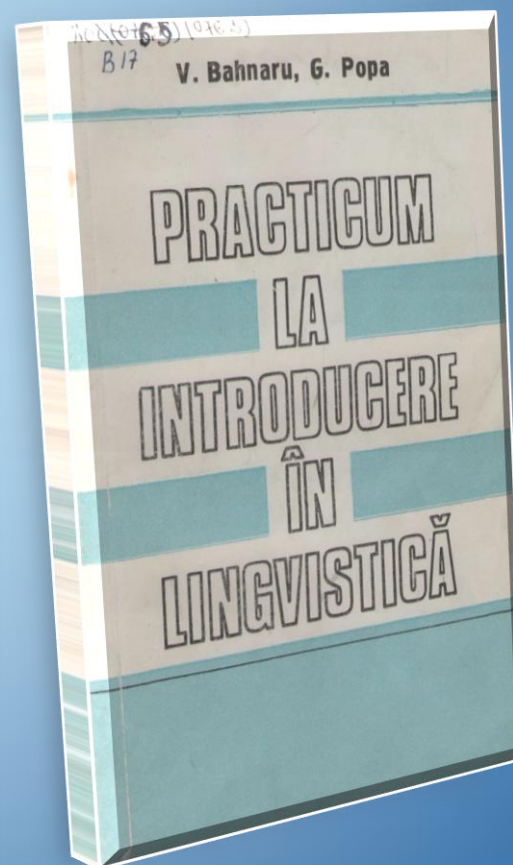
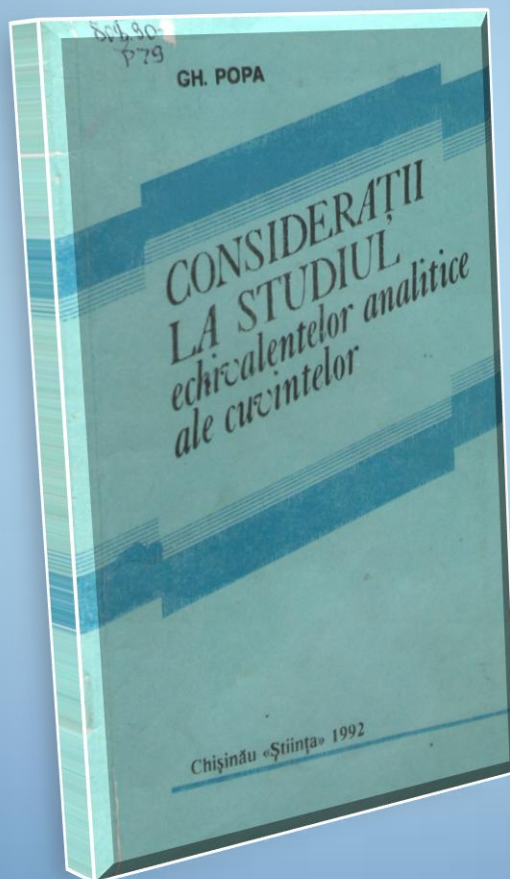
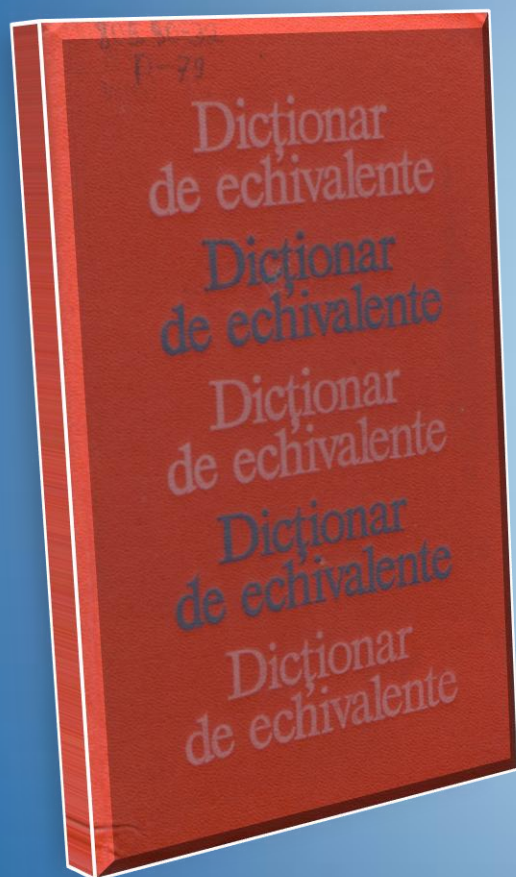
- Conducător științific (10 doctoranzi și 20 de masteranzi);
- Referent oficial (5 teze de doctorat);
- Autor a peste treizeci de avize la teze, referate ale tezelor de doctor și doctor habilitat, dicționare, programe, manuale etc.

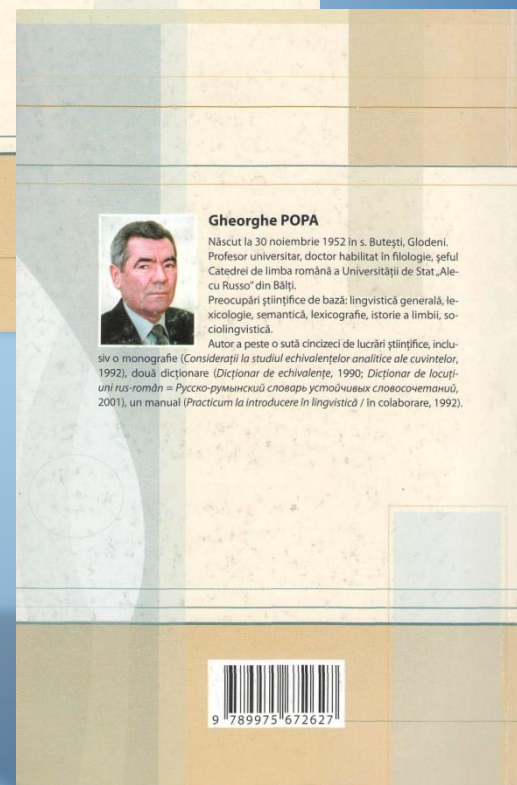
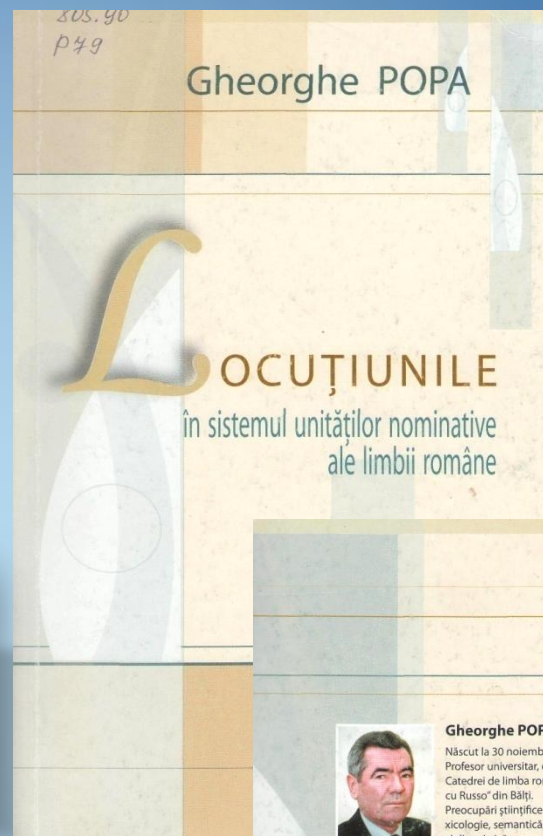
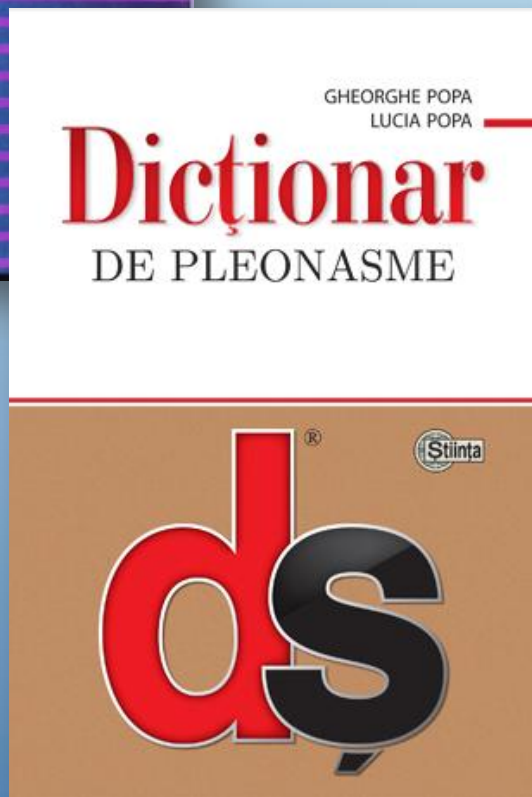
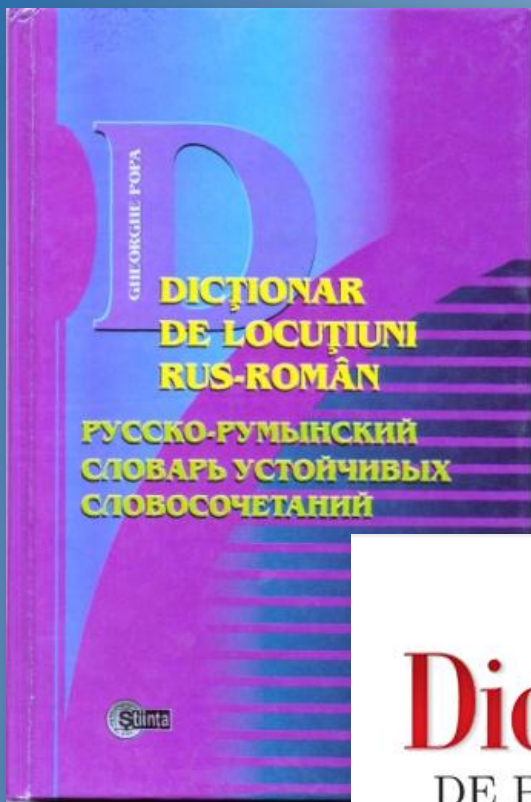

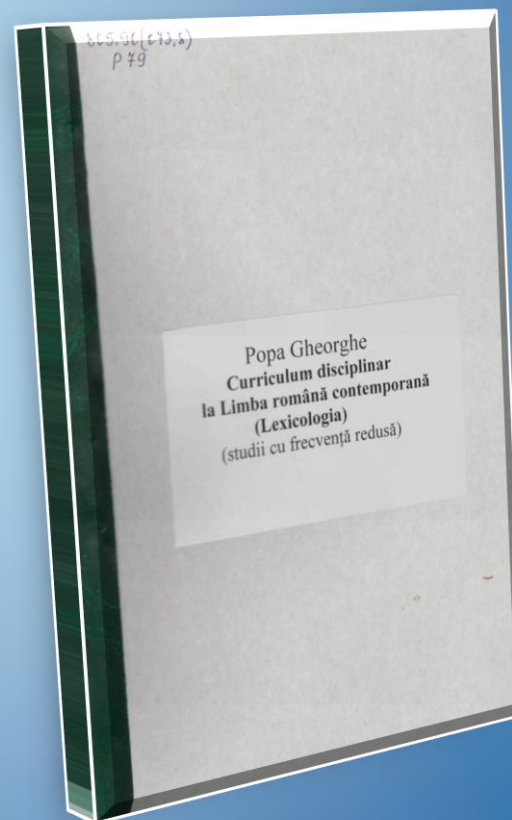
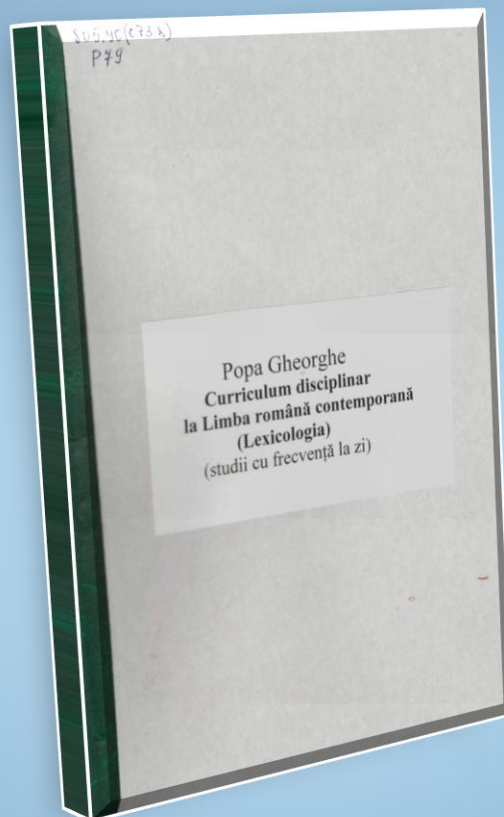
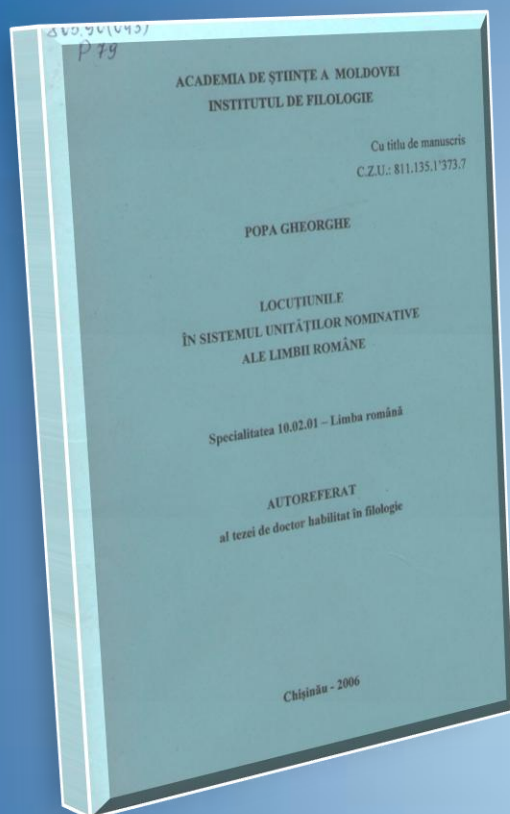
Ca și oricare om adevărat, refuzînd tonalitatea monocordă și temperamentul linear, **dl Gh. Popa** este o personalitate ce nu poate fi surprinsă și fixată într-o formulă schematică. Mediul universitar bălțean are însă în persoana Dumisale unul dintre pilonii săi de rezistență. Pentru azi, pentru mâine, pentru atîta timp cît discursul său intelectual va rămîne înscris în conștiință învățăcelilor Domniei Sale.

Nicolae Leahu. Un profesor între profesori. In: Plai Bălțean. 2002, 6 dec.

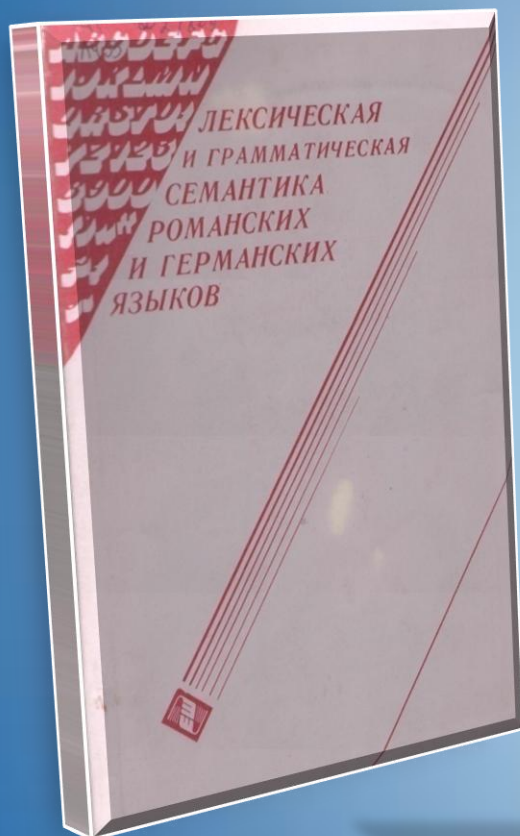
LUCRĂRI ȘTIINȚIFICE ȘI DIDACTICE

PUBLICISTICĂ LINGVISTICĂ, ARTICOLE, RECENZII PUBLICATE ÎN CĂRȚI ȘI CULEGERI

зация словообразовательных схем и суффиксальных производных на более обширном, чем в данной работе, фактическом материале может способствовать выявлению и уточнению списков активных моделей и живых суффиксальных формантов романских языков.

Л и т е р а т у р а

1. Алексеев А. Я. Именное суффиксальное словопроизводство во французском языке (функционально-стилистический аспект). Днепропетровск, 1982.
2. Итенберг Р. Л. К вопросу о степени продуктивности в словообразовании (на материале современного французского языка) // Вопросы романо-германского языкознания. Вып. II, ч. I. Челябинск, 1967.
3. Котелник Ф. Деспре нумеле де акциуне мн-ре (ама-ниса субстантиваре а инфинитивулуй лунг) // Лимба ши литература молдовеняскэ. 1972. № 3.
4. Мотш В. Принципы изменения словообразовательных средств // Сопоставительное исследование современных славянских языков. М., 1984.
5. Benedek M. Formazione dei sostantivi nel iteliano e nel ungherese di oggi // Acta universitatis eszegediensis de Attila Jozsef nominatae: Acta romanica. T. 5. Szeged, 1978.
6. Girelli A. Une approche romane de la suffixation en portugais moderne // Revue roumaine de linguistique. 1977. T. XXII, № 2.

М. П. Иониче, Г. Д. Попа (БТИ)

О СОДЕРЖАНИИ ПОНЯТИЯ АНАЛИТИЧЕСКОГО ЭКВИВАЛЕНТА СЛОВА

Учитывая тот факт, что термин, обозначающий определенное языковое явление, призван раскрыть в значительной степени его характерные особенности, попытаемся в данной статье акцентировать внимание на терминологическом аспекте обозначения сочетаний типа (рус.) 'оказывать помощь', (фр.) *faire une visite, de génie*, (нем.) *Beistand-leisten*.

Обращение к вопросу терминологии в нашем случае отнюдь не случайно. Изученная литература по данной проблеме (статьи, исследова-

ния, словари и т.д.) свидетельствует о том, что в настоящее время интересующие нас лексические образования обозначаются прочно установившейся гаммой терминов: "устойчивое словосочетание", "фразеологическое устойчивое словосочетание", "идиоматическое устойчивое словосочетание" (во всех этих случаях в романских языках понятие устойчивого словосочетания* передается французским словом *locution*) "фразеологическая совокупность", "фразеологическая единица", "морфологизированное фразеологическое сочетание", "преморфологическая единица", "устойчивое фразеологическое сочетание", "нефразеологическое устойчивое сочетание", "устойчивое выражение", "идиома", "идиоматическая единица", "идиоматическое выражение", "аналитическая единица", "аналитический оборот", "аналитическое слово", "аналитическая конструкция", "лексическое словосочетание", "лексическое единство", "описательное выражение", "слитное речение", "перифраза", "перифразическая конструкция", "описательный оборот", "синтагма", "стабильная синтагма", "аналитическая синтагма", "типовая конструкция", "шаблон" "клише" и др.

Неоправдана позиция тех исследователей, которые, сознательно избегая употребления какого-либо определенного термина, предпочитают говорить (с целью предупреждения возможных упреков) о "конструкциях типа...", "образованиях типа...", "оборотах типа..." и т.д., или одинаково недифференцированно употребляют два или три разных термина в одной и той же работе.

Анализируя вышеприведенные термины, можно заметить, что некоторые из них (например, "устойчивое словосочетание", "описательный оборот") именуют вообще стабильные словосочетания, другие же (например, "морфологизированное фразеологическое сочетание", "лексическое словосочетание") не могут быть даже возведены в ранг термина из-за их не совсем точного терминологического содержания.

Почти половина из упомянутых терминов страдает другим недостатком: они содержат плеонастические элементы (например, "выражение" может быть только "идиоматическим", "оборот" - только "описательным", "речение" - только "слитным", "конструкция" - только "перифразической", "синтагма" - только "аналитической" и т.д.). Неприемлем и термин "аналитическое слово" (соответственно: "аналитическое существительное", "аналитический глагол" и т.д.), который не обладает вполне определенным значением, ибо он именует и другие типы словосочетаний¹.

* Ср.: "... по сути дела здесь наличие словосочетания, синтагмы (имеется в виду "госконтроль", "главарь", "профильтр", "моссовет", "М.П.", "Г.П."), только в роли определяющего не обобщающего прилагательного, а "аналитического прилагательного" - усечения типа *гос. глав. проф.*

80
138

Министерство науки и образования ССР Молдова
Ministerul științei și învățământului al R.S.S. Moldova

Институт педагогический «А. РУССО» din or. Bălți
Балтийский Государственный педагогический институт им. А. РУССО

**MATERIALELE
CONFERINTEI ȘTIINȚIFICO-PRACTICE REPUBLICANE
«PROBLEME ACTUALE DE TEORIE ȘI PRACTICĂ ALE
LINGVISTICII CONTEMPORANE»**

(Lecturi mîghiriene: către aniversarea a 70-ua de la nașterea prof.
V. N. MIGHIRIN).

**МАТЕРИАЛЫ
РЕСПУБЛИКАНСКОЙ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ «АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ПРАКТИКИ СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКИ»**

(Мигиринские чтения: к 70-летию профессора)

БМН. 1991
Балт. 1991

Gh. POPA
(Bălți)

DESPRE FUNCȚIONAREA PRINCIPIULUI ECONOMIEI ÎN LIMBĂ
(pe baza echivalențelor analitice ale cuvintelor)

După cum se știe, semnificatul unui semn lingval «tinde spre adevăr» ca să fie redat prin alte mijloace decât prin propriul său semn» (S. Karcevskij). S-ar părea la prima vedere că această tendință a semnului lingval se opune altei tendințe a limbii și anume tendinței ei de a economisi mijloacele de exprimare. Or, e cîît se poate de limpede că echivalențele analitice — fiind constituite întotdeauna minimum din două elemente — nu concorda nici cu economisirea timpului necesar pentru comunicarea verbală sau grafică, nici cu economisirea eforturilor intelectuale și fizice necesare pentru rostirea sau scrierea echivalentului analitic respectiv, nici cu economisirea spațiului, hîrtiei, cerneiței ș. a. necesare pentru scrierea echivalentului analitic respectiv ș. a.

2. Să admitem că o limbă oarecare dispune, în primul rînd, de cantitatea de mijloace și că, în al doilea rînd, aceste mijloace sînt împacabile din punct de vedere «material»: simple, accesibile, ușor asimilabile. Însă, chiar și într-o asemenea situație «ideală» limba poate să nu se achite cu misiunea sa de bază: transmiterea adecvată a mesajului, satisfacerea economică a necesităților de comunicare. Nu în zadar se susține că economia unei limbi constă tocmai în tendința permanentă spre stabilirea unui echilibru între necesitățile de comunicare și mijloacele de limbă. Din aceste motive nu pot fi acceptate fără rezervă afirmațiile conform cărora principiul economiei presupune utilizarea unei cantități minime de unități materiale la actualizarea unui enunț.

3.1. Pornind de la faptul că principiul economiei își trage «seva» din afara limbii (deci ei trebuie calificat drept factor immanent al dezvoltării limbii), considerăm că avem tot temeiul de a-l examina concomitent cît în planul expresiei, cît și în planul conținutului, dar nu numai în planul expresiei, după cum procedează unii cercetători. Admițînd acțiunea principiului economiei în planul expresiei, trebuie să analizăm numai deocîndă consecințele acestei acțiuni și asupra economiei conținutului a unităților. Cu alte cuvinte, constatînd economisirea mijloacelor în planul expresiei, trebuie să analizăm numai deocîndă consecințele acestei acțiuni și asupra economiei conținutului a unităților. Cu alte cuvinte, constatînd economisirea mijloacelor în planul expresiei, trebuie să se stabilească totodată ce se economisește și în planul conținutului.

77.0
11419

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ОБРАЗОВАНИЯ ССР МОЛДОВА
МИНИСТЕРСТВО НАУКЫ И ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА
МОНА А.РУССО

РЕПУБЛИКАНСКОЕ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЕ
СОВЕЩАНИЕ «АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ
ПРАКТИКИ»

СЕСТРАНА ГЕНТОРЪСЕНА КУПЪТ
НИША МОХАЛОСЕНА
ЗАПИСА ИВАНОВЕНА
НИША ЗАВЪДОВЕНА
НИШТОРИН ПЕТРОВЕНА
НИШОРА ВЪДЪДОВЕНА

СОКОЛОВ
БОРИСОВ
ЧЕРНОВСКИ
КОМАНОВ

**CUVINTEL ÎN PROPRIU-ZISE ȘI ECHIVALENȚELE LOR LOCUȚIONALE:
PARTICULARITĂȚI GRAMATICALE (MODALITĂȚI DE TRATARE ÎN
CADRUL CURSULUI DE LIMBĂ MOLDOVENASCĂ LITERARĂ CONTEM-
PORANĂ)**

GHEORGHE POPA
Institutul Pedagogic Bălți

Problema înfăinșării de cuvinte, libere sau stabile, s-a bucurat în permanență de atenția lingviștilor moldoveni. Dar, pornindu-se de la repartizarea tacită a materialului lingval în diferite nivele ale limbii, studiarea înfăinșărilor libere a fost inclusă în domeniul gramaticii, iar a celor stabile — în domeniul lexicologiei. Și dacă acest de la urmă tip de înfăinșări de cuvinte a fost examinat și se examinează nu fără succes — deci, după cum era și de așteptat, prin priză «lexicologică» — atunci aspectul lor gramatical este oarecum neglijat, deoarece, pe de o parte, el nu ține de competența lexicologilor, iar pe de altă parte, gramaticienii fie că exclud aceste unități din sfera preocupărilor lor științifice, fie că, în cel mai bun caz, se limitează doar la unele constatări de tipul «predicatul poate fi exprimat și printr-o înfăinșare stabilă de cuvinte». Într-un cuvint, observațiile, ce vizează particularitățile gramaticale ale echivalențelor locuționale, sînt insuficiente pentru a contura a p e c i f i c u l gramatical al unităților în cauză.

Pe lîngă multitudinea afinităților, în plan gramatical, dintre cuvintele propriu-zise și echivalentele lor locuționale, totuși echivalentele locuționale nu o serie de particularități, ce nu sînt specifice cuvintelor propriu-zise.

Atfel, spre deosebire de substantivul simplu, forme și semnificația de gen ale cărora formează întotdeauna o unitate (unei semnificații de gen îi corespunde și o anumită formă), atunci în cadrul echivalențelor locuționale forma genului nu corespunde de fiecare dată cu semnificația de gen: *care de seamă* (gen.) «raport de activitate într-o perioadă de timp» (amb.), *ziua le ming* (gen.) «viitor» (amb.). Există o serie de echivalente locuționale, ce pierd categoric numărul: *cîmp de activitate*, *ieșire din situație*, *intrare în viață* ș.a. De asemenea, nu orice tip de echivalente locuționale ale substantivului are toate formele casuale.

Echivalentele locuționale ale verbului, spre deosebire de substantivul propriu-zis, nu au formă plurală și participii la activ și la pasiv.

АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ ФИЛОЛОГИИ

ПРОБЛЕМЕ АКТУАЛЕ ДЕ ФИЛОЛОЖИЕ

Г. Д. ПОПА
(Беломы)

НЕКОТОРЫЕ ЗАМЕЧАНИЯ ПО ПОВОДУ СТРУКТУРНЫХ ТИПОВ АНАЛИТИЧЕСКИХ ЭКВИВАЛЕНТОВ ИМЕНИ ПРИЛАГАТЕЛЬНОГО

Исследование структурных типов аналитических эквивалентов имени прилагательного¹ сопряжено с определенными трудностями, обусловленными характером их цельной структуры. Аналитический эквивалент имени прилагательного обладает цельной структурой тогда, когда выступает как языковая единица с завершенной грамматической организацией в соответствии с законами синтаксиса².

Применяя такое понимание цельной структуры к аналитическим эквивалентам имени прилагательного, приходим к выводу, что не все типы данных аналитических эквивалентов характеризуются подобной структурой. Отсутствие некоторых лексических

элементов отражается на семантическом содержании эквивалентов (см. примеры ниже), но не правильному восприятию. Объясняется это тем, что некоторые компоненты аналитического эквивалента не восстановлены в процессе актуализации. Например, эквивалент имени прилагательного *бят де слова* имплицитно содержит и определение *бун* *бун*. Сравните также аналитические эквиваленты *ла имиз* 'добрая, милосердная женщина', *с чор* 'быстрый спортсмен', *ом плин де син* 'самый' и др., которые являются результатом пропущенных от *а фи бун* *ла имиз*, *а фи бун* *де пичор*, *а*.

Исходя из вышеуказанных соображений, при описании структурных моделей аналитических эк

¹ Аналитический эквивалент имени прилагательного единицы языка, составленной по определенной семантике из элементов, четко дифференцирующихся в лексическом будучи взятыми в совокупности, соответствуют дефективно-функциональный эквивалент имени прилагательного *жену* 'генеральный', *ку кал* 'с головы, смысловый', *бун болтливый*, *ку скари* *ла кал* 'благоразумный'. Исходя из определения, необходимо четко разграничивать аналитические прилагательного *де ляр* (*имиз де ляр* 'каменное с словосочетания *де ляр* (*каса де ляр* 'каменный дом') выражение *де ляр* выводит одну и ту же синтаксическую, но выраженного в первом случае аналитическим прилагательного, а во втором — существительным с предлогом см.: Попа Г. Д. О понятии аналитического эквивалента. — ДЛМ, 1980. № 4, п. 45—51.

² См.: Гагарин С. Г. Фразеологизация элементов речи восточное население: В связи с проблемой развития фразеологии. — Учен. зап. Терм. пед. ин-та, 1966, вып. 34, с. 28.

Вербул *а фаче* се *имбинэ* ку *супинул* ши *де ла алте* *вербе*: *Проприя-й трэуре те фаче де неинфринт* (А. Шаларь); *Тулубура-я-а фэкут де нерекуноскут* (А. Шаларь); *Минтя луй ажера, адынкэ ши пэтрунэтоаре, куражул ши витежия ыла фак де небирунт* (Я. Кутковецкий).

Вн экземпляре *дате супинеле де рыс, де неинфринт, де нерекуноскут, де небирунт* экспримиэ карактеризэры але акузативелор *из, о, те, а, ыла, дин аша-нумите де структура де супрафаш*.

Деспре фреквенца КАИ ши КАС *везь табеле де № 1, 2* (не база оперелор скринторилор дин сек. XIX—XX). Компариянд сондажеле статистиче дин табеле, констатэм, кэ сфера утилизэрий КАИ с'а редус ын лимба актуалэ, ын скимб а кэпэат амплуаре интребунция КАС, каре аре препондеренэ, май алес, ын стилу лимбий ворбите.

Г. Д. Попа

НАТУРА СЕМАНТИКЭ А ЭКВИВАЛЕНТУЛУЙ АНАЛИТИК АЛ АДЖЕКТИВУЛУЙ¹

Требуе нотат дин капул локулуй, кэ черчетаря концинутулуй интеграл ал эквивалентелор аналитиче але аджективулуй имплицитно о серии де дификултэць, ачестя финид детерминате, ын примул рында, де урмэторул фактор. Дакэ ын кадрул алтортипурь де эквиваленте аналитиче поате фи евиденцият компонентул доминант (де экземпляру, ын компонента эквивалентелор аналитиче але вербулуй кувынтул пивотант есте мнотдэуна вербул), атунч ын сфера эквивалентелор аналитиче але аджективулуй кувынтул де базэ, ын мажоритатя казурилор, есте ну аджективул (дин челе 35 де типурь структурале евиденцияте нумай трей конции аджективул ын калитате де компонент ал эквивалентелор аналитиче але аджективулуй).

Е де ла сине ынцелес, кэ ну орьче ымбинаре арбитрарэ дин доуэ сау май мулте кувинте поате сэ алкэтуяскэ ун эквивалент аналитик ал аджективулуй. Ачест прочес пресупуне луаря ын консидерация а аномитор регуларитэць, че се реферэ ла валенца, посибилитэциле комбинаторий але кувинтелор. Реесе, кэ формаря унуей эквивалент аналитик чере о ануеме, ла диферите нивеле, компатибилитате а элементелор компоненте. Проблема с'ар резолва, дакэ ын прочесул де креаре а эквивалентелор аналитиче с'ар манифеста нумай (деши ши де ачаста требуе сэ се

¹ Эквивалентулуй аналитик ал аджективулуй конституе о унитаре лексикалэ а лимбий, формата, дунэ ун модел семантико-структурал детерминат, дин элементе бини дифференциате ын план лексикал, дар каре, ын ансамблу, кореспунда парадигмэ дефектуоуе ши се презинта ал эквивалент функционал ал аджективулуй. Де экземпляру: *бун де гура, де жену, де ачелаш фел, ку тре-чере* (А се ведя: Попа Г. О понятии аналитического эквивалента имени прилагательного // ДЛМ. 1980. № 4. П. 45—51).

ОПТИМИЗАЦИЯ ГРАММАТИКИ В СВЕТЕ ЛЕНИНСКОЙ ТЕОРИИ ОТРАЖЕНИЯ

Издательство «Типула»

членения предложения – а значит, и членов разных ступеней сегментации, – следует назвать состав предложения (его нераспространенность или распространенность; простую, осложненную или сложную организацию).

Членность предложения с позиций категориально-знаковой структуры имеет предел. Теоретически он обусловлен количеством знаменательных слов в предложении, которое обычно совпадает с количеством членов предложения. Практически же такого совпадения может и не быть: объективные связи-отношения природы могут выражаться и комплексами слов, представляющими собою как членные, так и нечленные единства.

Ступени сегментации предложения различаются классами знаков (категории первых ступеней членения, как правило, репрезентируются синтагмами, большинство из которых – комплексы слов; категории заключительной ступени членения – отдельные слова); количеством членов (с понижением ранга сегментации их число обычно увеличивается); объемом и содержанием отображаемых в знаках категорий, степенью их абстракции (в строе предложения на разных ступенях членения один и тот же элемент выступает то как родовая категория – предшествующая ступень, – то как ее разновидность – последующая ступень).

Разработка вопроса о членах разных ступеней сегментации предложения позволит уточнить принципы синтаксического разбора и будет способствовать созданию непротиворечивой теории членов предложения.

Г. Д. Попа
(Бельцы)

О ПОНЯТИИ АНАЛИТИЧЕСКОГО ЭКВИВАЛЕНТА СЛОВА

Как известно, молдавский язык обладает на лексическом уровне аналитическими эквивалентами для большинства частей речи и для знаменательных, и для служебных. Сравните для имени существительного: адучеря аминте – аминтирь (воспоминания), пареря де рэу – регрете (сожаления); для имени прилагательного: (ом) де Жениу – (ом) Жениал (гениальный/человек), (поет) ку талант – (поет) талантат (талантливый/поэт); для глагола: а два парте – а партиципа (участвовать).

а да о пропунере – а пропуне (предлагать); для предложения: ми афага де (кроме, за исключением), ми деценденца де (в зависимости от) и др.

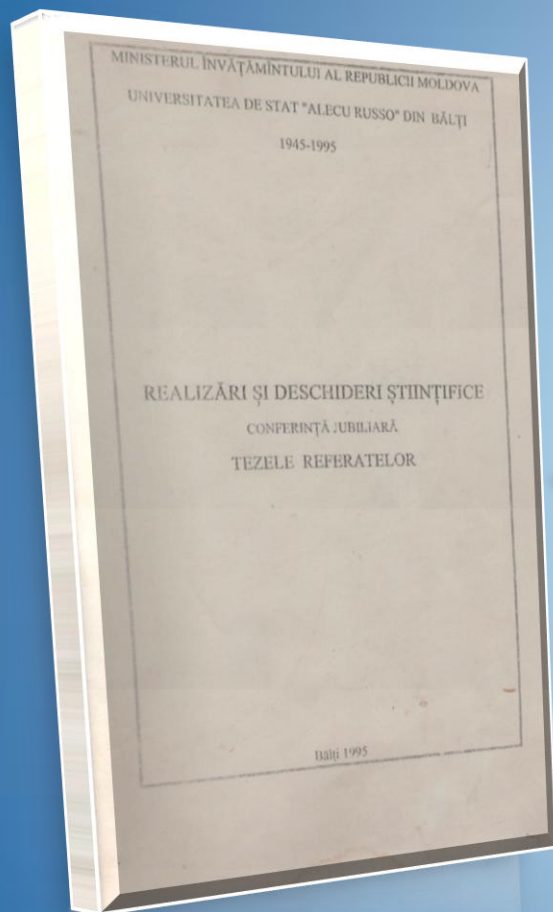
При выяснении аспектов, связанных с сущностью, механизмом функционирования аналитических эквивалентов слов, следует исходить из комплексного их рассмотрения, позволяющего выявить специфические черты их структурно-грамматического и семантико-функционального статуса, ибо одностороннее изучение – «предпочтение» одного аспекта и пренебрежение другими – может привести к извращенному или, в лучшем случае, неполному толкованию соответствующего явления (так, нередко бывает, что приведенные выше сочетания рассматриваются некоторыми языковедами как аналитические эквиваленты слов, а другими – как свободные сочетания слов, пренебрегая тем самым цельностью таких единиц с семантической точки зрения). Ведь в ходе трансформации «наблюдается изменение функции, категориального значения, лексического содержания, синтаксической и лексической дистрибуции, грамматического оформления, морфологического состава, словообразовательных возможностей, фонетического облика и некоторых других особенностей»¹. Данные соображения проф. В. Н. Мигиряна, касающиеся перехода лишь отдельного слова в другой класс слов, тем более применимы при разработке проблемы трансформации группы слов (минимум как два) разной лексико-грамматической природы. Безусловно, что перечисленные признаки проявляются дифференцированно, в зависимости от группы слов, подлежащих дифференциации, и от типа конвертирования (субстантивация, адъективация, вербализация и т. д.). Но только в результате выделения самых характерных, нефакультативных особенностей можно констатировать, что определенная структурная модель представляет собой новую лексическую единицу.

Я. К. Радевич-Виницкий
(Дрогобыч)

СЛОЖНОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ С ПОЗИЦИЕЙ ОТРАЖАЮЩЕЙ ГРАММАТИКИ

В номинативном плане сложное предложение представляет

¹ Очерки по теории процессов переходности в русском языке. Бельцы, 1971, с. 149.

Secția PROBLEMELE ACTUALE DE FILOLOGIE ROMÂNĂ

OBSERVAȚII ASUPRA FUNCȚIILOR LIMBII

Gh. Popa, dr.conf.,
Universitatea de Stat "A. Russo", Bălți

0.1. Diversitatea interpretărilor privind funcțiile limbajului uman (esența și numărul lor, corelația dintre ele etc.) e o mărturie, pe de o parte, a complexității fenomenului investigat iar pe de altă parte, a netemeinicii soluțiilor propuse. Sînt, deopotrivă, nedorite atât amalgamarea fără discernămint a funcțiilor limbii, cît și ierarhizarea lor rigidă (chipurile, dependența de "importanța" lor), atît fetișizarea primatului unei funcții, cît și neadmiterea categorică a coocurenței tuturor funcțiilor la realizarea unui enunț (mesaj).

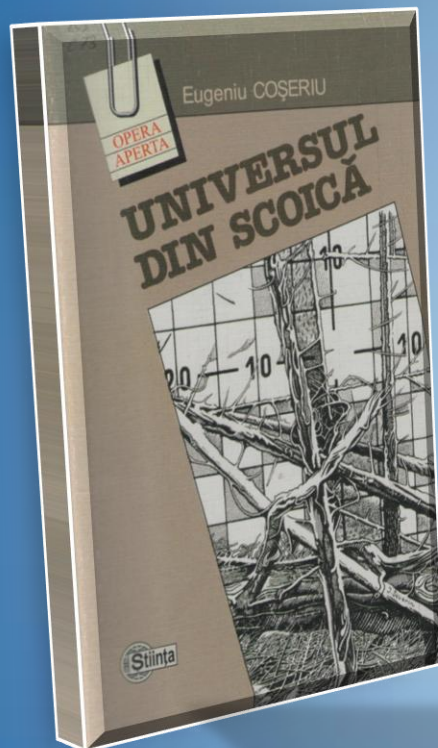
27

0.2. Totodată, determinînd "repertuarul" funcțional al limbii, noi dezvăluim și esența ei, profilăm rostul apariției și mecanismul funcționării ei în societate (fiind conștienți de faptul că esența limbii nu poate fi epuizată de reliefarea funcțiilor ei).

1.1. Funcțiile limbii nu trebuie examinate în dependență de a) numărul indivizilor care o vorbesc (or, vorbitorii nu sînt în stare nici să majoreze, nici să reducă numărul lor), b) "antichitatea" ei (or, funcțiile actuale ale unui idiom nu se deosebesc de funcțiile lui inițiale), c) avuția ei (or, limbi "sărace" și limbi "bogate" nu există), d) sfera de întrebuințare a ei (or, indiferent de sfera de aplicare, finalitatea limbii este aceeași: mijloc de comunicare).

1.2. Trebuie evitată confundarea sau identificarea funcțiilor limbii cu funcțiile vorbirii (or, funcțiile limbii nu "acoperă" perfect funcțiile vorbirii; funcțiile limbii se manifestă "în afara" ei, iar cele ale elementelor constitutive - "înăuntrul" ei).

1.3. Funcțiile limbii trebuie reconsiderate prin prisma relațiilor ei cu fenomenele care "contactează" (or, limba a apărut, funcționează și se dezvoltă nu "în sine și pentru sine") și numărul lor poate crește odată cu cercetarea lor profundă, "pe verticală". Ele formează un tot întreg și pot fi numai convențional delimitate (or, nu atestăm nici un enunț - rezultat al acțiunii unei singure funcții).

„ȘTIINȚA ESTE O FORMĂ DE ÎMPĂRȚĂȘANIE...”

Dispariția Magistrului, în septembrie 2002, și starea de vacuitate și indecizie ce au urmat acestei pierderi irecuperabile, a aminat, pentru încă o perioadă de timp, revenirea la descifrarea acestui interviu cu Eugeniu Coșeriu, interviu înregistrat în 17 și 20 mai 2001, în contextul aflării Domniei sale la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți cu prilejul Colocviului Internațional *Filologia secolului al XXI-lea*, una dintre ultimele reuniuni științifice la care a participat marele savant.

Concepută în continuarea interviului *Despre lingvistică, Heidegger, Clinton ș.a.* (Semn, Anul II, 1998, nr. 3-4, p. 8-14), pe care i-l solicitasem tot la Bălți, în aceeași echipă, această a doua parte, mult mai cuprinzătoare, s-a realizat în două ședințe a câte aproximativ patru ore.

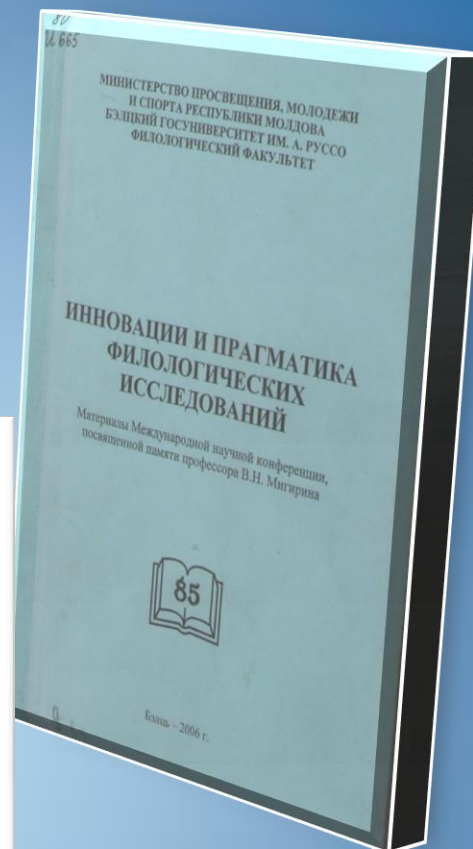
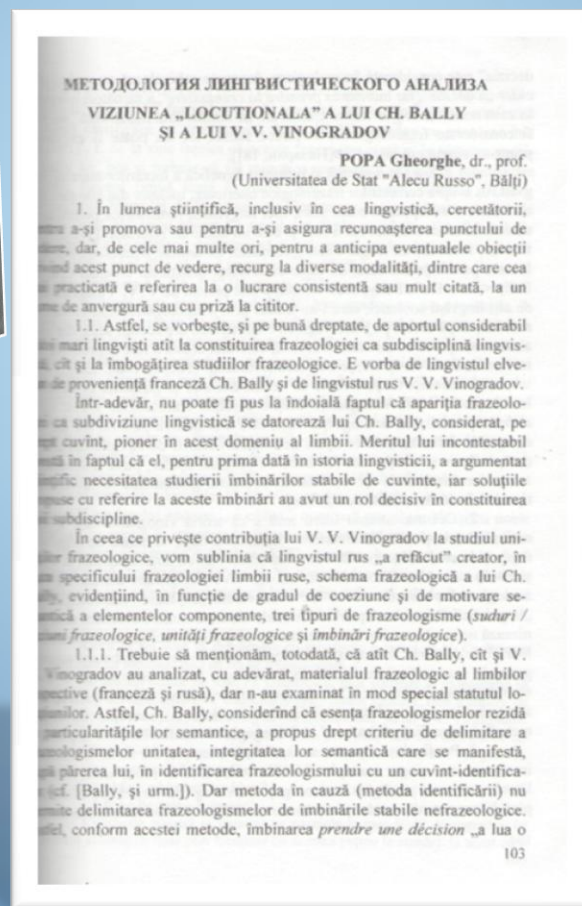
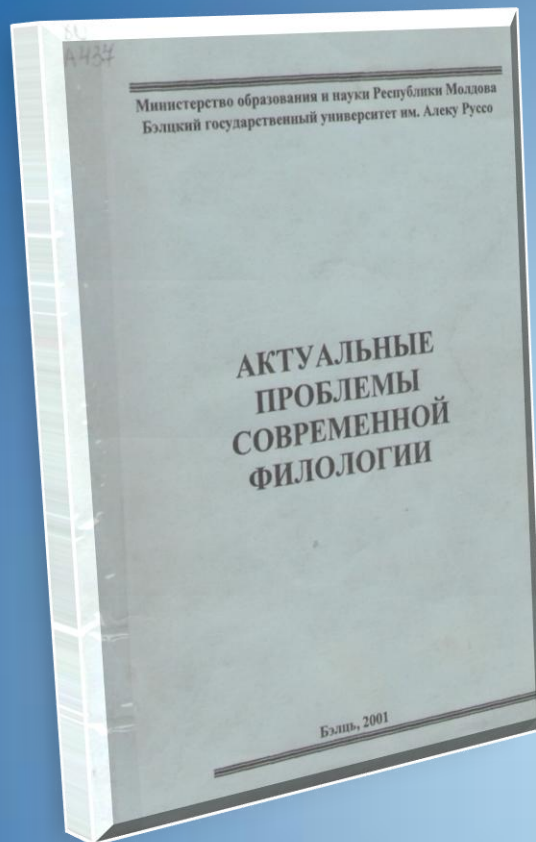
În lipsa acordului domnului Profesor, am ezitat îndelung cum să procedăm în vederea eliminării unor reluări, paranteze sau mici digresiuni (inevitabile în discursul oral, dar și într-o atmosferă degajată, așa cum o putea crea Eugeniu Coșeriu), în așa fel încât textul să sune fluent și cu acea limpezime ce caracteriză gândirea coșeriană. Nu excludem și să fi greșit întrucâtva, acolo unde intuiția nu ne-a putut fi de ajutor. Iată de ce publicăm acest interviu umbră de o neliniște sau melancolie nelămurite în fața privirii Sale, atât de vie și scrutătoare în memoria noastră afectivă, dar și cu gândul că aceste convorbiri de neuitat au, pentru noi și pentru întreaga opinie filologică, o valoare testamentară.

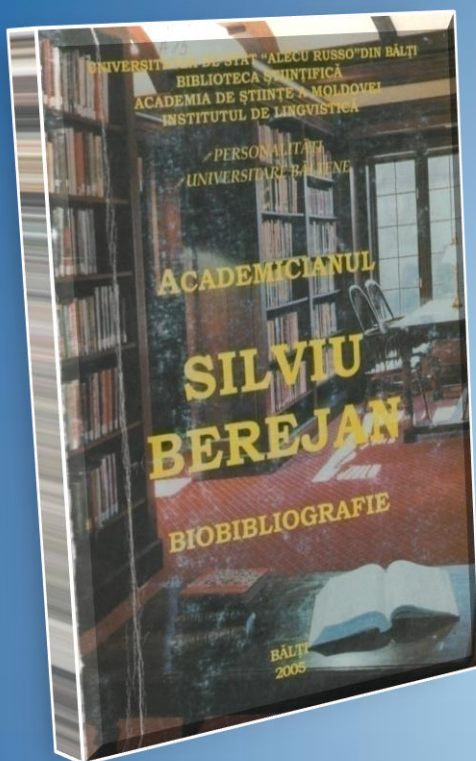
Gh. Popa: Domnule profesor, cunoaștem că ați scris *Sincronie, diacronie și istorie* la 36 de ani, aflându-vă într-un dialog permanent, aproape că Vă citez, la aceeași masă cu mari lingviști ai secolului al XX-lea, între care Jakobson sau Benveniste; am dori să aflăm, în acest context aniversar, cu cine, dintre tinerii lingviști de astăzi, ar vrea să stea la o masă octogenarul Eugeniu Coșeriu?

E. Coșeriu: Recunosc, e o întrebare foarte grea, foarte delicată, dar eu aș zice că aș vrea să stau la o masă cu discipolii mei, cărora întot-

De la stînga la dreapta: Wolf Dietrich, Stelian Dumitrăcel, Victor Grecu, Gheorghe Popa, Eugeniu Coșeriu, Adrian Ciubotaru, Maria Șleahțișchi și Nicolae Leahu. Colocviul internațional „Filologia secolului XXI”, Bălți, 2001

PARTEA I MOMENTE BIOGRAFICE

A. DIN VIAȚA ȘI OPERA ACAD. S. BEREJAN
de
Gheorghe POPA

Curriculum vitae

Născut la 30 iulie 1927 în comuna Bălăbănești, plasa Vadul lui Vodă, jud. Lăpușna (azi – jud. Chișinău), România.

Studii. În 1938 școala primară din s. Valea Perjei, jud. Țighina; 1938–1944 liceul „B. P. Hasdeu” din Chișinău; 1944–1945 – studii în refugiu la liceul „C. D. Loga” din Timișoara; 1945–1946 – școala rusă de cultură generală din Comrat; 1946–1947 – școala moldovenească nr. 4 din Chișinău; 1947–1952 – Facultatea de Istorie și Filologie a Universității de Stat din Chișinău (inițial înscriindu-se la Institutul de Arhitectură din Odessa, apoi la Facultatea de Fizică și Matematică a Universității de Stat din Chișinău); 1952–1956 – specializare la doctoratură în cadrul aceleiași universități.

Grade și titluri științifice. Doctor în filologie (1956, Universitatea de Stat din Chișinău); doctor habilitat în filologie (1972, Institutul de Lingvistică din Moscova al A.Ș. a U.R.S.S.); profesor universitar (1979, Universitatea de Stat „Al. Russo” din Bălți); membru corespondent al Academiei de Științe din Moldova (1989); membru titular (academician) al Academiei de Științe din Moldova (1992); membru de onoare al Institutului de Lingvistică „Iorgu Iordan” din București al Academiei Române

modificările semantice generează unele schimbări de ordin gramatical (devin neflexibile, pierd autonomia sintactică etc.).

5. Toate transformările semantice și gramaticale ce au loc la conversiunea unei părți de vorbire în alta se manifestă *bidirecțional* (între adjectiv și substantiv, între verb și substantiv, între prepoziție și substantiv, între interjecție și substantiv, între adjectiv și verb, între adjectiv și adverb, între adverb și prepoziție, între adverb și conjuncție) și *indirecțional* (între prepoziție și conjuncție (numai dinspre prepoziție), între verb și conjuncție (numai dinspre verb), între verb și pronume (numai dinspre verb), între conjuncție și pronume (numai dinspre pronume)). Nu este exclus ca fenomenul dat să cuprindă concomitent mai multe de două părți de vorbire. De exemplu verb > adjectiv > substantiv, verb > adjectiv > adverb > prepoziție, adjectiv > substantiv > adverb > prepoziție etc. [8, p. 32].

Referințe bibliografice:

1. Мигурич В. Н. Очерки по теории процессов переходности в русском языке. – Бэлъ, 1971.
2. Мигурич В. Н. Язык как система категорий отображения. – Кишинев: Штиинца, 1973.
3. Борто Л. В. Глубина взаимодействия частей речи в современном русском языке. – Кишинев: Штиинца, 1977.
4. Борто Л. В. Проявление связей между частями речи в современном русском языке. Кишинев: Штиинца, 1979.
5. Coseriu, Eugeneo, *Lógica del lenguaje y lógica de la gramática // Gramática, Semántica, Universales. Estudios de lingüística funcional.* – Madrid, 1978.
6. Irimia, Dumitru. *Structura gramaticală a limbii române. Verbul.* – Iași, 1976.
7. Потебня, А. А. Из записок по русской грамматике, т. I-II. – М., 1958.
8. Котелич, Ф. *Конверсия унитарных лексикал.* – Кишинев, 1980.

DIFICULTĂȚILE PRIVIND DETERMINAREA STATUTULUI LOCUȚIUNILOR

Gheorghe Popa, dr. conf. (Bălți)

0. E știut că, pînă la ora actuală, încă nu e elucidat univoc statutul locuțiunilor. Deși ele au servit obiectul de investigație a numeroase studii (articole, monografii etc.), totuși „dificultățile încep în momentul în care trebuie să facem o distincție cît mai netă între anumite locuțiuni” [1, 140] și alte tipuri de îmbinări de cuvinte (libere sau stabile). În lucrările de specialitate, acest tip de îmbinări e studiat fie în cadrul frazeologiei (de exemplu, în lingvistica rusă aceste îmbinări sînt tratate, ca unele excepții, ca

DETINĂTORI AL TITLULUI DE DOCTOR HONORIS CAUSA

LAUDATIO
cu prilejul conferirii titlului
de DOCTOR HONORIS CAUSA
dlui acad. Silviu BEREJAN
1999

Mult stimate Domnule Rector magnificus,
Stimați membri ai Senatului universitar,
Onorată asistență,
Doamnelor și Domnilor,

Din categoria personalităților, a căror activitate științifică s-a materializat în monografii, studii, articole, comunicări, recenzii, avize, cronici, teze etc., altfel zis, s-a materializat în idei și expresie validă, face parte și membrul titular al Academiei noastre republicane, Directorul Institutului de Lingvistică al A.Ș.M., Silviu Berejan, savant de talie internațională, pilăstru de nădejde și

25

DETINĂTORI AL TITLULUI DE DOCTOR HONORIS CAUSA

**Discursul de investitură al
prof. Silviu BEREJAN**

Mult stimate Domnule Rector,
Distinsă asistență,
Doamnelor și Domnilor,

Încerc un puternic sentiment de satisfacție în legătură cu decizia senatorilor Universității băltene de a-mi conferi titlu de Doctor Honoris Causa. Acest sentiment poate fi înțeles fără interpretări echivoce, dacă ne gândim la faptul că o bună parte din activitatea mea științifică și didactică e legată anume de Universitatea Dumneavoastră, aceasta manifestându-se fie prin „postura” mea de profesor universitar (din 1979 sînt profesor universitar de Bălți), de coordonator științific al tezelor de doctorat ale universitarilor bălteni, de profesor consultant, de președinte al Comisiei pentru examenele de stat, de redactor al lucrărilor scrise de titularii catedrelor filologice, de profesor asociat (mie îmi place să repet că sînt sudist prin naștere, dar nordist prin adopție). Sentimentul, despre care am amintit, mai are o motivație: mă simt onorat de faptul că Diploma nr. 2 de conferire a titlului onorific mi-a fost înmînată după Diploma nr. 1 care a fost înmînată, în 1998, prof. Eugeniu Coșeriu, acestui „rege al lingvisticii pornit de pe plaiuri moldovene”.

Onorată asistență,

În cele ce urmează aș vrea să mă opresc asupra unor chestiuni care vizează componenta cea mai dinamică a lexicului unei limbi naturale – terminologia.

Din capul locului dorim să menționăm că în lingvistica modernă apare necesitatea delimitării celor patru ramuri coexistente într-o perfectă relaționare și întrepîtrundere. Inițial ne vom referi la delimitările dintre *lexicologie* – ramură prin excelență a lingvisticii, ce se ocupă de studierea sub toate aspectele a cuvintelor ca elemente ale sistemului lexical al limbilor naturale și *terminologie* („totalitate a termenilor”) sau, mai exact, *terminologică* – ramură metalingvistică ce studiază în ansamblu termenii ca elemente ale limbajelor și nomenclaturilor specializate de știință și tehnică (limbaje artificiale).

Între aceste două ramuri există relații reciproc motivaționale de condiționare și de suprapunere: pe de o parte, terminologia folosește drept elemente terminologice (termeni) foarte multe unități ale

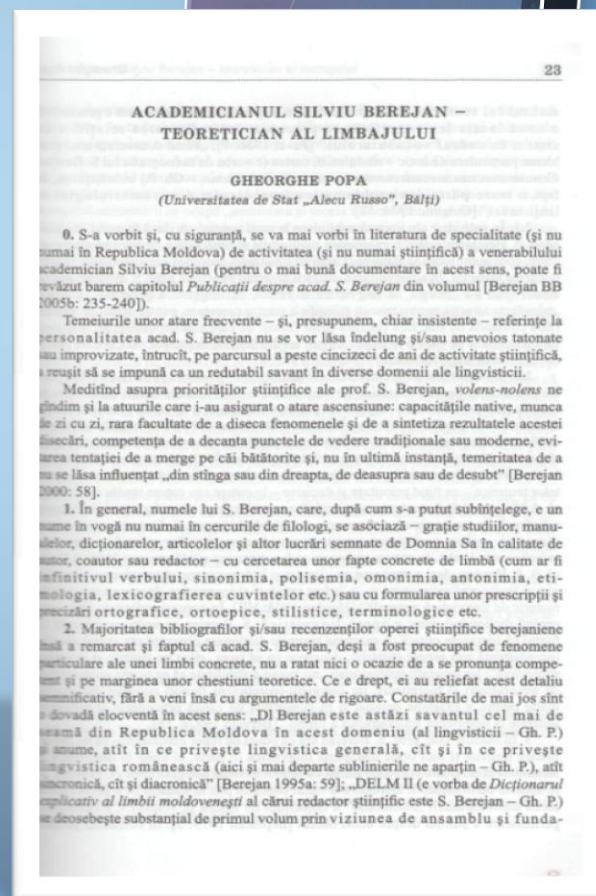
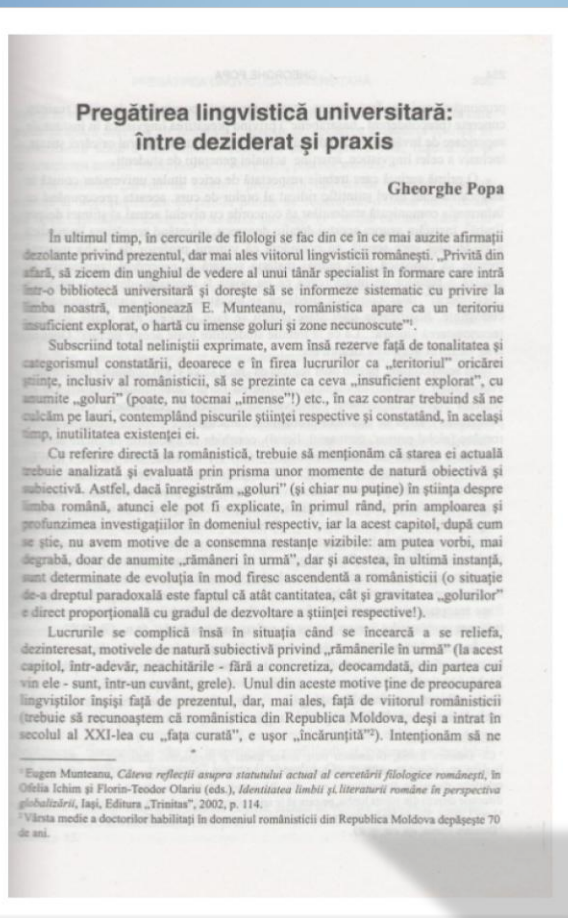
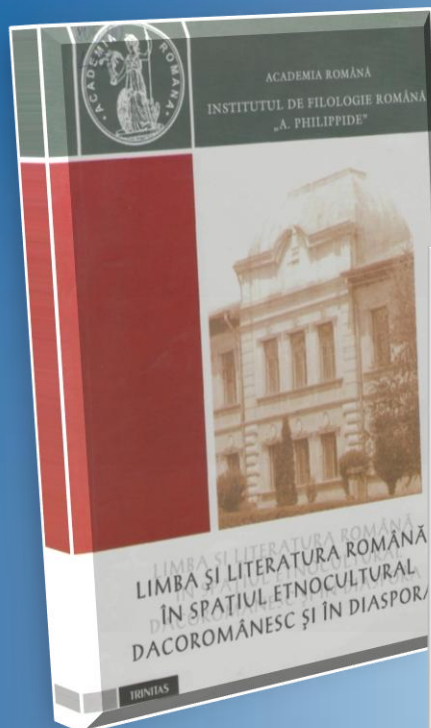
33

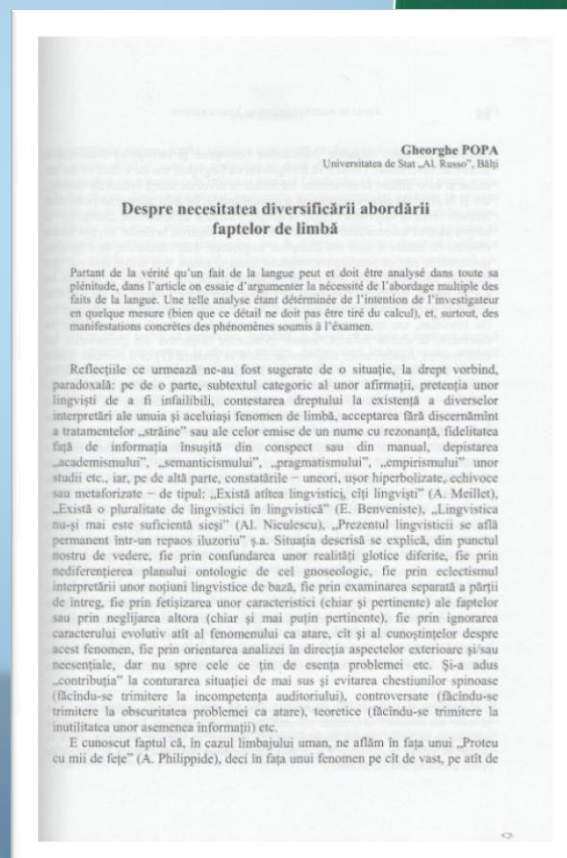
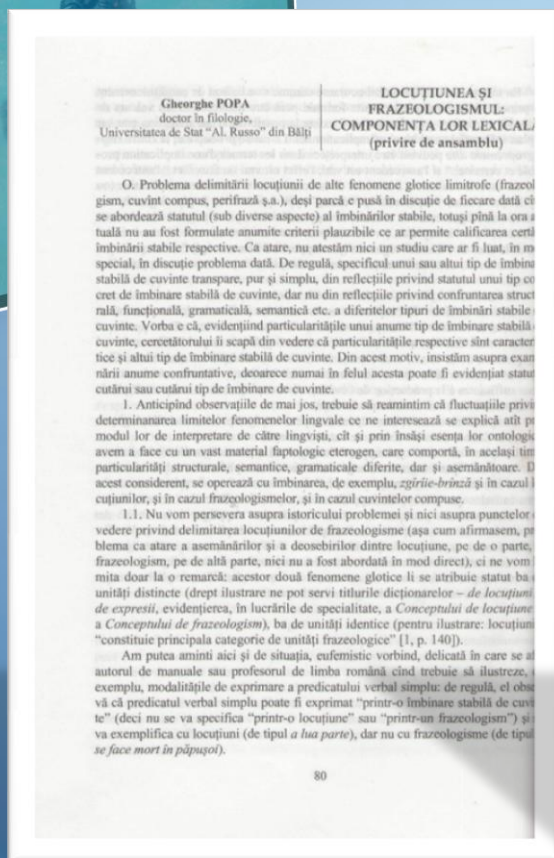
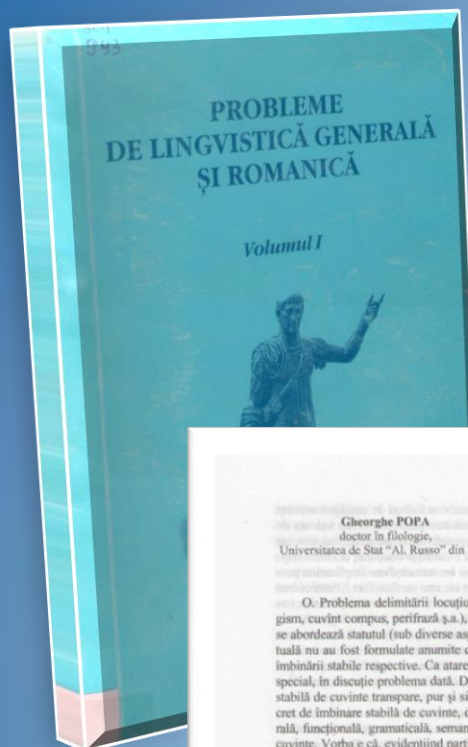
unuiunor iscusit ai științei lingvistice din republica, stietnic și îndrumător al novicilor, om de înaltă cultură și ținută civică.

E în afara oricărui dubiu că dl S. Berejan e un remarcabil om de știință, cunoscut nu numai în republică, dar și în comunitate lingvistică internațională. Suportul unei atare afirmații rezidă, în primul rînd, în însăși opera științifică a lui S. Berejan, diversă sub aspectul problematicei abordate, impunătoare sub aspectul cantității și profundă sub aspectul calității. Cele circa 400 de publicații (inclusiv 3 monografii, 4 dicționare, 6 manuale) demonstrează cu prisosință că cercetătorul S. Berejan, neîncercat de ambiții vane și evitînd tentația de a merge pe căi bătătorite, dă preferință chiar din start aporiilor lingvistice, manifestă curajul de a părăsi punctele de vedere tradiționale, vădește cutezanța de a emite opinii eterodoxe și nu în ultimă instanță, acribie filologică, propunînd soluții judicioase privind complicate probleme de lingvistică generală, romanistică lingvistică comparată, lexicologie, semasiologie, lexicografie gramatică, stilistică, istorie a limbii ș. a.

Despre contribuția substanțială la studiul fenomenelor glotice și despre individualitatea gândirii lingvistice a prof. S. Berejan n vorbesc anumite realități de care nu orice lingvist a avut parte: citare abundentă a lucrărilor editate, recenzarea lor în literatura de specialitate (de exemplu, la timpul apariției lor, numai monografiile *Contribuții la studiul infinitivului moldovenesc* și *Echivalențe semantice a unităților lexicale* s-au bucurat de 29 de recenzii și prezentări în literatura de specialitate: 22 – în limbă „moldovenească” și 7 – în alte limbi: franceză, germană, română rusă, ucraineană), invitarea frecventă la diverse întruniri științifice, participarea directă la manifestări unionale (din fosta U.R.S.S.) și internaționale, aprecierile elogioase ale ideilor lansate de Domnia S în lucrări de referință sau în vasta corespondență pe care a purtat-o-a lungul anilor cu lingviști din diferite țări, solicitările scrise sau orale de „a-și da părerea” sau de a se reține „numai pentru o clipă” în mijlocul celor ce au îmbrățișat ca principală preocupare lingvistică (aceștia roind în jurul Domniei Sale ca în grădina lui Akademos, Știa ce știa conaționalul nostru nepereche în lumea științei mondiale E. Coșeriu care, în avizul de susținere a candidaturii lui S. Berejan la alegerile pentru titlul de membru plin al Academiei de Științe din Moldova, menționa: „Meritele dlui Berejan în domeniul lingvisticii sînt incontestabile și unanim recunoscute în știința națională și internațională. Dl Berejan este astăzi savantul cel mai de seamă din

26

OMAGIU lui Ion DUMBRĂVEANU la 70 de ani

AUI, secțiunea III e. Lingvistică, tomurile XLIX-L, 2003-2004
Studia linguistica et philologica in honorem D. Irimia

Locuțiunea ca obiect al investigațiilor lingvistice de GHEORGHE POPA

En partant de certaines informations qui tiennent de l'histoire du problème on arrive à l'état actuel quand les locutions sont examinées séparément à travers le prisme «phraséologique», en relevant les motifs et l'inconsistance d'une telle analyse d'autant plus que la phraséologie elle-même se trouve à l'étape de la présentation concrète de ses frontières.

1. Fenomenul ce ne interesează este atestat în lingvistica românească de peste o sută de ani în urmă. Analizând literatura de specialitate, putem schița „drumul” ascendent al investigațiilor în această direcție, care începe, pur și simplu, cu unele constatări sau observații generale și se termină cu ample studii consacrate în mod special locuțiunilor. Firește, este sesizat mai întâi, fără explicațiile de rigoare, alți fenomenul (fără a fi desemnat printr-un termen anume), cit și termenul ca atare (fără a se specifica realitatea glotică pe care o desemnează). Astfel, A. Philippide, în capitolul *Isolări din Gramatică elementară a limbii române*, operează cu exemple de tipul *nu știu ce, facere de bine, cel de sus ș.a.* (Philippide 1897: 176-194), iar L. Șăineanu, în studiul său de semantică din 1887, utilizează de nenumărate ori termenul *locuțiune* pentru desemnarea diverselor tipuri de îmbinări stabile de cuvinte (de tipul: *cît amînu, a-și așprinde poie în cap, întineric beznă, asta-i altă cădăluă* etc.). Interesant că locuțiunile veritabile — ca fipte de limbă — sînt numite de L. Șăineanu fie prin partea de vorbire pe care o reprezintă locuțiunea (de exemplu, *a avea derriere* — p. 247, *a da a înțelege* — p. 248, *a se face zădă* — p. 250), fie prin cuvîntul generalizator *expresione* care reprezintă latura concretă, materială a semnelor (de exemplu, *a da anateme* — p. 106). Cu timpul, termenul de *locuțiune* e înregistrat de dicționare, iar lingviștii îl folosesc, însoțit de anumite determinări, pentru desemnarea anumitor tipuri de locuțiuni (substantivale, adjectivale, verbale etc.).

Vom mai menționa, în acest context, că pînă în ani '50 — '60 ai secolului trecut, termenul *locuțiune* nu se utiliza în lingvistica românească cu o semnificație terminologică distinctă, iar fenomenul glotic desemnat de acest termen era ilustrat sau analizat împreună cu alte tipuri de îmbinări stabile de cuvinte (frazologisme, cuvinte compuse, perifraze, proverbe, zicători ș. a.). De aceea, considerăm că problema locuțiunilor în limba română a fost pusă, pentru prima dată, în mod special și direct, de *Gramatica limbii române* din 1954, după care apar o serie de studii (articole, monografii) consacrate unor diferite aspecte legate de locuțiune în general (Ioanțescu 1956) sau de anumite tipuri de locuțiuni: verbale (Dimitrescu 1956; Dimitrescu 1958¹), prepoziționale (Ciobanu 1957), adverbiale (Dragomirescu 1961), conjuncționale (Ciobanu 1961).

Începînd din 1963, redacția revistei LR în general „deschide o discuție cu privire la problema locuțiunilor și invită pe colaboratorii revistei să-și spună cuvîntul” (Poalelungi

¹ De exemplu, I. Iordan, în *Silvania limbii române, vorbete de unele locuțiuni în capitolele Compuse și Isolări* (Iordan 1944).

² Monografia în cauză a fost scrisă însoțită de articolul *Locuțiunile de L. Ioanțescu*, apărut în 1956 (a se vedea mîntușirea din Dimitrescu 1958: 34).

UN LINGVIST PENTRU SECOLUL XXI

EUGENIU COȘERIU: DRUMURILE VIEȚII ȘI ALE AFIRMĂRII

Gheorghe POPA
(Universitatea de Stat „Alecu Russo”
din Bălți, Republica Moldova)

După toate cîte s-au publicat referitor la viața și activitatea prof. E. Coșeriu, pare, într-un anumit fel, inutilă repetarea acestor detalii. Cu toate acestea, în cazul sărbătoririi noastre, această „utilitate” cade din start, deoarece, cunoscînd chiar și cel mai scurt curriculum vitae al Maestrului, realizăm că nu a existat și nu există vreun lingvist din toate timpurile cu o biografie mai cîntăntă, cu un destin mai agitat decît cel al prof. E. Coșeriu. Nu în zadar, unii consideră că destinul prof. E. Coșeriu este „mai mult bînuît decît cunoscut în mod concret, pare de departe cîntănt și intructivă aventură” [1, 127]. Realitățile ne stau la îndemînă în acest sens:

- se naște într-o „țară”, dar, cînd revine acasă, găsește o altă „țară”;
- călătorește (în interes de serviciu) pe toate meridianele lumii, dar baștina poate să și-o revadă abia după 50 de ani;
- de cînd a devenit cunoscut, ține cursuri, conferințe în diferite limbi ale lumii, dar niciodată în cea maternă (primul discurs în limba română, adresat unui public select, îl va rosti abia după 28 de ani, cu ocazia participării la Congresul Internațional de Romanistică de la București);
- zeci de enciclopedii (chiar și cea unională, din fosta U.R.S.S.) îi consacră articole speciale, dar numai cea din R. S. S. Moldovenească îl trece „inocent” cu vederea;
- lucrările Domniei sale apar în zeci de limbi ale lumii, minus romîna (cu excepția celor două articole apărute în 1940 la Iași), și abia în 1976 i se va permite publicarea în țară a unui studiu tradus (e vorba de textul românesc al studiului [2, 242-324]);
- în anii '80 îi apar șapte volume solide în limba japoneză; în romînă prima carte va fi editată abia în 1994 [3];
- universități de pe tot mapamondul îi conferă înaltul titlu onorific de *Doctor honoris causa*, iar cei de acasă se vor trezi, vorba poetului, ca „viteză din poveste”, și abia în 1992 și, respectiv, 1998, universitățile leșeană și bălțeană îi vor da Cezarului ce e a Cezarului. Într-un cuvînt, destinul acestui fiu al Basarabiei pare să ilustreze — pînă la un moment — zicerea biblică: „Nimeni nu-i profet în țara lui”. Din fericire, istoria sa a „corectat”, în acest sens, în ultima vreme. Sînt și alte dovezi care probează că uritoarele, la naștere, i-au prezis ceva de excepție;
- activează, scrie și publică cea mai mare parte a operei în mileniul doi, dar e considerat „lingvistul secolului XXI” [4, 9];
- a fost și a rămas ceea ce este, „adică român, și chiar român basarabean” [5, 23], născut și crescut „în cultura românească” [1, 126], dar, în același timp, este și un „filosof al înstrăinării naționale” [6, 2];
- în fine, acest „rege al lingvisticii” [3, 7] aici își regăsește blazonul de noblete prin care am fost identificați pe toate meridianele.

Nu numai această serie de fapte și întîmplări paradoxale ne-a determinat însă să reluăm unele momente legate de biografia și de afirmarea științifică a renumitului profesor. Vorba e însoțită de prof. E. Coșeriu datorată realizărilor sale științifice, înfrînt, de toate, tocmii acestor momente” și, firește, reconstituirea lor o poate face cel mai deplin chiar... biograful E. Coșeriu.

ÎN LOC DE PREFAȚĂ

LA CATEDRA DE FILOLOGIE ȘI PEDAGOGIE ... A OMENIEI

Prof. univ. dr. **Gheorghe POPA**
(Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți)

După cum se știe, la naștere, nimeni nu-și alege viitorul, nu-și așteaptă posturile, nu-și intuiește titlurile. Și numai cu scurgerea timpului, semantica acestor verbe capătă anumite contururi, al căror grad și ritm de profilare depind de o serie de momente.

Pentru cei cărora le-a fost hărăzit să se „logodească” cu știința, aceste „momente” sînt înțelese și exploatate în mod diferit. Astfel, unii, orîndu-se cu tot dinadinsul înscrîși în istoria științei, speculează detalii în biografie (gen: *tata a fost „organizator al kolhozului”*, „primul omosomolist din sat”, „conducător al celei comuniste”, „deputat al

ovietului Suprem” etc.) – or, aceste sa lor ca savanți; alții, nu mai puțin sfatuare de epocile „școlare”, „universitate”, avem alții care au urcat cu îndrăzneală se arate *ce și cit* au adus în știință, între cei care au consumat în zadarnă energie și hîrtie, au băgat pile sau au cîștigat să se lamenteze că au fost subașezate consoleze că au fost vizati în cunoștință.

Există însă și o altă categorie științifică s-a materializat în monografii, scenarii, avize, cronici, rezumate, teze, articole și expresie validă, pe baza căreia generații de alți oameni de știință. Dăruirea titular al Academiei noastre științifice internaționale, pilastru de naștere publică, sfetnic și îndrumător al nov...

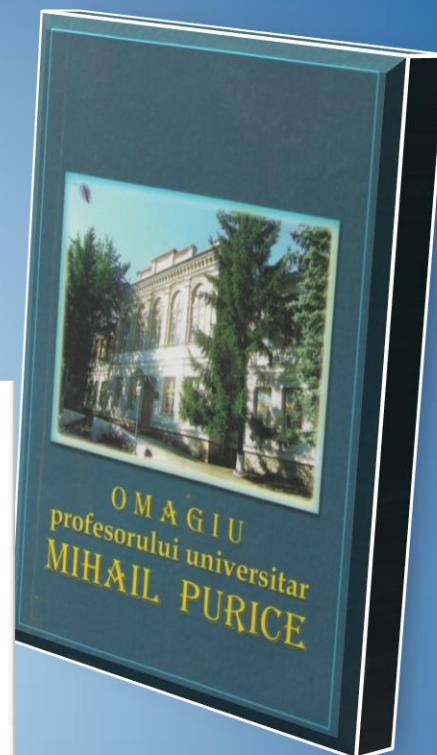
Dl S. Berejan s-a născut în satul Bălăbănești, plasa Vadul lui Vodă, raionul Chișinău, într-o familie de învățători „școală românească” [1, 52]. După

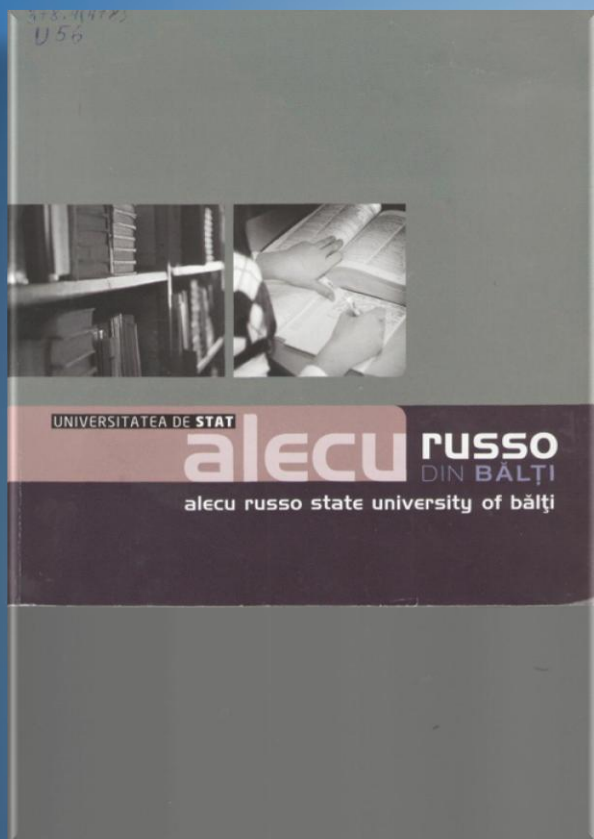
SEMANTICA LOCUȚIUNILOR (ÎN RAPORT CU CEA A CORELATIVELOR)

Gheorghe POPA
Universitatea Pedagogică de Stat „Al. Russo”,
Bălți

1. E cunoscut faptul că echivalența virtuală a unei locuțiuni cu un singur cuvînt poartă un caracter particular. Această afirmație vizează nu numai situațiile cînd e imposibilă găsirea pentru orice locuțiune a unui termen de identificare monolexical, dar, mai ales, situațiile de sinonimie aparentă între locuțiuni și univebele lor. Vorba e că posibila interschimbabilitate a unităților, de cele mai multe ori, „nu ține seama” de anumite nuanțe de sens, de anumite deosebiri stilistice, emoționale etc.: univebele niciodată nu sînt în stare să exprime în întregime semnificația locuțiunilor. A devenit o axiomă faptul că locuțiunile, în comparație cu corespondentele lor monolexicale, se caracterizează, de regulă, printr-o semantică mai restrînsă, dar și mai determinată. Nu putem să nu dăm dreptate, în acest sens, acelor cercetători care surprind necesitatea obiectivă a locuțiunilor în limbă în faptul că acestea au menirea de a exprima nuanțele, de altele ori adînci și subtile, ale gîndirii. Cu alte cuvinte, examinarea corespondenței semantice dintre locuțiuni și univebele lor presupune înțelegerea sinonimiei în sens larg, adică unitățile „se pot afla în relație de sinonimie, dacă desemnează în mod global același obiect, în situații în care distribuția dialectală și cea stilistico-funcțională sau diferențele de utilizare contextuală sînt neglijate (conștient sau nu)” [1, p. 113].

În cele ce urmează, vom încerca să evidențiem, prin prisma echivalenței „aproximative”, unele deosebiri de natură semantică ce există între locuțiuni și univebele lor. Observațiile formulate în această privință au drept scop de a confirma adevărul că locuțiunile nu funcționează în limbă numai în calitate de „suplente” ale univelor. Actualitatea și viabilitatea acestei concluzii sporște considerabil, dacă se mai ține cont și de faptul că în limbă există

mesajul rectorului

rector's message

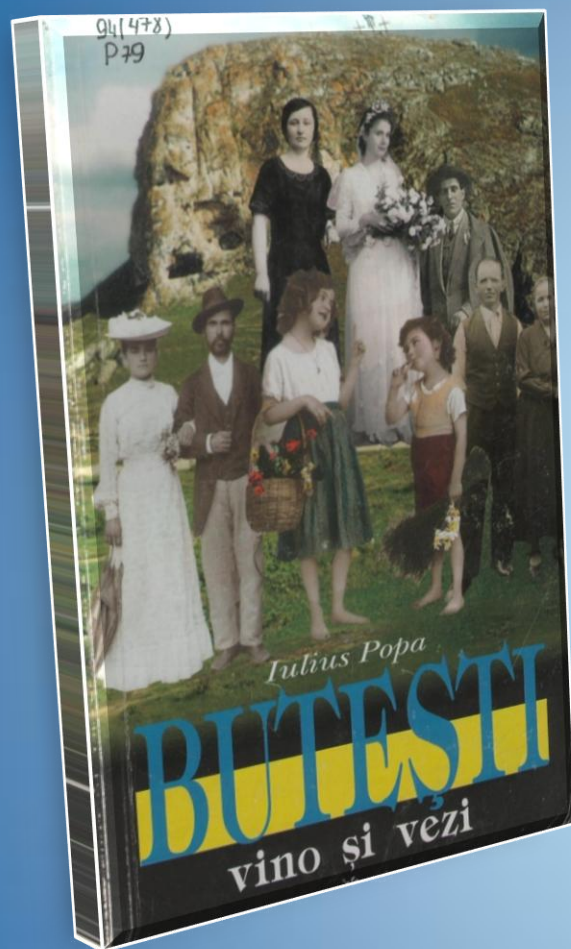

La momentul pregătirii manuscrisului acestei cărți, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți e în preajma festivităților legate de cei 65 de ani de la înființare. Vârsta ei, modestă la scara istoriei „mari”, se încarcă însă, an de an, de nobletea căutărilor creatoare și, mai ales, a împlinirilor. Cu alte cuvinte, vârsta nu înseamnă totul pentru o instituție de învățământ, dar nici nu este de neglijat, deoarece – în timp – se adună experiența, se depășesc incertitudinile, se conturează mai limpede realizările. Astfel, la ora actuală:

- Universitatea numără opt facultăți (Facultatea de Filologie; Facultatea de Fizică, Tehnică, Matematică și Informatică; Facultatea de Limbi și Literaturi străine; Facultatea de Pedagogie, Psihologie și Asistență Socială; Facultatea de Muzică și Pedagogie Muzicală; Facultatea de Economie; Facultatea de Drept; Facultatea de Științe ale Naturii și Agroecologie); Colegiul Pedagogic și Liceul Teoretic regional „Ion Creangă”;
- Universitatea asigură formarea cadrelor pentru economia națională la toate nivelele: studii superioare de licență, de masterat și de doctorat, precum și formarea continuă a specialiștilor angajați în câmpul muncii;
- „viza de reședință” în lumea științei și a educației o dețin, la moment, cca 7 mii de studenți, 700 de masteranzi și 65 de doctoranzi;

At the time when this book manuscript was being written, A. Russo State University of Balti was on the eve of its 65th anniversary celebrations. Its age, quite modest if related to “the grand scheme of things” scale, adds to the nobility of the creative searches and achievements made at the University. In other words, the age does not mean everything for an educational institution; however it should not be neglected – for, as time passes, experience comes, uncertainties are exceeded, and achievements emerge more clearly. Thus:

- the University has eight faculties (Faculty of Philology; Faculty of Physics, Technics, Mathematics and Informatics, Faculty of Foreign Languages and Literatures; Faculty of Pedagogy, Psychology and Social Assistance, Faculty of Music and Musical Pedagogy; Faculty of Economics, Faculty of Law, Faculty of Natural Sciences and Agroecology), a Teacher Training College and Regional Lyceum “Ion Creangă”;
- the University provides staff training for the national economy at all levels: licentiate studies, Master and PhD programs, as well as continuing development for in-service professionals;
- about 7000 Licentiate students, 700 Master students and 65 doctoral students “reside” in the scientific and educational environment;
- the scientific and didactic expertise of the academic staff is represented by 10 Doctors Habilitate, 105 PhDs, 6 University Professors and 70 university lecturers;

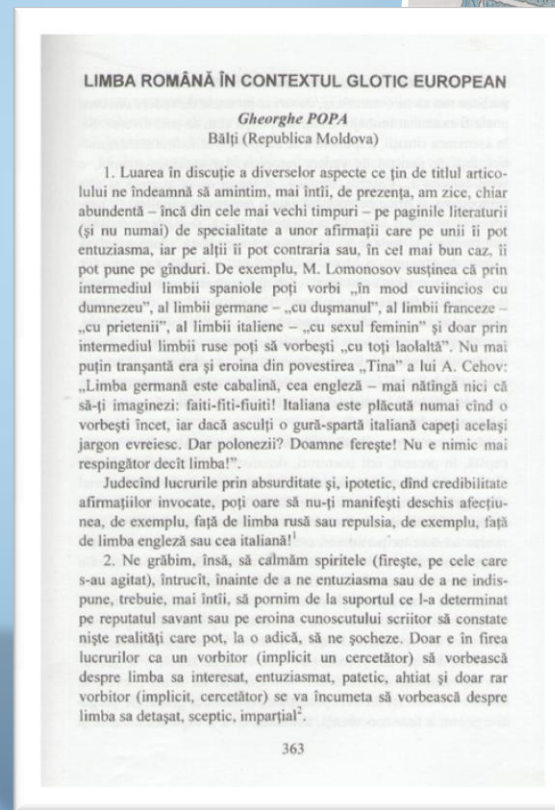
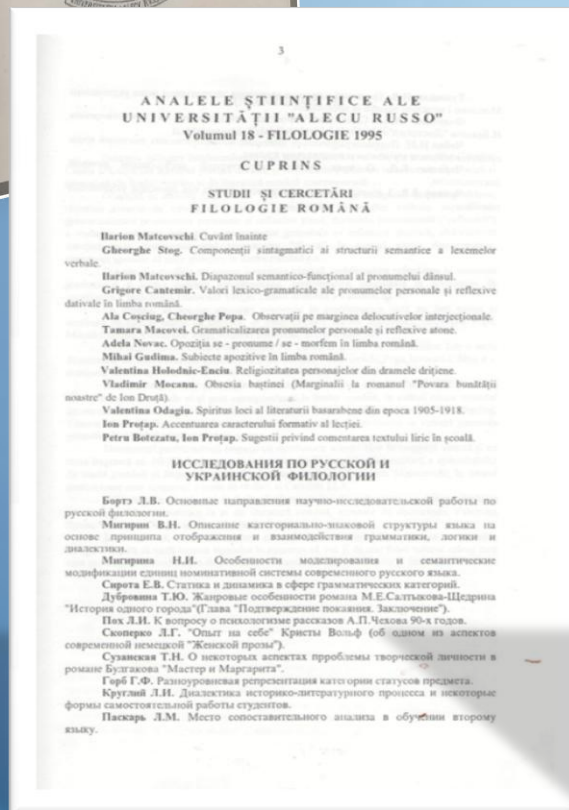
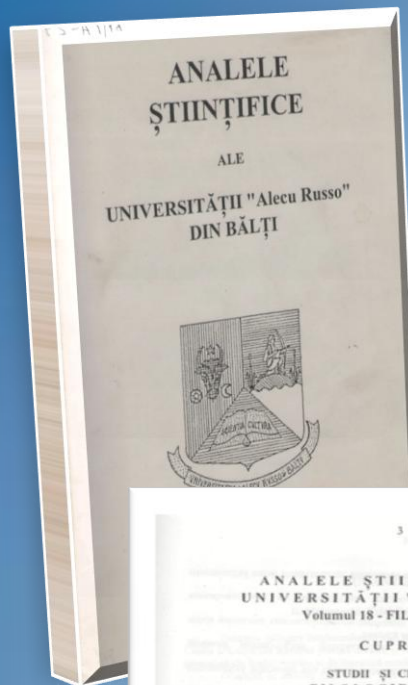
Gheorghe Popa

Despre pedagogii anilor '60

Sunt conștient de faptul că multe din afirmațiile și constatările de mai jos pot să flateze sau, dimpotrivă, să contrarieze pe cineva, dar eventualul cititor al acestor consemnări ar trebui să știe că subsemnatul a urmărit cu totul alt scop: să schițeze, în baza propriilor amintiri și impresii subsidiate (de ce să negăm?!) și din cele auzite, la momentul respectiv sau ulterior, și din gura celor din jur, atmosfera școlii anilor '60. Firește, din start intenția noastră a fost de a prezenta lucrurile „fără ură și părtinire”, deși, după cum se știe bine, „oricât ar căuta un autor să păstreze o obiectivitate absolută, ceva din sufletul lui străbate totdeauna opera de la un capăt la altul” (să se ia aminte: marele lingvist S. Pușcariu făcea referință la omul de știință, dar cât este de subredă această „obiectivitate absolută” în cazul unei persoane care încearcă să schițeze portretul foștilor lui pedagogi!). Deci noi admitem că s-au strecurat și „etichetări” ce pot să displace, dar s-a făcut acest lucru în cunoștință de cauză: or instaurarea cultului cărții – dar acesta, la sigur, era dezideratul pedagogilor nominalizați mai jos – presupune nu, pur și simplu, declararea lui nonșalantă, dar o manifestare dezinvoltă în acțiuni concrete. În subsidiar, în viziunea copilului (dar și a maturului), un pedagog în adevăratul sens al cuvântului nu e numai cel care respectă cu strictețe „cerințele instruirii și educației”, dar și cel (sau poate mai ales) care le siluiește. Aș mai putea adăuga că am recurs la o astfel de modalitate de expunere, deoarece cred tranșant în înțelepciunea dictonului latin *Castigat ridendo mores*, adică „Râzând, poți corecta moravurile”.

...Anul 1960. Prima cunoștință cu primul învățător – Alexandru Moțoc. Un mare pedagog pentru cei care păseau pentru prima dată pragul școlii (se zice că unii părinți planificau astfel nașterea copilului ca odrasla lor „să cadă în clasa lui Sașa Moțoc”).

Era foarte punctual, puțin comunicabil, permanent îngândurat, chiar încruntat. Avea o ținută de intelectual de viță veche și un

[illegible]

Георге ПОПА,
лектор ла Институтул
педагожик дин Бэлць.

6

Buletinul Institutului de Lingvistică

Nr. 5 - 6

Buletinul Institutului de Lingvistică

Anul III 2005

CHIȘINĂU

Gheorghe Popa

PARTICULARITĂȚILE GRAMATICALE ALE LOCUȚIUNILOR SUBSTANTIVALE (preponderent, în raport cu cele ale frazeologismelor)

1. În general, problema îmbinărilor de cuvinte, libere sau stabile, s-a bucurat permanent (în special, în ultimele decenii) de atenția lingviștilor români (dovadă elocventă, în acest sens, este însăși includerea în manualele de orice tip a unor paragrafe aparte privind statal locuțional al limbii române). Dar, în virtutea repartizării tradiționale a materialului lingval în diferite nivele ale limbii, studiarea îmbinărilor libere continuă a fi inclusă în domeniul gramaticii, iar a celor stabile – în domeniul lexicologiei. Și dacă acest ultim tip de îmbinări de cuvinte a fost examinat și se examinează nu fără succes – deși, cum era și de așteptat, prin prismă „lexicologică” – apoi aspectul gramatical al ambelor tipuri a fost oarecum neglijat, deoarece, pe de o parte, acest aspect, chipurile, nu ține de competența lexicologilor, iar, pe de altă parte, gramaticienii fie că exclud aceste unități din sfera preocupărilor lor științifice, fie că, în cel mai bun caz, se limitează doar la o examinare sumară morfologică¹ sau la unele constatări de tipul „predicatul poate fi exprimat și printr-o îmbinare stabilă de cuvinte”. Altfel zis, observațiile existente ce vizează particularitățile gramaticale ale locuțiunilor sînt insuficiente pentru a contura specificul gramatical al unităților în cauză.

Am mai putea adăuga, în acest context, că identificarea statutului locuțional al unei îmbinări de cuvinte doar în baza criteriului semantic nu are sorți de izbândă, deoarece „înțelesul unitar” al îmbinării sau „caracterul sudat al elementelor componente” nu sînt eficiente în toate situațiile (de exemplu, *ONU* „Organizația Națiunilor Unite” se caracterizează printr-un „înțeles unitar”, dar nimeni nu va susține că această îmbinare de cuvinte e locuțiune substantivă). Concomitent, trebuie să facem și precizarea că necesitatea examinării locuțiunilor prin prismă „gramaticală” nu trebuie să ducă la exagerarea rolului pe care îl au caracteristicile gramaticale în procesul de constituire a unei locuțiuni, după cum nici alte tipuri de îmbinări stabile de cuvinte nu pot fi considerate locuțiuni sau excluse din inventarul locuțional doar în baza aspectului lor gramatical. Astfel, se admite că „locuțiunile constituie o unitate lexicală și gramaticală”, dar, în același timp, se ajunge la concluzia că „ele pot constitui și o unitate sintactică, atunci cînd sînt formate din propoziții (deci, nefind propoziții, locuțiunile n-ar forma o unitate sintactică – Gh. P.)” [6, p. 52]². Tot de o exagerare a aspectului gramatical se poate vorbi și în situațiile cînd se consideră că menirea locuțiunilor este de a îmbogăți clasa gramaticală respectivă [13, p. 57] sau cînd „aspectul gramatical” e considerat unicul ce ar fi capabil să delimiteze diverse tipuri de îmbinări stabile de cuvinte. „Locuțiunile adjectivale, afirmă Gh. Poalelungi, care nu

¹ Pentru confirmare: „În manualul de gramatică, locuțiunile sînt tratate mai ales din punct de vedere morfologic” [12, p. 535].

² Se operează cu „locuțiuni formate din propoziții” de tipul *cum nu se mai află, cum se scrie la carte, fugi de acolo!* În această ordine de idei, putem aminti și de alte tipuri de locuțiuni, cum ar fi cele adverbiale, a căror calitate „de locuțiuni adverbiale nu exclude analiza termenilor din care sînt alcătuite. Astfel, *cît ai scîlpăra din amnar* sau *cît ai zice pește* sînt propoziții cu subiect, cu predicat și cu alte părți de propoziție” [3, p. 29].

LEXICOLOGIE ȘI SEMANTICĂ

Gheorghe POPA

LOCUȚIUNEA – FRAZELOGISMUL – EXPRESIA: UNELE PRECIZĂRI TERMINOLOGICE

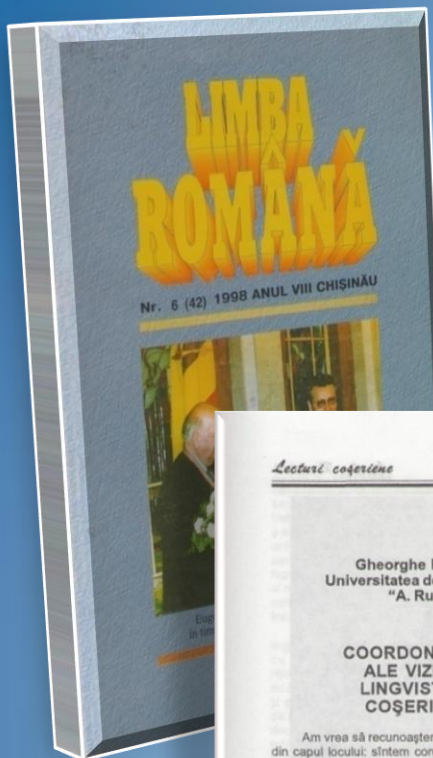
1. Considerații preliminare

1.1. Luînd în considerație faptul că termenul, existent sau cel propus pentru denumirea unui anumit fenomen de limbă, pe de o parte, nu trebuie să creeze ambiguități sau să perturbeze sistemul terminologic al domeniului respectiv, iar, pe de altă parte, trebuie să dezvăluie particularitățile lui definitorii, vom încerca să ne pronunțăm, în cele ce urmează, pe marginea termenilor utilizați pentru desemnarea îmbinărilor stabile cunoscute în literatura de specialitate cu numele de *locuțiuni*.

Examinarea va fi efectuată în strînsă legătură cu menirea generală a termenului și a legăturii lui cu noțiunea desemnată, întrucît „terminologia științifică din lingvistică nu se constituie pur și simplu din semne convenționale, în care se înveștimează arbitrar noțiunile științifice deja formate, dar este mijlocul de formare și forma de existență a acestor noțiuni. De aceea, sistematizarea și reglementarea terminologiei lingvistice este tocmai sistematizarea și reglementarea înseși a noțiunilor, înseși a categoriilor științifice” [1, p. 8]. Aceași idee, dar de această dată cu referire directă la chestiunea noastră, avea s-o exprime Florica Dimitrescu, idee ce nu și-a pierdut actualitatea nici astăzi: „Problema delimitării acestei noțiuni (de *locuțiune* – Gh. P.) nu constituie o simplă discuție de nomenclatură <...>, ci, în primul rînd, una de conținut” [2, p. 28-29]. Aluzia ambelor citate e mai mult decît transparentă: utilizarea unui termen deja existent sau crearea altuia nou trebuie să fie motivată de realitatea glotică desemnată, pentru că termenul respectiv, la rîndul său, contribuie la elucidarea și profilarea fenomenului de limbă studiat. Accentuăm în speță acest detaliu: problema unui termen e una de substanță, deoarece termenul ca atare nu poate servi drept instrument de inducere în eroare, de camuflare a neștiinței, de etalare a cunoștințelor, de derutare a cercetătorilor, de justificare a disculpării etc.³

1.2. Necesitatea luării în discuție, în cazul dat, a aspectului terminologic este determinată de utilizarea arbitrară, echivocă sau inadecvată a unui șir întreg de termeni pentru denumirea realităților glotice de tipul *a lua parte: locuțiune* (majoritatea cercetătorilor), *expresie (expresivă), expresie idiomatică, expresie fixă, expresie perifrastică, idiom, izolare, construcție perifrastică, construcție morfologică perifrastică, unitate frazeologică, locuțiune frazeologică, ziceră tipică, frazeologism, formulă, formulă tradițională, formulă lexicală, grup sintactic stabil, construcție, complex frazeologic, unitate frazeologică, perifrază, clișeu, echivalent analitic, frazem* ș.a.

³ De exemplu, P. Zugan, după ce întreprinde o tentativă de a delimita expresiile de locuțiuni, conchide totuși că „utilizarea generalizată a termenului *expresie* atît pentru *expresii propriu-zise*, cît și pentru *locuțiuni*, evită <...> posibilitatea încadrării diferite (de către lingviști diferiți) a aceluiași limbaj stabil” [3, p. 28].

Lecturi coşeriene

19

Gheorghe POPA
Universitatea de Stat
"A. Russo",
Bălţi

COORDONATE ALE VIZIUNII LINGVISTICE COŞERIENE

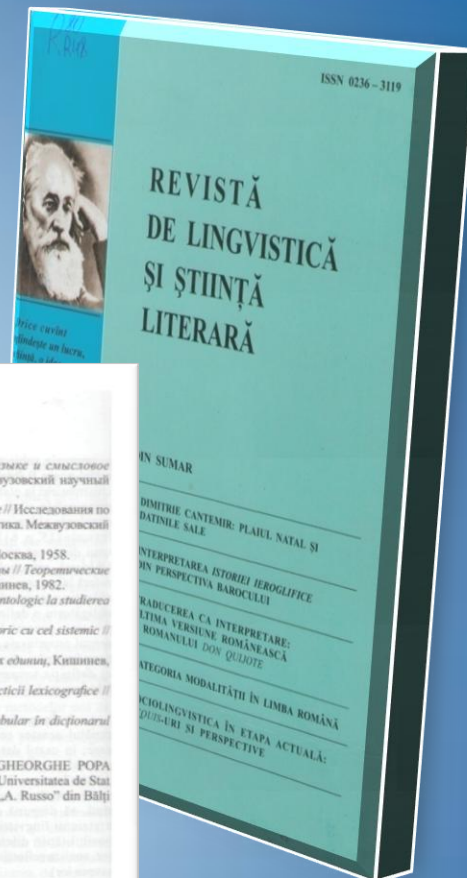
Am vrea să recunoaştem chiar din capul locului: sintem conştienţi, pe de o parte, de cutezanţa noastră (trădată, într-o anumită măsură, după cum vă puteţi convinge, şi de titlul comunicării), iar pe de altă parte, de acea capacitate de analiză şi de sinteză necesară în asemenea situaţii. De aceea, scopul comunicării e cît se poate de nepretenţios. În primul rînd, de a repeta un adevăr cunoscut de toţi lingviştii: prof. E. Coşeriu ne oferă lucrări în care orice cuvînt, frază, fragment conţine o reflecţie evidentă sau camuflată (deci, mai mult decît o idee), iar argumentele D-sale, finite şi miglăse, se aşază în construcţia verbală ca piatra de temelie în zidul cetăţii (rămîne numai să regretăm că, nu de puţine ori, ne scapă aceste reflecţiuni şi aceste argumente). Ne confirmă elocvent acest lucru barem istoria cărţii *Introducere în lingvistică*: "Deşi a fost scrisă încă în 1951 şi avea iniţial o destinaţie foarte limitată (nefiind menită tiparului şi circulată sub formă multiplicată), lucrarea a fost redescoperită după 30 de ani, menţionează în prefaţa traducerii româneşti Mircea Bîrcilă, şi confirmată, pînă astăzi, ca una dintre cele mai bune introduceri de care dispune disciplina lingvistică pe plan internaţional" [1, p. 5]. Şi e tot att de

adevărat că această *Introducere* (ca să cităm din acelaşi *Cuvînt înainte* semnat de lingvistul clujean) "a rezistat, în toată această perioadă, la puternicele seisme care au zguduit din temelii disciplina lingvistică pe plan mondial" [1, p. 6]. Mai mult, am adăuga noi: nu lucrările lui E. Coşeriu, inclusiv cea în cauză, au "rezistat", ci ele însele "au zguduit din temelii disciplina lingvistică pe plan mondial". În al doilea rînd, de a veni cu îndemnul strălucitor către lingvişti, literaţi, esteticieni, logicieni, psihologi, filozofi să zăbovească şi ei cît mai pe îndelete asupra operei coşeriene, asigurîndu-i că, după această "poposire", vor mai renunţa la unele patalamale (ce consemnează grade, titluri, funcţii) şi vor efectua o inventariere onestă, zelată şi, de această dată, numai nu dezinteresată a fisurilor din "urcuşul" lor spre ceea ce se cheamă ştiinţă lingvistică, literară, estetică, logică, psihologică, filozofică (în genere, convingerea prof. E. Coşeriu e că "lingvişti mai buni sînt cei care au o cultură mai vastă decît numai cultura lingvistică" [2, p. 148]). În legătură cu acest fapt, am putea remarcă *Lingvistica integrată* (interviu cu Eugeniu Coşeriu realizat de Nicolae Saramandă) — o autentică sinteză a principalelor idei, nu numai lingvistice, emise şi generos prelate de prof. E. Coşeriu pe parcursul ultimelor cinci decenii în diverse monografii, articole, luări de cuvînt, interviuri etc. Anume în "interviul" citat, autorul, în linii mari, îşi pune scopul de a explica, a elucida, a concretiza, a aprofunda etc. ceea ce D-sa a elaborat şi a pus în circuitul lingvistic mondial pînă la ora actuală, dar, avem ferma convingere, e mult mai important că finalitatea acestor reflecţii o constituie schimbarea obiectivelor de mîine şi de poimîine ale ştiinţei lingvistice, şi nu numai, a căror valorificare e în sarcina şi în competenţa nu numai a unei singure generaţii şi nu numai de lingvişti. Intuirea şi pro-

REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ŞI ŞTIINŢĂ LITERARĂ, nr. 3-4, 2008

7. С. Бережан, *Семантические тождественные слова в языке и смысловое отождествление слов в речи* // Исследования по семантике. Межузовский научный сборник, Уфа, 1976.
8. С. Бережан, *О лингвистической и отражательной семантике* // Исследования по семантике русского языка. Лексическая и словообразовательная семантика. Межузовский научный сборник, Уфа, 1979.
9. А. А. Потебня, *Из записок по русской грамматике*, т. 1-2, Москва, 1958.
10. С. Бережан, *Онтологический статус семантики и ее единицы* // Теоретические проблемы семантики и ее отражения в языковых словарях, Кишинев, 1982.
11. S. Berejan, *Necesitatea delimitării planului gnoseologic de cel ontologic la studierea limbii* // Un lingvist pentru secolul XXI, Chişinău, 2002.
12. S. Berejan, *Studiu complex al limbii: îmbinarea principiului istoric cu cel sistemic* // RLŞL, 1998, nr. 1.
13. С. Г. Бережан, *Семантическая эквивалентность лексических единиц*, Кишинев, 1973.
14. S. Berejan, *Dicţionarul ca operă lingvistică şi antinomiile practicii lexicografice* // RLŞL, 1992, nr. 2.
15. S. Berejan, *Reinterpretări lexicografice ale unităţilor de vocabular în dicţionarul explicativ (cu privire specială asupra verbelor)* // RLŞL, 1992, nr. 4.

GHEORGHE POPA
Universitatea de Stat
"A. Russo" din Bălţi

LIMBA ROMÂNĂ

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ
Nr.4-6 2002 • ANUL XII • CHIȘINĂU

Silviu Berejan: 75 ani

25

I. LA CATEDRA DE FILOLOGIE ȘI PEDAGOGIE ... A OMENIEI

Domnul Silviu Berejan s-a născut într-o familie de învățători modeste, "mărunți învățători de școală românească" [1, 52]. Astăzi Dumnezeu e un mare om de știință, cunoscut nu numai în republică, dar și în comunitatea lingvistică internațională. Suportul unei atare afirmații rezidă, în primul rând, în însăși opera științifică a lingvistului S. Berejan, diversă sub aspectul problematicei abordate, impunătoare sub aspectul cantității, profundă sub aspectul calității. Cere, circa 400 de publicații (inclusiv 3 monografii, 4 dicționare, 6 manuale) demonstrează cu prisosință că cercetătorul S. Berejan, deși nelăcom de ambițios, dar evitând tentația de a merge pe căi bătătorite, dă preferință chiar din start, apărînd lingvistice, manifestă a curajul de a părăsi punctele de vedere tradiționale, vădește cutezanță de a emite opinii eterodoxe și, nu în ultimă instanță, scrie filologic, propunînd soluții judicioase, privind complicate probleme teoretice de lingvistică generală, romanistică, lingvistică comparată, lexicologie, semasiologie, lexicografie, gramatică, stilistică, istorie a limbii ș.a.¹

Despre contribuția substanțială la studiul fenomenelor glotice și despre individualitatea gândirii lingvistice a prof. S. Berejan ne vorbesc anumite realități de care nu orice lingvist a avut parte: citarea abundentă a lucrărilor editate (a se vedea cărțile de profil și revistele RLȘL și LR), recenzarea lor în literatura de specialitate², invitarea frecventă la diverse întruniri științifice, participarea directă la manifestări unionale (din fosta U.R.S.S.) și internaționale, aprecierile elogioase ale ideilor lansate de Domnia sa în lucrări de referință sau în vasta corespondență pe care a purtat-o de-a lungul anilor, solicitările scrise sau orale de "a-și da stăruirea" sau de a se reține "numai pentru o clipă" în mijlocul celor ce au îmbrățișat ca principală preocupare lingvistică (aceștia roind în jurul Domniei sale ca în grădina lui Akademos). Știa ce gîla condiționalul nostru neperche în lumea științei mondiale E. Coșeriu care, în avizul de susținere a candidaturii omagiatului la alegerile pentru titlul de membru plin al Academiei de Științe din Moldova, menționa: "Meritele dlui Berejan în domeniul lingvisticii sînt incontestabile și unanim recunoscute în știința națională și internațională. Dl Berejan este astăzi savantul cel mai de seamă din Republica Moldova în acest domeniu, și, anume, atât în ce privește lingvistica generală (mai ales semantică), cît și în ce privește lingvistica românească, atât sincronică, cît și diacronică" [6, 59].

În literatura de specialitate din Moldova s-a scris și s-a vorbit deja cu diverse ocazii despre activitatea științifică a acad. S. Berejan, dar s-a făcut acest lucru, cu preponderență, în baza lucrărilor publicate în republică (monografii, dicționare, manuale, studii din reviste și culegeri, articole de cultivare a vorbirii, de popularizare a științei, de publicistică etc.). Cu alte cuvinte, s-a scris și s-a vorbit despre o activitate ce s-a desfășurat, cum se zice, "în văzul publicului larg". Dar, afară de aceasta, a existat și există o activitate lingvistică, cunoscută doar unor cercuri de specialiști și desfășurată, mai ales, în afara republicii –

¹ Întind din timp, chiar de la începutul activității sale științifice, că numai "pe acest plan, vorba prof. E. Coșeriu, era posibil dialogul cu lingvistica europeană" [2, 162].

² De exemplu, la timpul apariției lor, numai monografiile *Contribuții la studiul infinitivului moldovenesc* (1982) și *Семантика лексики и синтаксиса* (1972) s-au bucurat de 29 de recenzii și prezentări în literatura de specialitate (în limbile "moldovenească", română, cehă, franceză, germană, rusă, ucraineană). A se vedea, de asemenea [3, 6-7], [4, 50-59], [5, 67-69].

Silviu Berejan: 75 ani

31

Tertio "cartea de vizită" a științei lingvistice din Moldova, așa cum apare ea în alte țări și chiar pe alte meridiane – noi, cei de la baștină, mîndrindu-ne, firește, cu acest lucru –, o datorăm în cea mai mare parte autorității științifice a academicianului Silviu Berejan.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Am căutat să fac din lingvistică un fel de matematică / Gh. Popa și N. Leahu în dialog cu acad. Silviu Berejan // *Semn*, 2000, nr. 1-2.
2. *Lingvistica integrată* / Interviu cu Eugeniu Coșeriu realizat de Nicolae Saramandă, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996.
3. I. Ețcu, *Silviu Berejan: omul, savantul, cetățeanul* // *RLȘL*, 1997, nr. 3.
4. A. Ciobanu, *Academicianul Silviu Berejan – gramatist* (În jurul unor probleme controversate de sintaxă) // *RLȘL*, 1997, nr. 3.
5. O. Vinteler, *Contribuția academicianului Silviu Berejan la studierea sinonimiei* // *RLȘL*, 1997, nr. 3.
6. *Denumirea limbii noastre e cea știută de toată lumea – română* / Interviu cu S. Berejan // *LR* (Chișinău), 1995, nr. 3.
7. *O operă lexicografică de preț* / Coautor A. Dîrîu. – [Recenzie la:] *Русско-молдавский словарь* / Red. A. Borșci, N. Corlăteanu, E. Russev. – Moscova, 1954, 836 p. // *IS*, 1954, nr. 12.
8. *Unele observații cu privire la infinitivul moldovenesc* // *ISUSC*, 1955, vol. 18 (Filologie).
9. Ю. Н. Карапов, *Общая и русская идеография*, Москва, Изд-во Hayka, 1976.
10. N. Măcaș, *Vom mai ajunge să culegem ghiocel* // *LR* (Chișinău), 1997, nr. 3-4.

Prof. dr. Gheorghe POPA

Mai 2001. Între colegi, la cea de-a 10-a aniversare a revistei "Limba Română".

LIMBA ROMÂNĂ

Nr. 3-4 (33-34) 1987 ANUL VII

Universităţii, Sibiu Boteanu — 70

163

Gheorghe POPA
Universitatea de Stat
"A. Russo", Bălţi

ÎNALTĂ CONȘTIINȚĂ CIVICĂ

Cu mulți ani în urmă, marele N. Iorga vorbea de o "disciplină a convingerilor, una a fricii și alta a lăcomiei". Nu desoperim nimic nou, dacă spunem că în perioada de plină la 1989 toți lingviștii basarabeni, în virtutea vicisitudinilor timpului, au adoptat "disciplina fricii" (caci adrepti "disciplinei convingerilor" trebuia, mai devreme sau mai târziu, să plătească tribut regimului, chiar cu prețul vieții). Reprezentanți "disciplinei lăcomiei" (caci cu promovarea conceptului de "limbă moldovenească") însă nu încetează nici astăzi să torpileze eforturile lingviștilor onesti întru apărarea adevărului științific, desfășurând o campanie infernală de defăimare a acestora, încredinșându-le, printre altele, incorectitudinea de opinie ("ieri afirmam că e limbă moldovenească, iar astăzi — că e limbă română").

Explicațiile de rigoare la această acuzare le dă însuși "incorectul" S. Berejan: "Atunci (adică ieri — Gh. P.) au avut dreptate ei (adică incriminatorii — Gh. P.), pentru că dețineau puterea, iar acum eu, pentru că pot spune adevărul fără a mă teme că aș putea fi pus la zid. Atunci însă nu numai eu numeam limba în singurul fel admis, ci toți (fără excepție) lingviști, toți cercetători-filologi în general, toți scriitorii, toți ziaristi și publiciști de aici. Cine e temerarul

luptător pentru dreptate care atunci, înainte de 1989—1989, ar fi îndrăznit să spună public că limba pe care o vorbim este română? Numai-mi-e!" [1, p. 58].

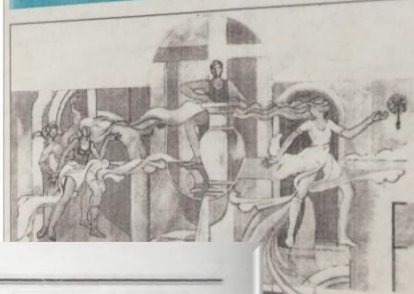
Firește, nimeni nu a afirmat "public" că limba noastră e română, deși pot fi numiți mulți, inclusiv S. Berejan, care aveau conștiința că vorbesc în și despre limba română. "Limba cultă de la noi, care e limba literară (...), — susține persuasiv S. Berejan într-un studiu publicat recent — a fost dintotdeauna și a rămas aceeași — adică literară română, chiar și atunci când era înveșmântată în haină de sorginte slavonă. (...) Tot ce s-a făcut în direcția studierii "limbi moldovenești" pe tot parcursul timpului (de când a fost pusă în circulație această noțiune) a constituit un neîntreținut proces de cercetare științifică a limbii române, dar sub denumirea oficial admisă (cea adecvată neputând fi utilizată de lingviști sub amenințarea "escumunării" lor din tagma cercetătorilor, (...)). În toate lucrările de lingvistică (gramatică școlare, cursuri universitare, dicționare, monografii, culegeri de studii, broșuri de popularizare, articole de cultivare a limbii s. a.) apărute în Republica Moldova (...) au fost întotdeauna supuse cercetării substanța, sistemul și structura (gramatică, fonetică și lexică) societății limbă — române, oricare ar fi fost forma ei de manifestare (literară, vorbită, dialectală, regională, zonală) și indiferent de ce numiri i s-au dat în trecut mai apropiat sau mai îndepărtat" [3, p. 30].

Am transcris acest citat destul de amplu, pentru că să înțelegem de ce temerarul V. Mindicanu în 1988, când își scria cunoscutul eseu, i-a "transmis mină" îndrăzniei lui S. Berejan în calitate de coautor al unui articol pseudostiințific și de ce a rugat cititorii "să facă abstracție de

... "Care fapt că în temeinica sa monografie [2] se operează cu 30 de exemple din limba română, în schimb, cu 241 din rusă, cu 100 din franceză, cu 73 din bulgară și cu 2164 din "moldovenească" nu înseamnă că autorul avea conștiința că vorbește despre materialul faptologic românesc?"

semm

REVISTĂ LITERARĂ
ANUL III Nr. 1-2 / 2000

stint verb

GHEORGHE POPA

FARAFASTÍCURI NUMAI ALE ... PUNCTUAȚIEI?

E un lucru cunoscut că dintre multitudinea indicilor de evaluare a culturii generale a oricărui vorbitor un loc deosebit revine și utilizării corecte a semnelor de punctuație. Nu credem că e cazul să insistăm în această chestiune (literatura de specialitate ne oferă o bogată informație în acest sens). Ne vom limita doar la invocarea cuvintelor prof. univ. I. Zamfirescu: "Văd în punctuație ceva mai mult decât un capitol obligabil de școlastică gramaticală". Punctuația, în fond, nu contrage. Dimpotrivă, ea dă relief ideilor, sculptează înțelesul, intră într-o fiziologie necesară a spiritului, asigură o disciplină de substanță în funcționarea liberă și exprimarea ordonată a gândirii".

Levine se poate observa că utilizarea sau neutilizarea semnelor de punctuație e la latitudinea vorbitorului (a celui care scrie), pentru că numai el, odată ce nu e "constrins" de punctuație, e în drept să-și "sculpeze" enunțul în dependență de intenția sa comunicativă. Principal e în acest sens, apărând, ca libertatea individuală a utilizării semnelor de punctuație să nu fie confundată cu cea arbitrară, adică cel care scrie trebuie, pe de o parte, să cunoască și să respecte "regulile imperative" (semnalul respectiv de punctuație se folosește în mod obligatoriu) și "regulile prohibitive" (semnalul respectiv nu se folosește), iar pe de altă parte, să aplice "regulile facultative" (folosirea semnelor respective e corectă, după cum ar fi corectă și nefolosirea lui) fără a submina receptarea justă a textului.

În subsidiar fie spus, chiar și în situațiile reglementate de normă (doci când avem a face cu primele două tipuri de reguli) lucrurile se prezintă în practică puțin altele decât la nivelul teoriei. Altfel zis, s-ar putea admite ca o regulă, "imperativă" într-un caz, să funcționeze ca "prohibitivă" în alt caz și viceversa. Vorba e că formularea unei reguli se face în baza textelor reale sau virtuale și ceea ce e valabil

pentru o situație poate fi inaplicabil pentru alta. Cu alte cuvinte, încercându-se să emită o regulă, "punctologică" trebuie să cunoască toate, fără excepție, textele (nu numai cele existente, dar și cele posibile) în care poate să apară cutare sau cutare fenomen glotic și, deoarece o atare evidență (a tuturor textelor) este irealizabilă, rezultă că și formularea înfalibilă a unei reguli este exclusă. De exemplu, în toate studiile este specificat că subiectiva nu se desparte prin nici un semn de punctuație de regentă, că incidentele mai ales se separă prin virgulă. Realitatea lingvistică însă ne oferă și situații de altă natură: *Cine muncește, bine trăiește* - folosirea virgulei e cerută de necesitatea dezanbulării frazei (*muncește bine am bine trăiește*); *explicațiile inverse în gramatică, mai ales, în îndreptare* - separarea din ambele părți a cuvintelor incidente ambiguizează semnificația (*în gramatică mai, les sau mai în gramatică*). Într-un cuvânt, valabilitatea unei reguli (și în genere a oricărei afirmații) poate fi apreciată numai dacă e raportată la o situație concretă.

Să revenim însă la "libertatea individuală" de utilizare a semnelor de punctuație, deoarece anume această libertate, în loc să fie, dacă nu favorizată, măcar tolerată, este, de cele mai multe ori, strâmtărită. Și, drept rezultat, consecințele "strângutării" nu se lasă îndelung așteptate: cel care scrie e privat nu numai de dreptul său legitim de a da "relief ideilor" conform receptării textului sau intenției sale comunicative, dar mai e și penalizat (uneori chiar foarte drastic!).

Să vedem cum se prezintă lucrurile în realitate. Fie un autor într-un proces de comunicare, cel care verifică sau redactează o lucrare scrisă nu face altceva decât confirmă dacă corespunde intenției comunicative: pe de o parte a vorbitorului (adică a autorului propriu-zis al textului) ca cea a ascultătorului (reprezentant de cel care scrie și dăruiește-se, verifică sau redactează). Or, e în afara oricărei dobi că aceste intenții nu coincid

ia Torcu
atul Moraru
ier Popard
rian Anghel
ria Berejan
olae Leahu
Pali

semm

ANUL III Nr. 1-2 / 2000

24

ANUL 1
Nr. 2
DECEMBRIE 1995
16 pagini
Preț negociabil

semnează:

Petru Ursache
(Iași)
Nicolae Crețu
(Iași)

EDITORIAL

[illegible]

ŞI TOTUŞI QUO VADIS?

lingvistul cu originea basarabeană F. Cuperiu (*Linguistică oromăna în "Revista de lingvistică și științe literare"*, 1994, nr. 6, p. 25), lăsa încă deschisă una: lingvist rus - D. I. Mihailci: "Terminologia de gramatică de până la mine, cum știe M. F. Serghievski, V. F. Smerciakov și al., care au afirmat că gramatica este o știință, nu este un fapt științific, ci un fapt gramat. Până acum am recunoscut și eu existența limbii moldovenegre așa cum mi s-a dictat de mine... Din punct de vedere poetic, limba moldovenegreă există, însă din punct de vedere al lingvisticii este un nonens" (subl. n. Gh. P. I. "Noua", 1988, nr. 4, p. 136-137).

Într-o altă lucrare, a un poeziei (cucl "Dă-ză limbile" Trebuie să recunoaștem că specialitatea este ca iar pe baza realității limbii-nașului își ating scopul, unii se complac în posturi de

Am auzi puterea adăuga că etnonimul **român** pe care ni-l dau români le lipsește un accesoriu pentru latinitatea orientală: conservarea lui, de-a lungul secolelor, nu e accidentală, ci e fost determinată. În opuscula A. Philippide, G. Ionescu, P. P. Panaitescu ș.a., de către nevasta poporului românizat de dețimă, și prin către dețimă, de numărul nesemnificativ în regiunile Danubiu de Jos, (b) prestigiu în literele și în imperiul Roman care se afla în apogeu denumiri **romanae**, (c) evidențierea apartenenței românilor la imperiul de Răsărit; (d) legitimitate pe diverse planuri (economic, politic, cultural) ale românilor cu acest imperiu ș.a.

Totu', o limba română E și o dată un
adevăr ce ține, ca și primul de demnitate
evident, și nu de cel al gîztorilor, tîmboierilor
etc. Or, un adevăr se așeză pe și
adevăr, emplacează sau se regăsește pe fondul
altuia. În problema dată a se regăsi pe
și-a nu înseamnă a se regăsi pe sine, înclă
sunt, dar nu și ridici, de la sine, ceva.

Se credea împotriva că pe mîndru ce se
se lînghează și se confundă cu adevăr, cu alt
mai mult se profundează incertitudinile de
accepta și de a propune din partea celor
vorbiți la "Jorge, cu două fete, dar nici cu un
obraz. Anume acestu oameni - în postura lor de
gîrău - și nu cei neștiutori (ce prețuși pot
avea față de un om care nu știe), tulbură
mîștile plătitorilor și seperărilor (ce a ține)

[illegible]

lingvistul cu originea basarabeană F. Cuperiu (*Linguistică oromăna în "Revista de lingvistică și științe literare"*, 1994, nr. 6, p. 25), lăsa încă deschisă una: lingvist rus - D. I. Mihailci: "Terminologia de gramatică de până la mine, cum știe M. F. Serghievski, V. F. Smerciakov și al., care au afirmat că gramatica este o știință, nu este un fapt științific, ci un fapt gramat. Până acum am recunoscut și eu existența limbii moldovenegre așa cum mi s-a dictat de mine... Din punct de vedere poetic, limba moldovenegreă există, însă din punct de vedere al lingvisticii este un nonens" (subl. n. Gh. P. I. "Noua", 1988, nr. 4, p. 136-137).

Într-o altă lucrare, a un poeziei (cucl "Dă-ză limbile" Trebuie să recunoaștem că specialitatea este ca iar pe baza realității limbii-nașului își ating scopul, unde se completează în postură de

tribunali, alături de comunități locale politice, unde au fost cu mîna strînsă, aici înseamnă răbdarea altora etc. Cum se poate fi interpretate astfel, dacă nu ca un set pozitiv, destul de mare, de valori?

Într-o altă parte a cărții, A. S. a Republicii Moldova indică de aceeași parlamentului la literatura "Ce privesc la necesitatea abordării științifice a istoriei și folclorului gotomanual "Limba moldovenească" (septembrie 1994) sau seria de întâlniri recente ale Președintelui Republicii cu diverse categorii de specialiști, reînviind-se în discuție unele și aceleși probleme.

Totuși, e un defect promovarea unei "limbi moldovenești" de către de limba română, spre exemplu și convingerea lui A. C. Căpănuș "un defect de povestire etno-cultură", defect nu mai puțin grav decât gramatical.

terat, chiar dacă ne implică eliminarea fizică a contaminanților și a surselor poluante. Identificăm și măsurăm sursele nocive (idem, p. 31) și a deficiențelor mai mari decât deficiențele salubității, deoarece problema sănătății lumii rămâne a fost discutată în literatură specială. Din China, în 1951, 1967, 1977, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994. Probabil că puțin câte puțin, informație cronologică, dar fiind mai puțin acest lucru, dar poate reală de a fi continuă. Faptul că, campanii bune dar brăzdate este incompatibilă cu ideea și memoria a unei populații, dar și a simțului alina. Totuși, asemenea sfaturi, se recomandă comunității, grupuri, și

apoi tarziu, alina nu Doroteia este, apoi Ghidul (sic!) s.a.m.d., dar integral (sic!) romaneste din stinga (Prutului).

Intregi, s-a an de de re-credință din partea celui (sic!) nu puter (sic!) de stăpîni (sic!) care, deosebit de interes, tragea răz în amănunțime. Din într-adevăr, mult oameni aușu nu spus, în dependență de vicisitudinile timpului respectiv, și adevăru (sic!) cu jumătate de guș (sic!) tax în genere neadevruri (sic!) care. Cîmba moldovenescu a limba de sine stăbilită a nașei sociale moldovenesti. Oare, în timp cu așuți oameni aușu nu puter (sic!) de stăpîni (sic!) care, deosebit de interes, tragea răz în amănunțime.

Și, în cele adevăru (sic!) actuali a: răscolitură nu abuzare și încă permanent trimere în acelu adevăru (sic!) "la comandă" de editură. Fragmentarea textului, denaturarea sensului, interpretare personală a sfîrșitului

[illegible]

P.S. Nuțiu este un om cu o înaltă personalitate profesională și morală înaltă de adevăratul domnitor M. Ștefan. El face parte dintr-o familie cu o tradiție deosebită în viața noastră. Tatăl său, Gheorghe, a fost un om deosebit de cinstit, care a fost un om deosebit de cinstit și un om deosebit de cinstit. Tatăl său, Gheorghe, a fost un om deosebit de cinstit și un om deosebit de cinstit. Tatăl său, Gheorghe, a fost un om deosebit de cinstit și un om deosebit de cinstit.

Tristia m
rectos
fac m

precum că
inexistență
colectivității
scrie), ba in
nu obține de
lindată ce t
lingvisticilor,
sarcinile - să
să vîndă, să
cînte etc.
cunoștinței
perspectivă

vorbitori pri
este, de exem
un subiect si
acest registru
ca știință,
absurditate
nu-i uimease
nu cred că
domeniul li
incertitudin

...nărturisire, dar trebuie să
 știm că, pe ici, pe colo, se mai
 găsesc, fîcș sau camuflat, afirmații

lingvistica este o știință ba
de îndată ce toți membrii unei
umane știu a vorbi, a citi și a
utiliza (de îndată ce societatea
ea ca profunzi), ba auxiliară (de
toți vorbitorii, cu excepția
țării îndeplineșc fără dificultate
a are, să cesească, să danseze,
a repare, să construiască, să
fără să simtă însă lipsa
lor lingvistice), ba fără
(de îndată ce toți indivizii

...pumnul în
binele omu-
beneficiarii
chimiei, cos-
(ce e drept,
românului
"ezbinile";
să indice
științei" dre-
conștient d

LINGVISTICA ȘI "CAS

...menii pe care, înainte de a
...laurea a lui ca individ și a
...li (după Heidegger, limba este
...li), după cum el, ca individ,
...menii lui formează locul de
...a limbii (parafraziindu-l) pe
...am putea spune că omul este
...".

...tem mult, în orice caz tindem
...m cât mai mult, în ceea ce
...itate ce ne înconjoară. Mai
...tit, pentru că era o convingere
...ă mai deunăzi ne băteam cu

...pept că totul se face pentru
și și anume noi, cine alții, stîm
rezultatele obținute în domeniul
monasticii, energiei atomice etc.
după accidentul Cernobîl, vorba
am lăsat-o mai moale ca
chiar și morfopatologiei preferă
"fumatul", și nu "succesele
cauza a decesului - deși era
gradul de nocivitate a acestor

ISTORIA A LIMBII

de unități or măsură pentru
acea capacități, eficacității,
și, influențe, intensități, tărie,
omului etc., dar s-a dovedit a fi
om, dimpotrivă, **capabilă** pentru
ară) de a propune o unitate de
tru evaluarea limbajului: or,
men are și "capacitate", și
și", și "influență", și "putere", și
și", și "sensibilitate", și — și —
doar unele din dimensiunile
unii fundamentale a omului",
— E. C. G.

...adica manifestarea altitatii
"Lumea o avem numai fiindca
prin limbaj". ...limbajul este
tuturor posibilitatilor umane,
...ati ale omului ca fiinta umana".
...aj omul li construieste lumea
sile sale spirituale". ...limbajul
hucru". ...Omul se manifesta
...omului societati.

BII"

...sau era la curent cu observația
marelui Eminescu care "a taxat"
drept "școală a gândului". În
asta, trebuie să se țină seama
, fie la facultate - de indicațiile
triu care, mutate mutandis, sînt
entru lingvistic: "Nu "filozofie
podine", ci **filozofie pur** și
scură "pentru popor" ori "după
sului", ci **pictură**. Numai așa
velul cultural al poporului și se
af. *onomatop.*" Numai așa, am

...am putea "ridica nivelul"
...am educa "gustul" lingual al
...sacii elevilor, studenților li s-ar
...nu în dependență de prelegerea
...a a pedagogului sau în
...de "dispoziția" și "gustul"
...ci li s-ar preda pur și simplu
...Altfel zis, să nu se evite, de
...hestiuni spinoase (făcându-se
...a incompetența auditoriului).

11

3

русский язык

В МОЛДАВСКОЙ ШКОЛЕ

Учебно-методический журнал
Министерства просвещения
Молдавской ССР

4-й ГОД ИЗДАНИЯ

№ 2 (18)

МАРТ — АПРЕЛЬ

КИШИНЕВ 1982

СОДЕРЖАНИЕ

60 ЛЕТ СССР	2
На пороге — Дрокиянский район	3
Н. К. Буздуган. Чувство единства	7
Н. С. Делинсий. Векские времена	9
А. Ф. Георгиев. Могучее оружие слова	11
А. А. Атаман. Молдавия стала родной	14
Т. Н. Голубева. Самые крепкие улы	14
Свети-Яро, «Звездочка»	15
МЕТОДИКА. ОПЫТ	15
И 12-й годовщине со дня рождения В. И. Ленина	20
Д. С. Епифанова. Невероятный образ	20
В. Юдин. Школьный лексический музей	21
М. Ф. Шапошникова. Пять человек	24
туда (Изучение книги Д. И. Бренева)	24
«Воспоминание» в Х классе	24
М. Н. Вележуца. Играем — учимся	24
М. Г. Вележуца. Предметная и образная	24
текстовая назидательность на начальном этапе	24
обучения русскому языку	24
ВНИМАНИЕ. ДИСПУТ	33
Т. Н. Мазыкина. Изучать творчество	33
биографии писателя, а не факты его	33
жизни «Диспут»: суждения, советы.	33
На почве «Диспут»: суждения, советы.	33
В ПОМОЩЬ УЧИТЕЛЮ	41
Г. Д. Попа. Перевод имен прилагательных	41
в ЛАБОРАТОРИИ УЧЕБНОГО	41
А. С. Варнак. Пастушие задачи	41
НАШ КАЛЕНДАРЬ	49
К 100-летию со дня рождения К. И. Чуковского	49
Многогранный богатейший талант	49
В. Н. Писанюк. «Наши и не наши»	54
сказ. (Вниманию Кишиневу — 80 лет)	54
К 200-летию со дня рождения О. А. Кю	56
презента. ИНФОРМАЦИЯ	57
Н. Марьяш. Воспитание чувства	57
СООБЩЕНИЯ. ИНФОРМАЦИЯ	57
ОБЪЕДИНЕНА	57
«РУССКИЙ ЯЗЫК В МОЛДАВСКОЙ ШКОЛЕ»	57
1982	57

ПЕРЕВОД ИМЕН ПРИЛАГАТЕЛЬНЫХ

О роли сопоставления с родным языком в процессе преподавания и усвоения другого языка много писалось и пишется в лингвистической и методической литературе. Учет особенностей родного языка является одним из принципов, на которых основывается методика формирования знаний и навыков по русскому языку у учащихся национальных школ. Сопоставление языковых фактов необходимо не только в процессе преподавания языков, но и для исследований, осуществляемых в лингво-теоретическом плане: в результате сопоставления выявляются определенные закономерности (сходные или различные) и свойства фонетических, грамматических и лексических элементов языка, определенные модели словообразования изучаемых языков и многое другое. Недаром академик Л. В. Щерба писал в свое время, что одной из основных задач языковедения «является сравнительное изучение структуры или строя различных языков».

Ниже, на конкретном материале, мы попытаемся показать некоторые сходства и различия, которые существуют между лексическими единицами русского и молдавского языков, употребляемыми для обозначения качества или свойств предметов.

Известно, что молдавский язык по типологии является аналитико-синтетическим языком с ярко выраженными тенденциями к развинутой аналитической структуре. На лексическом уровне он обладает аналитическими эквивалентами для большинства частей речи, как для знаменательных, так и для служебных. Эта особенность молдавского языка должна быть принята во внимание при переводе с русского языка, так как не во всех речевых ситуациях одному простому слову соответствует в молдавском языке единица такого же структурного статуса.

Обследование конкретного материала показывает, что только ряд имен прилагательных русского языка имеет в молдавском языке однословный эквивалент (например, *красный* — *рошу*, *большой* — *маре*, *красивый* — *фрумос* и др.); некоторые из них могут быть переведены одновременно монолексемно (одним прилагательным) и полилексемно (аналитическим эквивалентом имени прилагательного); например, *семилетний*: *женчал* — *де* *женчу*, *талантливый*: *талантат* —

торым в молдавском языке соответствуют более одной единицы, может быть продолжен.

На фоне этих замечаний относительно обозначения качества и свойств в русском и молдавском языках вырисовывается роль перевода в процессе преподавания русского языка в молдавских школах, который не только способствует правильному и быстрому пониманию значения слов, но и является хорошим средством выявления сходств и различий между лексическими единицами сопоставляемых языков.

Г. Д. ПОПА,
БГПИ им. А. Руссо.

В учебниках русского языка для молдавских школ нет определения частей речи. Нам, русистам, в школе пять человек, и у каждого свои суждения: одни считают, что надо предлагать учащимся записывать правила под диктовку и заучивать их, другие придерживаются противоположной точки зрения. Кто из нас прав?

Учителя русского языка Журской ЦШ Рыбницкого района.

В учебниках русского языка для учащихся молдавских школ действительно не дается определения частей речи и членов предложения. Сделано это авторами учебников преднамеренно, во избежание ненужного дублирования одних и тех же понятий на примерах родного и русского языков. Как известно, понятие о частях речи, главных и второстепенных член-

нах предложения школьники получают на уроках молдавского языка.

В процессе изучения грамматического материала на родном языке они заучивают соответствующие определения (правила). Поэтому на уроках русского языка достаточно напомнить основное значение той или иной грамматической категории. На это нацеливает и объяснительная записка к программам восьмилетней и средней школы, в которой, в частности, говорится: «Учащиеся не должны заучивать определения частей речи или членов предложения, так как понятия о них усвоены на уроках молдавского языка» (см. программы восьмилетней и средней школы «Русский язык и литература в молдавской школе», «Лумина», 1981).

Время, высвобожденное от не приносящего пользы заучивания множества правил, определений, следует использовать на всевозможные практические упражнения по развитию русской речи.

В связи с ответом на данный вопрос хочется напомнить, что главной задачей обучения русскому языку в национальной школе является практическое овладение им, а не ориентация учащихся на заучивание правил.

О. Ф. БОРОДАЕВА,
зав. отделом методики преподавания русского языка и литературы НИИП,
кандидат педагогических наук.

Л. В. Щерба. Очерковые проблемы языковедения. — «Изв. АН СССР. Отд-ние лит. и яз.», 1945, т. IV, вып. 5, с. 173.

Аналитический эквивалент является лексической единицей языка, составленной по определенной семантико-структурной модели из элементов, дифференцированных в лексико-семантическом и функциональном плане, но которые выступают как функциональный эквивалент различных частей речи.

„Uimitor pentru un om din Estul Europei este că americanii cred ca într-un miracol în... supremația legii.”

RECTORUL UNIVERSITĂȚII DE STAT „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI, PROF. UNIV. DR. HAB. GHEORGHE POPA, A EFECTUAT RECENT O VIZITĂ ÎN SUA. LA INVITAȚIA GUVERNULUI AMERICAN, AM PROFITAT DE OCAZIE, FIREFTE, SĂ-I SOLICITĂM UN INTERVIU. DUPĂ UN ADEVĂRAT TUR DE FORȚĂ PRIN TOCMAI CINCI STATE, DUPĂ MAI BINE DE CINCEZICI DE DISCUȚII, „PROGRAMATE MILIMETRIC”, CUM SPUNE ÎNSUȘI, CU UN NOIAN ÎNTREG DE IMPRESII ÎN REMINISCENȚĂ, AȘADAR, NU E DOAR CURIOS, CI ȘI OBLIGATORIU SĂ AFLI CE STĂRI DE SPIRIT PRODUC O SCHIMBARE RADICALĂ DE DECOR, CU CE MARJĂ DE EMULAȚIE (SAU DE RESEMNARE) SE ALEGE OMUL DIN EST, VORBA LUI IOAN GROȘAN. DUPĂ UN ASEMENEA PERIPLU, ATENȚIE LA TONUL RĂSPUNSURILOR, DE UN PATETISM BINE TEMPERAT, SEMN AL UNUI TRAVAILU COMPARATIV PRELĂBIL...

— Scizmate domnule Rector, și revenit nu demult din Statele Unite. În ce scop ați servolat Atlanticul?

— Fie că vă răspund punctual, e cazul, probabil, să fac o mică introducere. Vorba e că în SUA am fost la invitația Guvernului american, în societatea doamnei Vizeria

prin academic, e de natură să te bulezeze total. Or am avut mai bine de cincizeci de discursuri programate *milimetric* în planul ceramicii academice, precum și al timpului rezervat. Un tur, într-adevăr, de forță prin complexitatea nedifinită a unui sistem — social, economic, cultural — pus ca statut

într-un miracol în... supremația legii. Este „zeajul”, „boala” americanului. El nu înțelege (re)respectarea anumitor norme, anumitor reguli, d'ordre, stăruie îngenuș, dar crede în funcționalitatea legii, deci și în caracterul ei coezistibil. Aici nu mi-e explic de ce drept remediu împotriva celui

în SUA un profesor se titularizează după tocmai șapte ani de afirmare. Șapte ani, mai întâi, faci obiectul diferitor monitoare și probe, stai în colimatorul a numeroase comisii și, prin întreaga ta prestație, demonstrezi că meriți să ai angajat pe post de cadru didactic permanent. Asistenții universitari se recrutază acolo dintre doctorii în științe. Ei bine, după acest torpore, după această verificare la sânge a competenței și onestității celui în cauză, rare, rarissime chiar sînt cazurile cînd omul clachează.

La noi s-a pus un accent prea apăsător pe a se convinge, deosebit de mult pe la noi de o anumită îndrăgăleală a îndrăgăleșului superior în deosebită onestitate. La americani lucrurile sînt altele. Ei cred, și pe la noi desigur, că de la un om care ține foarte mult de el însuși, de la un specialist simplu și mai cred că de la un om care are idei, are, implicit, și metoda optimă de transmitere a lor. În plus, corectura aduce aceluși un profit substanțial. Ideile se plîsc, spiritul crește, remediul.

cauși, încă e cu neputință să trișezi. Încă încă o sură a impresiei mele de siguranță și autenticitate.

— Care va fi la noi primul efect palpabil al revenirii Dvs. din SUA?

— Dacă vă așteptați la destule tehnici și la perij de sticlă, trebuie să vă descurajați. E încă nu e în puterea mea, din păcate, să dau cu banul într-un mod atât de generos. Multe lucruri, apoi, depind de legislația în vigoare și de voința politică a guvernelor de a opera schimbări majore în sistemul învățămîntului superior. E un conglomerat întreg de factori la mijloc. Dar un prim efect, produs ca anticipație, co-l drept, poate fi considerat chiar nouă *Regulament de salarizare a cadrelor didactice* din cadrul universităților noastre. Nu este imposibil, bineînțeles, și va cunoaște, penultima, numeroase ajustări ulterioare. Contribuie însă un pas important spre responsabilizarea universitarului, reprezentă, dacă vreți, premisele orientării profesionale de care ducem atîta lipsă.

— Într-o propoziție, totuși, care vă sînt imposibile de pe urma vizitei întreprinse?

— Sînt într-o ușoară stare de *preggy* datorită diferențelor de valoare. Ideea e să fi fost să reușesc și colegii mei, în corpore, să-și spiritul de emulație, pe care l-am căpătat, ar fi avut mai multe șanse de afirmare...

Interlocutori

Gheorghe Popa, Marina Tichie

ci rectorul, acolo, nu are oare timpul său este afectat în exclusivitate manageriatului. Instruirea și corectura, în schimb, sînt spanzura profesorilor.

— Apropos de această ultimă remarcă, domnule Rector. Cum se îmbină dincolo de Atlantic supremația didactică cu cel științific? Este o temă actuală pentru

profesorul dovedesc, de regulă, o disciplină exemplară a muncii. Dacă la noi domini mai ales disciplina fizică, acolo dominează cel al cărții, tendința spre perfecțiune.

— Ce spuneți de profesorii americani? Cum arată un profesor american față de un profesor de la noi?

Vă referiți, desigur, la condiția lui. Dar

Gheorghe Popa, rector al Universității din Ștef. Nicolae-Rusu

Am ajuns în situația când și se pare incompatibilă noțiunea de universitar cu cea de inteligență, onestitate, cumsecădenie, principialitate, ținută academică etc. Se creează impresia că un universitar al zilelor noastre, dacă are cumva iluzii, "este pierdut și este ridicol"...

Un ingredient al succesului

Domnule Rector, Vă plac jubileele? S-ar să nu vă surprindă întrebarea. Multora festivitățile le fac pur și simplu onoare. Zilele de naștere li agrează, anumele dăți apo-zind retunde li deprimează... Dvs. cum Vă raportați, în fața interior, la tot ceea ce presupune marcarea a 65 de ani de la înființarea universității bălțene?

Se simțeam Vă procură acest eveniment? Dar ce semnificații are? Nici nu pot să vă spun, dar, din încă prezumturalor amalgam, cea mai importantă, mai plină de interes!

Întrebarea domnilor voastre nu mă surprinde. Mai mult chiar: îmi displac mărturisirile fariseice. Cu, la o adică, nu-i plac jubileele? Mai e o chestie la mijloc: depinde de scopurile urmărite prin sărbătorirea unui sau altui jubileu. Eu, în orice caz, concep un jubileu ca o posibilitate reală când sincer poți să contabilizezi jubele, rogi, negre, albe (fie că acestea se referă la viața mea personală, fie că la subzidierea în care activez ș.a.m.d.). Găsiți-mi mie carajul care, ajuns la o vîrstă onorabilă și, în același timp, înconjurat de soție, copii, nepoți și prieteni, ar renunța cu tot dinadinsul barem la consemnarea, de către cine prezenți, a evenimentului Găsiți-mi tomenul disinguit care, ajung în virful "piramidelor" (unei catedre, unei facultăți, universități), ar "opune rezistență" când cei din preajmă intenționează să consemneze reușitele colecțiilor pe care îl conduc, Principiul e ca, și într-un caz, și în altul, să găsești puterea de a repudia din meritele pe care și le atribuie, excesiv, asistența. Nu tot ceea ce se spune pozitiv la adresa dărilor trebuie acceptat fără rezerve. În același timp, îmi displac vorbele duceagă, declarația gratuită, textual "Jusur, de acasă. Apropos, la zilele mele de naștere sînt privilegiați cei care rotesc un toast pentru viciile sărbătoritului..."

Universitatea își sărbătorește zilele acestea 65 de ani de la înființare, dintre care peste 40 i-a sărbătorit împreună cu smerita dumneavoastră slujă. Aș prefera, deci, să vorbesc

mai degrabă de o simbioză decât de un amalgam... Pentru mine - acum, după bune decenii - a avut o semnificație aparte și gestul subtextual al secretarului Comitetului Central al Partidului Comunist al Moldovei, profesor Lucinschi, când, prin 1972, îl arăta ex-rectorului Ion Borșevici, cu degetul arătător, la insigna Alecu Russo, prînsă de reventul sacoului meu (eu, în calitate de bursier leninist, tocmai așteptam să urc în gresulul sedinței). Noi doar sărbătoream 50 de ani de formare a URSS-ului, și nu ziua de naștere a lui Alecu Russo! După cum, firește, contează enorm și aprecierea regretatului acad. Silviu Berejan care menționa că "studiul introductiv la acest ultim volum omagial" le vorbește de cartea Un lingvist pentru secolul XXI, Chișinău, Editura Știință, 2002 - nota red., Institutul Eugeniu Călugăreanu: drumurile vieții și ale afirmării și semnat de prof. dr. Gheorghe Popa, este, după părerea mea, una dintre cele mai reușite sinteze ale biografiei și operei ilustrului nostru conațional din care au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Bessarabia (și au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel). Adică nu vreau să discriminiez nici o aminție, nici un episod. La ceas aniversar, și relele, și bunele, deopotrivă, merita să fi trecute în revistă.

Cum se percepe diferența de atitudine dintre postul de șef de catedră - pe care l-ați ocupat anterior - și cel de rector? De altfel, ce vă constată - managerial vorbind - între timp, de când V-ați intrat în atribuțiile? Cu alte cuvinte, cum stălm - întreg acest falanster? Căci, în reversul său, un jubileu este și o arie de bilant...

Aș observa că atitudinea prezintă pericul în orice împrejurare: fie că te afli la cinci metri înălțime, adică pe post de șef de catedră, fie la un kilometru înălțime, adică pe post de rector... Riscul unei eventuale prăbușiri există în ambele situații și cu atât mai mult, anticipez și finalul Vorba e că m-am deplasat dintr-o grădina de flori în cea din flori. Numai că, deja deplasat, am simțit puțin și o altă aromă. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de flori în sine, dar nu și de aroma lor.

Adevărul e că foarte multă energie s-a risipit în anii precedenți cu dezvoltarea infrastructurii și prea puțin, din păcate, s-a investit în factorul uman. Din punctul nostru de vedere, totuși, pe prim-plan trebuia să fie plasată condiția umană. Nu vreau să insistez că s-a procedat astfel cu premeditare, dar felul în care au fost gestionate, să zicem, mijloacele speciale (destinate îmbunătățirii stării materiale a universitarilor) se lasă cu destule întrebări.

În acest context: ce v-ați propus, esențial, în cursul mandatului Dvs.? Mulți ne-am propus, dar "intensiunea" ne-am propus să schimbăm "aroma" despre care am vorbit anterior, adică să înținem cultul cărții, să creăm un mediu academic benefic pentru concurența inteligenței, să creăm condiții de a fi depășii, să depășim poezia, să stîrpin corupția, să tratăm colaboratorii cu respect etc. Probabil, prea multe ne-am propus pentru un asemenea mandat... Unele dintre aceste scopuri, fie și în minorie, au demarat deja, realizarea lor a pornit.

Credeti că în cinci ani - cît durează mandatul Dvs. - reușiți să creați o atmosferă propice competiției și selecției notabilelor valorilor? Nu sînt doar eu, unul, în chestiune. La mijloc e o nouă și foarte ambițioasă echipă managerială, deschisă colaborării pe diverse segmente și avînd, îndemnat, să vă asigui, și competența trebuitoare. Sîntem, firește, conștienți că nu le vom reuși pe toate; dar, în anumite situații, contază chiar și tentativa de a schimba ceva spre bine. Aș spune, prin parafrază unui binecunoscut dicton, că din interjuncție vor germina

... și o altă aromă. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de flori în sine, dar nu și de aroma lor.

... și o altă aromă. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de flori în sine, dar nu și de aroma lor.

particular: prestigiul instituției

fațete...

Domnule Rector, nu găsiți că ingrată condiția actuală a universității? Cînd lăsat, cu excepțiile care întînesc regula, face rabat (la calitate instruirii), profesorul de la universitate este nevoit să practice un fel de lăceș ceva mai avansat, adică să facă un exercițiu pe care lăceșul postului său nu are cum să-l prevadă. Ce soluții vedeți în acest sens? Aveți perfectă dreptate. Condiția actuală a universității - sau, mai obiect, a intelectualului, e

Vorba e că m-am deplasat dintr-o grădina de flori în altă grădina și, recunosc sincer, tot de flori. Numai că, deja deplasat, am simțit puțin și o altă aromă. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de flori în sine, dar nu și de aroma lor.

una care merită, eufemistic vorbind, compătimize. Am ajuns în situația când și se pare incompatibilă noțiunea de universitar cu cea de inteligență, onestitate, cumsecădenie, principialitate, ținută academică etc. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de flori în sine, dar nu și de aroma lor.

Se loc ocupă, în întreaga de eficientizare universităților, relațiile cu instituțiile de profil din exterior? În ce măsură colaborarea noastră cu lumea academică nu determină prestația? Cu începerea din 1989, interje-

nem relații foarte strîns de colaborare cu Universitatea "Alexandru Ioan Cuza" din Iași, cu Universitatea "Ștefan cel Mare" din Suceava, cu alte universități din România, lucru care, evident, n-a putut să nu-l lase amprenta asupra activității universitarilor bălțeni. A fost o sărbătoare pentru universitarii bălțeni (ca să amintesc doar de Facultatea de Filologie), care au avut posibilitatea să audizeze cursurile regretatului profesor Dumitru Irimia, ale lui Mihail Iordache, Ștefan Dumitrescu și ale altora. Pentru că prezența unor asemenea spirite luminate în aulele studenției de la noi e tonică, te mobilizează, incită la emulație: ai astfel posibilitatea să-ți faci un autoexamen. Poți compara potențialul dumitale filologic cu potențialul filologic al colegilor de breșă din alte părți. La ora actuală, sîntem conștienți și de un alt adevăr: însuși procesul de la Bologna presupune stare colaborări. Fîndcă vorbim de mobilitate academică, fie a studenților, fie a profesorilor. Și un grant se cîștigă în funcție de imaginea pe care și-a dobîndit-o instituția în spațiul european. În formula particulară a succesului cutărui sau cutărui profesor intră, cu necesitate, prestigiul instituției pe care o reprezintă. Avem acorduri de colaborare, spunem, cu o serie de instituții universitare din România. Avem, de asemenea, acorduri de colaborare cu universități din Rusia, Ucraina, Norvegia, Maroc. Dreapta noastră situare într-un larg context european, internațional ne va determina substancial viitorul.

Acum, avînd acest post respectabil, căror oameni vă simțiți dator și ați dor să le mulțumiți cu această ocazie?

Ar trebui s-o iau mai din urmă. Eu am avut noroc de niște profesori de excepție: Ion Evușenco, soți Ion și Eliza Rotaru, Valeriu Senic. Dar în primul și în primul lînd as amintii de regretatul academician Silviu Berejan. Eu am avut fericirea că mi-a predat și unele cursuri (dumnealui a fost profesor de Bălți). Apoi, ambele doctorate le-am luat sub in-

drumarea regretatului profesor. Aș ramîna, în genere, recunoscător colegului în care activez, aceluiași colegi de la Facultatea de Filologie. Îndesolbi literaturii, convorbirile cu care m-au înbogățit spiritual. Am amintesc și de regretatul profesor Eugeniu Călugăreanu. Am avut marile privilegii să mă întîlnesc de zeci de ori cu domnia sa.

Șințeti de jase luni în această funcție. Nu ați avut niciodată sentimentul că funcția vă depășește? Ba da. Dar este, probabil, o stare frească. Căci dacă nu faci rabat la calitate, dacă nu cedezi o iostă neglijenței, constăți că oricare funcție te depășește are mereu exigențe superioare pregătirii și capacității celui care o exercită. Chiar și fi rîmat profesor universitar, cu aceleași cursuri, pe care le predau de-o viață,

... și o altă aromă. Se creează impresia că predecesorii cultivatori de flori erau preocupați cu preponderență de flori în sine, dar nu și de aroma lor.

tot ar fi trebuit să consimț că funcția mă depășește. Omul niciodată nu poate atinge plafonul. Cu toate că predau de ani buni Lingvistica generală, încă nu m-am încumetat să elaborez, măcar de uz intern, un Manual de Introducere în Lingvistică. Și nu e altă vorba de scrupul (calitatea aceasta este indispensabilă cercetătorului), cît, mai ales, de faptul că domeniul îl revelează noi și noi aspecte și subtilități. Funcția alegea întotdeauna mai repede... Dar nu mă plîng: nu m-a obligat nimeni să devin rector. E o răspundere asumată conștient. E adevărat însă că deocamdată nu-mi dau seama cum se poate îmbina activitatea științifică - după care am și început să înțeleg - cu managerială eficientă...

Consemnare: Ghendă Nicu, Angela Bicu, Valentin Balan

812

Fondator: Constantin Tănase

Timpul

Unicul Cotidian Național

E timpul să știi!

30% REDUCERE
ȘI O VACANȚĂ DE VIS

MARȚI, 13 NOIEMBRIE 2012 • ANUL XL NR. 206 (1890) • 8 PAGINI • PREȚ - 3 LEI • RESPONSABIL DE EDITIE: VALENTIN BUDA

MAXIMA ZI LEI

„Fă-ți datoria oricând.
Tendința va fi cîntecul care
să te vîdă în lume!”
(N. Iorga)

METEO

Azi: Mănuș +4°C
Mănuș +4°C
Mănuș +4°C
Cet. variabil

Mănuș: Mănuș +4°C
Mănuș +4°C
Mănuș +4°C
Cet. variabil

CURSUL VALUTAR

EURO - 15.6389
USD - 12.3039
RON - 3.4545
RUB - 0.3890
UAH - 1.5032

CALENDAR RELIGIOS

11.11.11 Sf. Ap. Iulian,
Anghel și tot lapsonă
cu diavol
Sf. Mc. Epimach

Autonomie prin... întineric

Rectorii vor independență, dar nu știu cum va arăta aceasta

Începînd cu 1 ianuarie 2013, va fi modificată procedura de finanțare a învățămîntului universitar, iar cele 20 de universități de stat vor fi excluse din contabilitatea publică și transferate la autogestione. Chiar dacă nu rămas mai puțin de două luni până atunci, administrațiile universităților încă cum va fi pus în aplicare acest nou mecanism de fapt, presupune o autonomie financiară instituțională. Toți rectorii nu cad în aceeași categorie, dar unii ar putea să...

6

SOCIETATE

MARȚI, 13 NOIEMBRIE 2012 • TIMPUL • COTIDIAN NAȚIONAL, INDEPENDENT • WWW.TIMPUL.MD

Autonomie prin... întineric

Rectorii vor independență, dar încă nu știu cum va arăta aceasta

„Metodologia este în curs de elaborare. Noi știm despre autonomia universitară doar ceea ce se știe la nivel general, însă cum va fi pus în aplicare, o să vedem. Este prematur să vorbim despre majorări de taxe, suntem la jumătatea anului de studii, procesul educațional este în desfășurare”, a declarat pentru TIMPUL Olga Cerniș, prorector la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”. Ea a remarcat că, în contextul în care la Universitatea de Medicină circa două treimi din studenți sunt bugetari, autonomia universitară nu ar putea „să ne impună să majorăm taxele de studii”.

Necunoașterea lasă loc de interpretări

Pe de altă parte, Gheorghe Popa, rectorul Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, spune că, deși salută ideea de autonomie universitară, „exact ce presupune ea nu știm. Și din această cauză lasă loc de interpretări”, comentează rectorul. Acesta a adăugat: „Nu înțeleg ce va fi cu cheltuielile pentru reparațiile curente, pentru agentul termic și electric, pentru întreținerea cîminelor. E ușor a...

„Ceea ce reprezintă a treia parte din suma alocată de stat, bugetul universității va fi afectat, dacă taxele vor rămîne ne schimbate. Dar, în același timp, ar trebui reglementate, ca să nu existe diferențe de la o universitate la alta”, a spus rectorul US din Bălți.

Majorăm ori nu majorăm taxele?

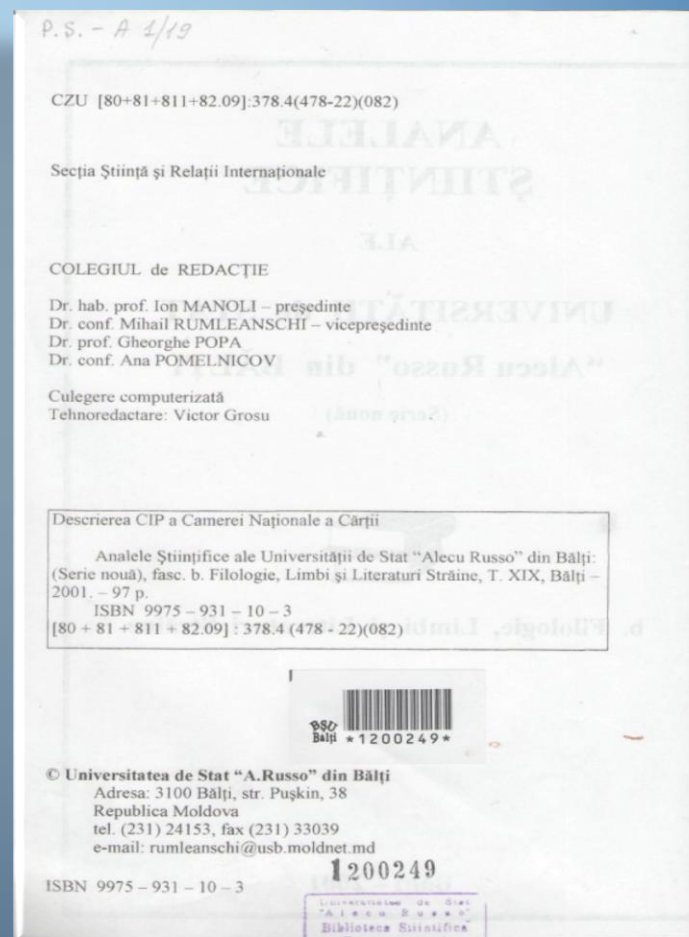
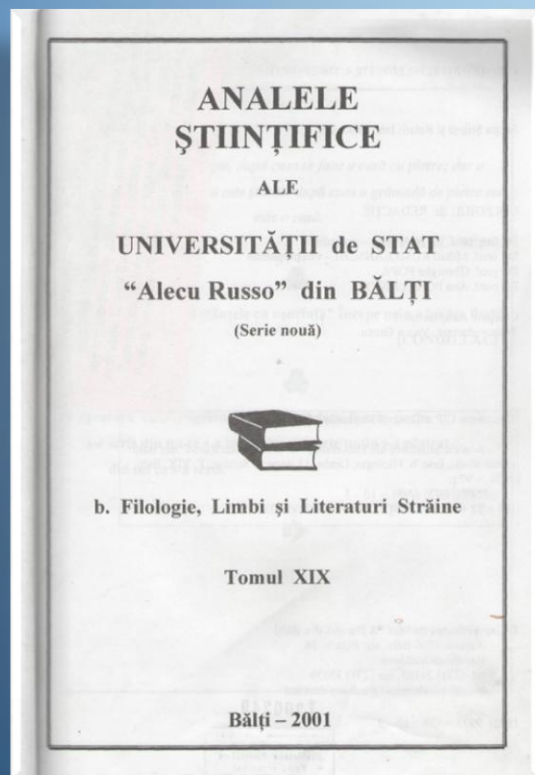
Dilema majorării taxelor de studii persistă și la Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”, unde administrația pune problema întineririi studenților, în contextul autogestiei. „La noi, la profilul pedagogic, sună erle mai mici taxe. Dacă vom mări taxele, nu va veni nimeni, dar, pe de altă parte, nu știu cum alții li vom întreprinde”, a spus Mihail Gheorghe, prim-prorectorul Universității Pedagogice.

De aceeași părere este și rectorul Universității de Stat din Moldova, Gheorghe Ciocan. Acesta a declarat pentru Agenția Info-Prim Nis că ridicarea taxelor de studii depinde de necesitățile de pregătire a specialiștilor. Totodată, rectorii susțin că eventualele modificări ale taxelor ar putea surveni odată cu începerea noului an universitar.

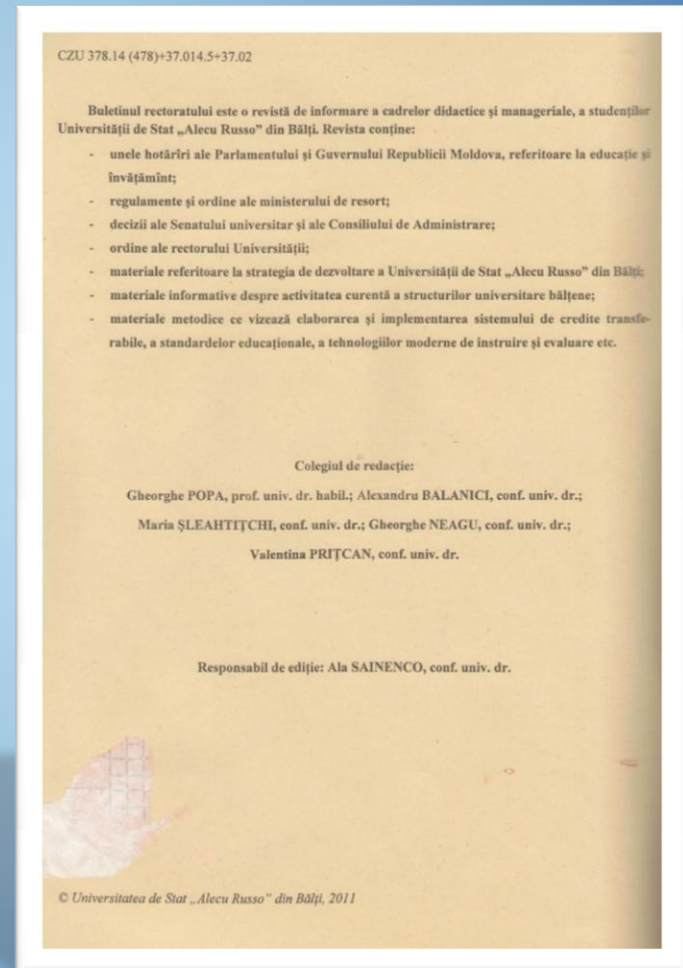
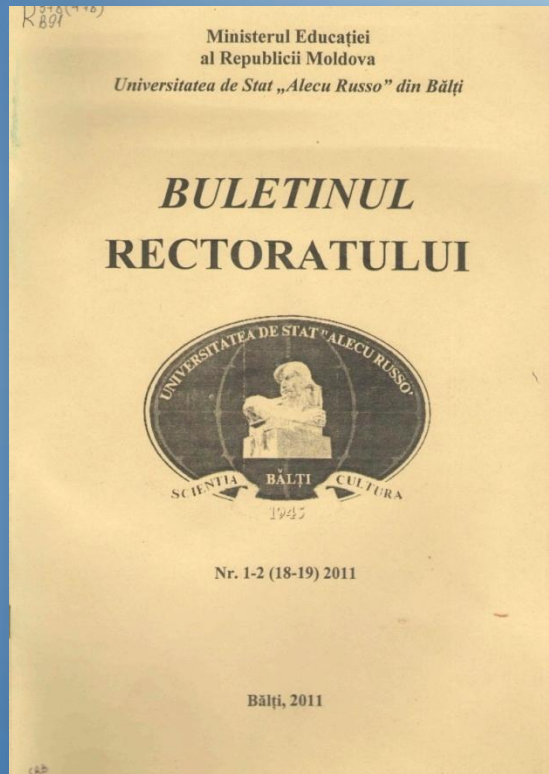

Potrivit MF, statul va acoperi serviciile educaționale prestate de instituțiile universitare, conform Planului (Comenzii de Stat) de pregătire a cadrelor de specialitate cu finanțare din bugetul de stat. Comanda de Stat privind pregătirea cadrelor de specialitate cu finanțare din bugetul de stat se stabilește anual de către Guvern, în funcție de necesitățile stringente de specialități pe piața muncii din R. Moldova și solicitările ministerelor de resort. În mijloacele alocate de la bugetul...

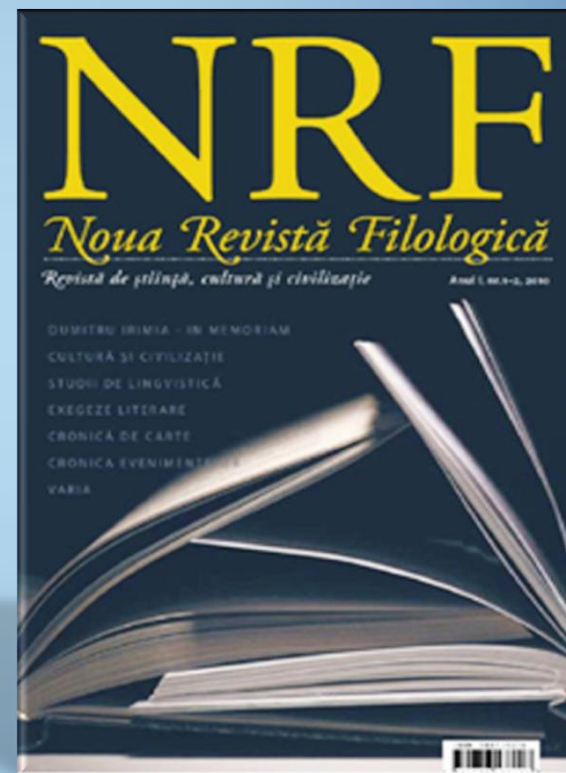
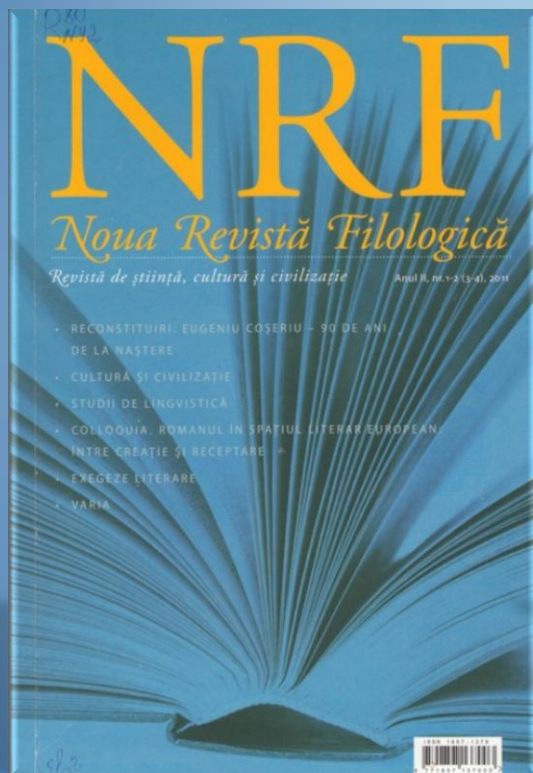
MEMBRU AL COLEGIULUI DE REDACȚIE LA ANALELE ȘTIINȚIFICE ALE UNIVERSITĂȚII „ALECU RUSSO” DIN BĂLȚI (SERIA FILOLOGIE)

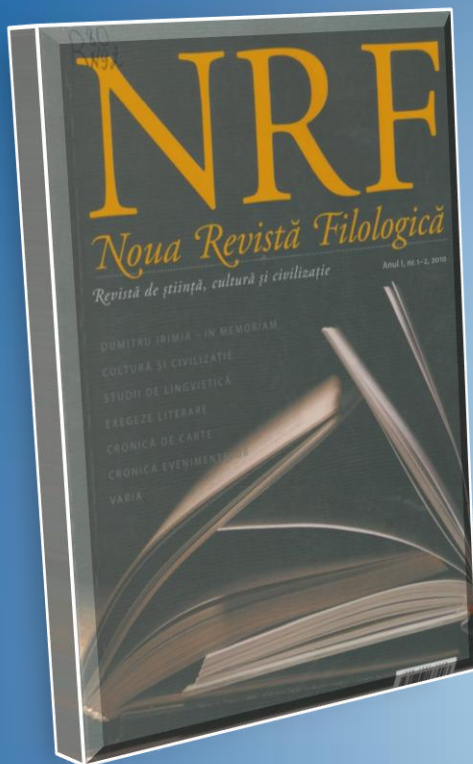

MEMBRU AL COLEGIULUI DE REDACȚIE LA REVISTA *BULETINUL RECTORATULUI*

CO-DIRECTOR LA NOUA REVISTĂ FILOLOGICĂ

CRONICĂ DE CARTE

Lecțiile unui volum de lingvistică
și filologie românească

Gheorghe POPA, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Republica Moldova

Indiscutabil, volumul în cauză (ne referim la lucrarea profesorului titular de lingvistică romanică la Universitatea din Rostock Rudolf Windisch *Studii de lingvistică și filologie românească*, Edituri: Eugen Munteanu și Oana Panait, Iași, Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2006) poate fi analizat – cum și s-ar conveni, în realitate, într-o asemenea situație – din diferite perspective (didactică sau științifică, instructivă sau cognitivă, a lingvisticii generale sau a filologiei române, a istoriei limbii române sau a lingvisticii române etc.), dar, indiferent de perspectiva „exploatăată”, ea ar contura plinar vastele cunoștințe ale autorului ei în domeniul lingvisticii și filologiei românești. Luînd în calcul ipoteza că includerea tuturor perspectivelor enumerate aproape că e imposibil de realizat în spațiul unei prezentări sumare, iar valorificarea doar a unei perspective în cazul dat este deplasată, am găsit mai oportun de a „inventaria” doar unele adevăruri pe care le-am însușit de pe urma lecturii acestui volum.

a) Nu există limbi „superioare” și limbi „inferioare”, limbi „majore” și limbi „minore”. Există, pur și simplu, limbi care se prezintă ca niște realități esențiale și originare. Pentru romanistul german R. Windisch, de exemplu, limba română nu

e deloc o limbă romanică «mică», ci are aceeași importanță ca și celelalte limbi romane» (p. 370);

b) Prof. R. Windisch vine să spulbere încă o dată ideea preconcepțată că în probleme de lingvistică națională se descurcă mai bine anume nativii limbii respective. Se uită, așadar, că o viziune „din afară” primează de cele mai multe ori, față de una „autohtonă”. Ba mai mult: cu referire la replierea în „sinul neamului”, la legătura „cu spațiul afectiv-spiritual-geografic”, onestul cercetător german nu are, vorba mentorului său E. Coșeriu, „nici un fel de mărginire”, Intrucit „e foarte important tot ce e al nostru, însă ceea ce este și al altora este încă mai important, pentru că este încă mai al nostru” (*Ființă și limbaj*. Interviu cu Eugeniu Coșeriu, în *Echinax*, 1996, nr. 10-11-12, p. 18);

c) Volumul în cauză se impune – firește, înții de toate pentru noi, românii din stînga Prutului – și prin faptul că savantul german a găsit plauzibilă reiterarea unor sintagme în vederea conștientizării plinare a conținutului lor: identitatea națională, emanciparea limbii, conștiința lingvistică a vorbitorilor, conștiința identității la români, cunoașterea originii propriii limbii etc.;

d) Studiile și articolele de lingvistică și filologie românească ale lui R. Windisch servesc drept model de analiză

EDITORIAL

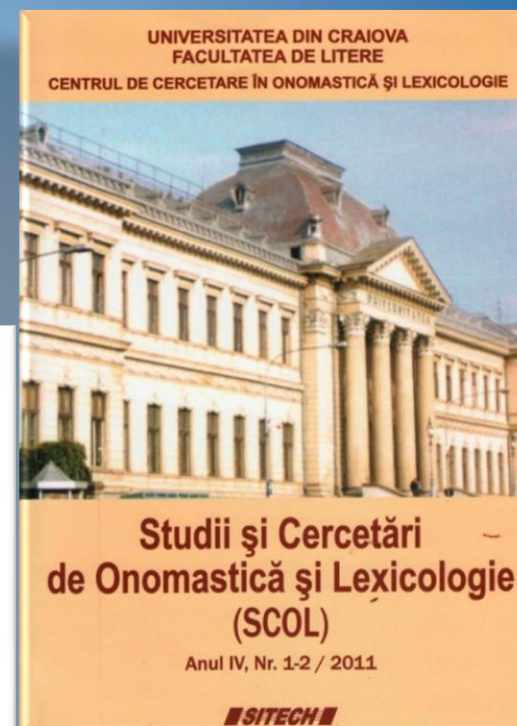
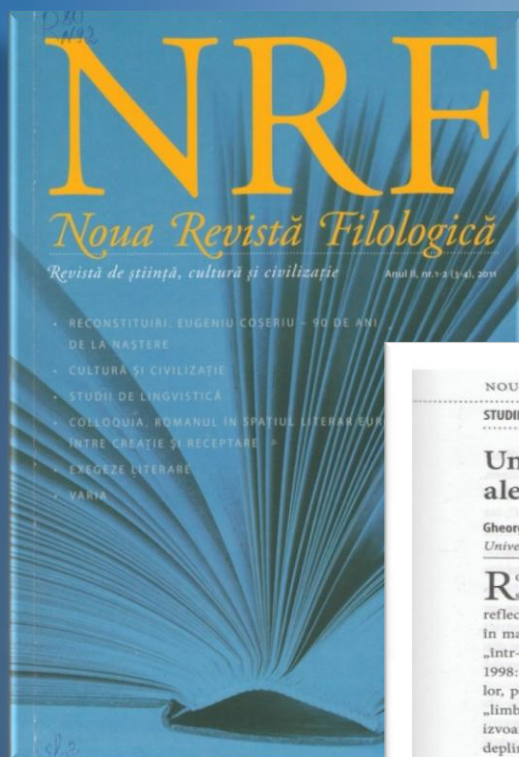
În loc de predoslovie

Gheorghe POPA, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, Republica Moldova

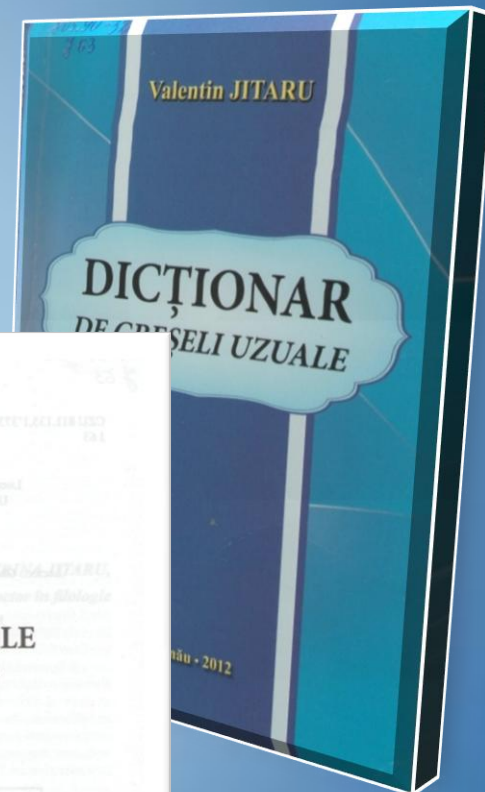
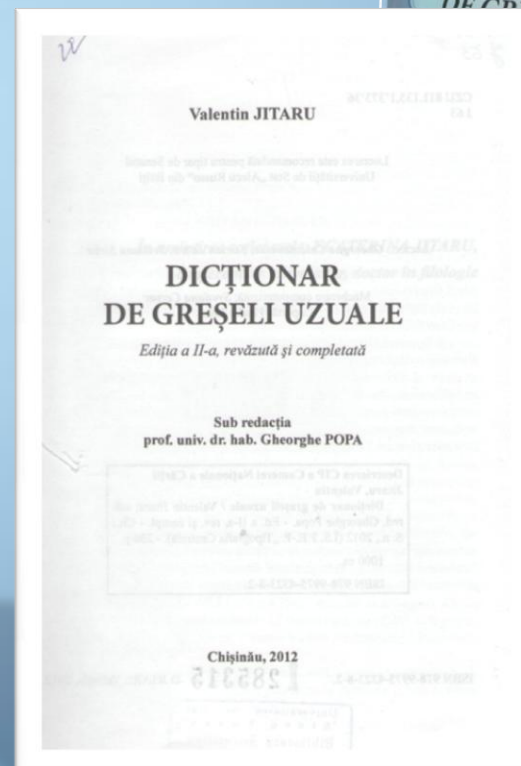
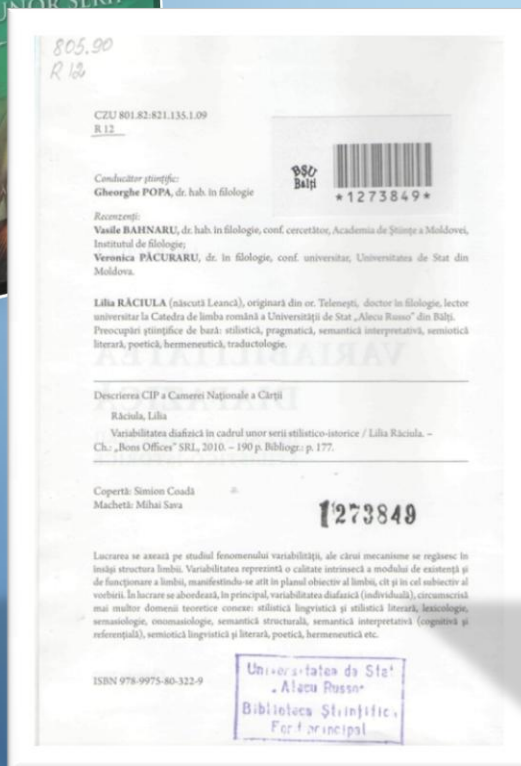
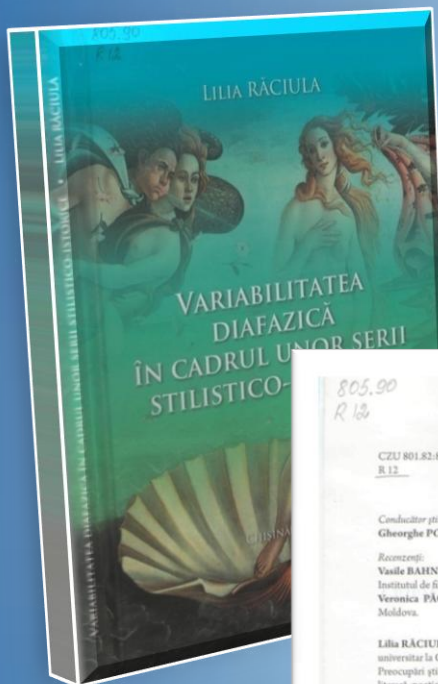
Amintind, prin numele pe care și l-a ales, de celebra „Nouvelle Revue Française” sau de „Noua Revistă Română” a lui Ion Rădulescu-Motru, *Noua Revistă Filologică* mizează pe determinativul „nouă” pentru că acesta, acoperind mai multe realități, face un subtil joc între „recent” și „original”, „original” și „actual”. În orice caz, aceasta este una dintre intențiile colegiului de redacție al publicației, care, pornind de la ideea coșeriană că „nicio problemă nu e prea mărunț, niciun fapt nu e prea nelsemnat” își revendică firescul drept la o nouă viziune asupra fenomenelor de limbă și literatură.

În general, de la orice nouă publicație – indiferent de faptul dacă sînt sau nu cunoscute obiectivele ei strategice – eventualul cititor așteaptă o nouă, o continuă incitare la dialog și – de ce nu? – o anumită formă de bulversare a obișnuințelor de interpretare a lumii. *Noutate* – pentru că, în raport cu publicațiile similare ale momentului, o nouă revistă trebuie, prin definiție, să aducă în prim-plan lucruri mai puțin cunoscute sau, în general, necunoscute; *incitare* – pentru că orice material publicat, indiferent de subiectul său, urmează să trezească curiozitatea sau să fortifice pasiunea căutătorilor; *bulversare* – pentru că cititorul, în asemenea situații, fie că ar vrea să fie martorul unor „răsturnări” de poziții, fie al reconsiderării unor puncte de vedere care nu și-au aflat încă o articulare coerentă. Desigur, a spune lucruri noi nu întotdeauna înseamnă a spune ceva (Eugeniu Coșeriu), la fel cum nu e mare lucru să fi aflat că acolo unde sîrșește lumea cunoscută se înalță Coloanele lui Hercule: dar „unde se află, pentru lingviști, Coloanele lui Hercule?” (Sorin Stati).

Concepțată ca un agent al cunoașterii lingvistice și literare, dar și ca un ghid pe calea formării unei bogate culturi filologice, *Noua Revistă Filologică* își propune să cultive un bun simț lingval și literar, să conducă la conștientizarea și combaterea repercursiunilor nefaste ale diletanțismului lingvistic și/sau literar, la spulberarea iluziilor de filolog „atotștiutor”, la valorificarea dimensiunii interdisciplinare a filologiei, la îndrumarea tinerilor cercetători în spațiul reflecției și al dezbaterii științifice punctuale etc. Nu mai puțin, *noua revistă* dorește să pună la îndemîna gimnaziștilor, liceenilor, studenților, profesorilor, cercetătorilor și a tuturor celor interesați de cunoașterea problemelor lingvistice și literare un material de real folos, în măsură să-i ajute să se orienteze mai bine în materie de filologie, dar și în tot mai arborescenta problematică a științelor limbajului și a comunicării postmoderne în genere. ⚡

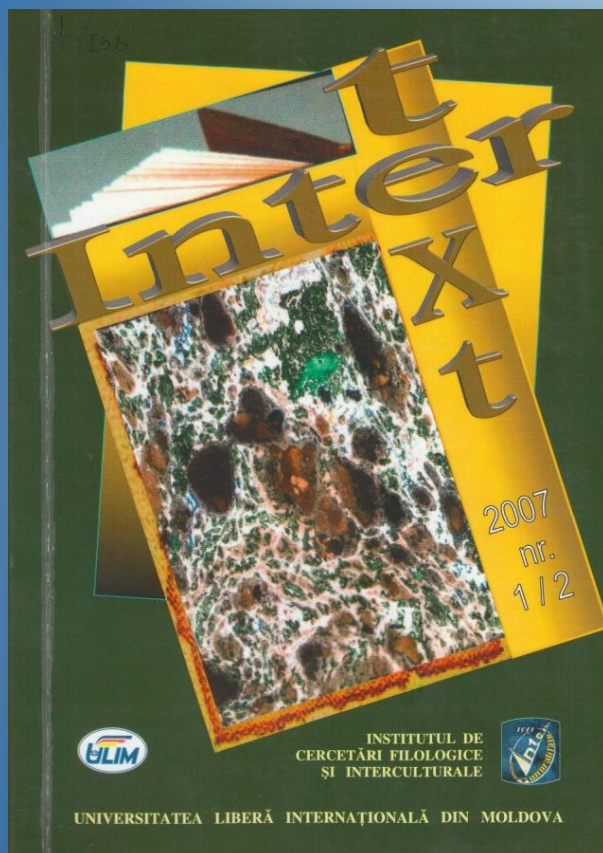
COORDONATOR ȘTIINȚIFIC ȘI REDACTOR

Numele **Gheorghe Popa** înseamnă competență, consecvență, demnitate, verticalitate, școală, asiduitate și omenie. Domnul Gheorghe Popa întruchipează, acum și aici, pentru Universitatea noastră schimbarea. În bine.

Șleahtițchi, Maria.
Gheorghe Popa întruchipează schimbarea. In: Jurnal de
Chișinău. 2010, 2 mart.

APRECIERI

PREZENTAREA TEZEI DE DOCTOR HABILITAT ÎN FILOLOGIE *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române*

de **Gheorghe POPA**

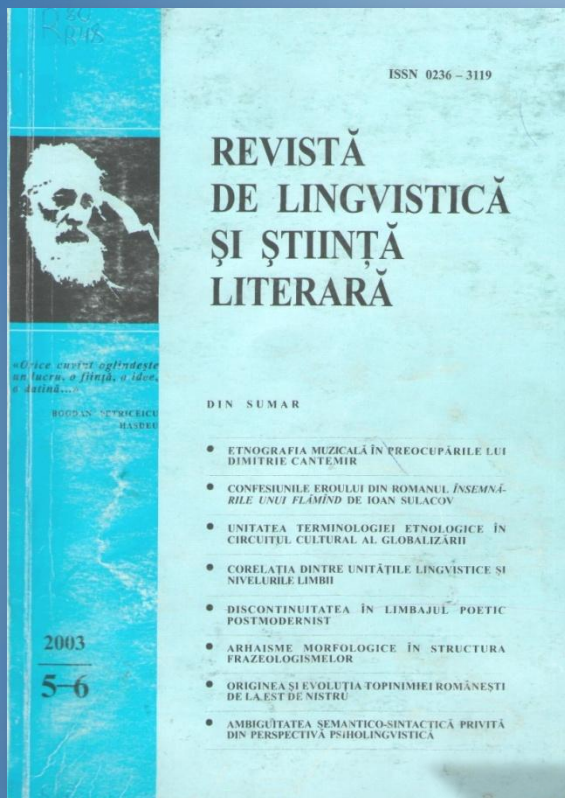
(specialitatea 10.02.01 – Limba română)

consultant științific: acad. Silviu BEREJAN

Rod al unei activități științifice susținute, îndelungate și bogată în rezultate pe terenul gramaticii limbii române a dlui Gheorghe Popa, profesor doctor la Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți, concretizată într-un număr impresionat de studii de profil, de recenzii și cronici semnate de aspirantul la titlul de doctor habilitat în filologie, teza *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* constituie o contribuție de certă valoare științifică ce îndreptățește plener acordarea titlului mai sus menționat.

Într-o abordare complexă, ale cărei dificultăți nu sunt ocolite, prof. dr. Gheorghe Popa supune tema unei analize amănunțite și competente, asupra căreia își pun amprenta o recunoscută formație profesională, un spirit critic bine orientat și o curiozitate științifică pe măsura noului în lingvistică, trăsături ce-i asigură creativitatea în dezvoltarea cunoașterii și rezolvării unei problematice de mare interes atât pentru gramatică (teren pe care locuțiunea se dovedește o adevărată „placă turnantă”), cât și pentru lexic.

Tratarea temei se caracterizează prin punerea în lucru a perspectivelor și a implicațiilor teoretice (din dublă perspectivă, tradiționalistă și modernă, confruntate cu efecte benefice) și a aspectelor strict gramaticale, rezultatele încununând eforturi de cunoaștere în domeniul locuțiunilor prin contribuții ce datează din 1982, de când autorul este preocupat de problema generală a echivalentelor cuvântului

ISSN 0236 - 3119

REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ȘI ȘTIINȚĂ LITERARĂ

DIN SUMAR

- ETNOGRAFIA MUZICALĂ ÎN PREOCUPĂRILE LUI DIMITRIE CANTEMIR
- CONFESIUNILE EROULUI DIN ROMANUL ÎNSEMNAȚILE UNUI FLĂMÎND DE IOAN SULACOV
- UNITATEA TERMINOLOGIEI ETNOLOGICE ÎN CIRCUITUL CULTURAL AL GLOBALIZĂRII
- CORELAȚIA DINTRE UNITĂȚILE LINGVISTICE ȘI NIVELURILE LIMBII
- DISCONTINUITATEA ÎN LIMBAJUL POETIC POSTMODERNIST
- ARHAISME MORFOLOGICE ÎN STRUCTURA FRAZELOGISMELOR
- ORIGINEA ȘI EVOLUȚIA TOPONIMIEI ROMÂNEȘTI DE LA EST DE NISTRU
- AMBIGUITATEA SEMANTICO-SINTACTICĂ PRIVITĂ DIN PERSPECTIVĂ PSIHOLINGVISTICĂ

CRITICĂ ȘI BIBLIOGRAFIE

Gheorghe Popa. *Dicționar de locuțiuni rus-român. Русско-румынский словарь устойчивых словосочетаний*. Sub redacția lui Silviu Berejan, academician. - Chișinău: Editura «Știința», 2001, 326 p.

Emoția deschiderii unei cărți poate fi explicată prin dorința de a te reîntâlni cu un autor, prin curiozitatea de a depăși unele dificultăți, prin prilejul de a dobândi noi cunoștințe, prin cunoaștere, prin interesul profesional etc.

Dicționarul de locuțiuni rus-român elaborat de prof. univ. dr. Gheorghe Popa oferă motivații emoționale atât pentru cititorii neavizați, cât și pentru cei avizați.

1. Locuțiunile au constituit pentru prof. Gh. Popa domeniul preferat de cercetare, anunțat încă prin teza de doctorat *Statutul structural-semantic și funcțional al echivalențelor analitice ale adjectivului în limba română* (1981).

Această lucrare (care, pe lângă contribuția propriu-zis științifică la un domeniu insuficient explorat și astăzi al lingvisticii românești, conține o concepție și o metodă proprie de cercetare, demonstrând și o investigație sistemică și aprofundată a unei vaste materii) a constituit punctul de plecare pentru un studiu general despre echivalențele analitice ale cuvintelor - *Considerații la studiul echivalențelor analitice ale cuvintelor*, Chișinău, 1992, prima lucrare de sinteză asupra locuțiunilor din lingvistica românească. Importanța acestei monografii constă nu doar în „întietatea” ei, ci, în primul rând, în schițarea unui tablou integral al locuțiunilor, atât ca perspectivă de cercetare (locuțiunile sînt analizate prin prismă semantică, structurală și gramaticală), cât și ca extindere a obiectului de investigație (în atenția lingvistului se află toate tipurile de locuțiuni). În al doilea rând, diapazonul larg de cercetare îi permite autorului să contureze soluții judicioase și inedite (evidențierea modelelor structurale și evoluția în diacronie a locuțiunilor, rolul locuțiunilor în formarea unor unități lexicale noi și comportamentul lor gramatical etc.), oferind, în același timp, sugestii și perspective pentru noi cercetări.

Pe aceeași linie se înscrie și *Dicționar de echivalențe* (Chișinău, 1980) care înserează 2450 de unități (selecțate pe baza

dicționalelor explicative și a celor bilingve) și constituie prima încercare de acest gen în spațiul basarabean, iar, prin axarea pe aspectul funcțional al unităților glosate rămîne a fi și unica lucrare în lingvistica românească.

Dicționarul de locuțiuni rus-român vine, în contextul aparițiilor enumerate, să transcende din orizontul unei singure limbi spre lumea transpusă prin limbaj în general.

2. Elaborarea unui dicționar presupune, în primul rând, depășirea unor dificultăți, de reușita căreia depinde utilitatea lucrării.

Prima este dificultatea definirii sensului acestui termen, în limba lui de origine, cel puțin, din motivul că definirea este cel mai eficient mijloc de explicare și, respectiv, de corelare a mijloacelor lexicale. Or, problema definirii sensului lexical rămîne, pînă în prezent, una dintre cele mai controversate și datorită insuficienței teoriilor despre semn în general și despre semnul lingval în special.

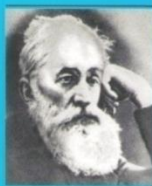
A doua dificultate ține de traducere, care, în cazul unui dicționar bilingv de locuțiuni, presupune depășirea a trei momente:

- un dicționar explicativ trebuie să cuprindă semnificațiile de bază și cele secundare ale unităților, iar, un dicționar bilingv, trebuie să reflecte posibilitățile de semnificare în ambele limbi;

- locuțiunile au, în marea lor majoritate, un caracter specific național care se impune a fi luat în considerație. În acest sens, de foarte multe ori, unor locuțiuni din limba rusă le corespund monolexe în limba română și viceversa;

- ca factor gnoseologic, abordarea teoretică insuficientă și divergențele de opinii în ceea ce privește unitățile incluse în categoria locuțiunilor, iar ca factor ontologic, similitudinea dintre locuțiuni și alte unități mono- și polilexicale fac, în unele cazuri, delimitarea lor aproape imposibilă.

Depășind dificultățile, prof. Gh. Popa a izbutit să ofere un dicționar ce satisface

„Orice cuvânt
oglindește un lucru,
o ființă, o idee,
o datină...”

ROGDAN PETRICEICU
HASDEU

2007

5-6

REVISTĂ DE LINGVISTICĂ ȘI ȘTIINȚĂ LITERARĂ

DIN SUMAR

- REFLECȚII CRITICE ÎN JURUL POEMULUI
CAVALERIA DE LĂPUȘA DE LIVIU DAMIAN
- TEATRUL LUMII: M. SADOVEANU ȘI I. DRUȚĂ
- MODELUL EMINESCU ÎN PUBLICISTICA LUI
NICOLAE DABIJA
- STRATIFICAREA STILISTICĂ A LEXICULUI
ROMÂNESC
- OICONIMICE COMPUSE ROMÂNEȘTI ÎN
TOPONIMIA TRANSNISTRIEI

**GHEORGHE POPA. Locuțiunile în sistemul
unităților nominative ale limbii române. –
Chișinău, Știința, 2007, 228 p.**

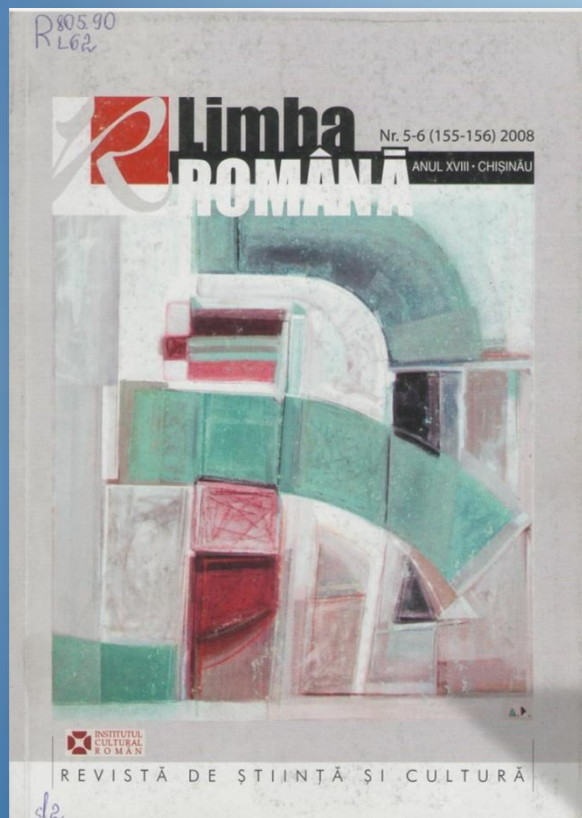
În procesul de desemnare a realităților, o limbă utilizează nu numai unități lexicale propriu-zise, sintetice, monolexicale, dar și unități analitice, polilexicale (formate pe baza celor existente), acestea din urmă fiind redată prin cuvinte compuse, unități frazeologice, perifraze, proverbe, zicători, maxime, sentințe, expresii, sintagme terminologice, locuțiuni ș. a. Anume unitățile analitice constituie una dintre particularitățile esențiale ale limbii și, în special, caracterul ei idiomatic.

Lazăr Șăineanu, autorul primului studiu de semantică a limbii române, afirma, cu peste o sută de ani în urmă, că după bogăția de locuțiuni și expresii limba română este una dintre cele mai originale limbi europene [*Încercare asupra semasiologiei limbii române: Studii istorice despre tranzițiunea sensurilor.* – Timișoara, 1999, p. 226].

Dacă în cazul cuvintelor propriu-zise statutul lor de unități lexicale fundamentale este univoc recunoscut, în cazul locuțiunilor situația este de altă natură. Ignorate un timp îndelungat atât de gramatici, cât și de manualele de lexicologie,

Cartea este structurată pe șase capitole, în fiecare din ele luându-se în dezbatere diverse aspecte ale problemei. Ea oferă răspunsuri la o serie de întrebări importante, cum sunt de ex.: delimitarea conceptului de locuțiune de altele similare, expresiile idiomatice, frazeologisme; istoricul problemei locuțiunilor românești; statutul locuțiunilor în sistemul lexical al limbii române; cauzele apariției locuțiunilor; caracteristicile locuțiunilor; semantica locuțiunilor; definirea locuțiunilor în dicționare etc.

În capitolul I, „Locuțiunea ca obiect al investigațiilor teoretice și practice”, autorul trece în revistă studiile vizând locuțiunile în lingvistica românească, analizează interpretarea lor „frazeologică”, viziunea „locuțională” a lui Ch. Bally și a lui V. V. Vinogradov, descrie contribuția dicționarelor la elucidarea conceptului de **locuțiune**. Gheorghe Popa afirmă, pe bună dreptate, că importanța locuțiunilor poate fi evaluată prin asemănare cu rolul și importanța cuvintelor propriu-zise, deoarece pentru existența și funcționarea normală a unei limbi ambele categorii sunt la fel de necesare

Vasile **GHEORGHE POPA, LOCUȚIUNILE
BAHNARU ÎN SISTEMUL UNITĂȚILOR
NOMINATIVE ALE LIMBII ROMÂNE**

Monografia profesorului și lingvistului Gheorghe Popa de la Universitatea „Alec Russo” din Bălți, *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* (Chișinău, Editura Știința, 2007, 228 p.), a văzut lumina tiparului cu puțin înainte de trecerea în neființă a academicianului Silviu Berejan, mentorul și îndrumătorul în probleme de lingvistică al lui Gheorghe Popa. Acest imprevizibil fapt ar putea fi interpretat ca un semn al pronoiei cerești, dar și, mai degrabă, ca o probă suplimentară a vieții pământești de succes a ilustrului savant, întrucât studiul în cauză este o performanță lingvistică indiscutabilă realizată prin prisma acribiei științifice a dascălului. Teza pentru cel de-al doilea doctorat, susținută de dl Gh. Popa în octombrie 2006, stă la baza prezentei monografii. Nu ne vom referi aici la structura cărții, la problemele abordate pe capitole, dar vom remarca, în persoana autorului, un spirit analitic profund, un scrupulos și excelent interpret al aspectelor controversate din lingvistica românească. Având

O carte de certă valoare științifică

În prefața unei cărți despre „cuvântul intermediar”, Roland Barthes afirmă că rolul recenziului este acela de a spune despre o carte ceea ce nu poate spune autorul însuși „din padoare, modestie, discreție etc”. De aceea, chiar din capul locului, am dori să menționăm că monografia *Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române* (Chișinău, Editura Știința, 2007) a doctorului habilitat Gheorghe Popa se prezintă ca un studiu valoros, realizat cu multă acuritate și al cărui merit rezidă în promovarea consecventă a unei viziuni științifice de ansamblu, lipsită de rigiditate și dogmatism. Lucrarea e o materializare firească a cunoscutelor pasiuni a autorului pentru categoria locuțiunilor, care a constituit filonul central al preocupărilor sale de o viață (în paranteză fie spus, contribuțiile științifice ale Domniei Sale - peste o sută de titluri - nu sînt așteptate)

legătură cu o serie de aspecte ce vizează problematica lexicologiei, frazeologiei, semasiologiei limbii române, precum și a lingvisticii generale. Lingviștilor sau celor capabili să parcurgă toate nivelurile de lectură li se oferă excelente sinteze teoretice și soluții interpretative rigurose argumentate, subiecte de reflecție pentru cercetare, precum și o amplă și actuală bibliografie.

Monografia se distinge printr-un ton evident combativ. Ceea ce am dori să menționăm însă e faptul că pentru dl. Gh. Popa, vorba regretatului E. Coșeriu, nici o greșală nu este numai greșală. Domnia Sa, conducându-se de preceptul coșerian, pornește, așadar, de la ipoteza că orice greșală „trebuie să conțină un nucleu de adevăr dacă e vorba de un cercetător sau de un gânditor de bună credință, iar datoria noastră e să căutăm acest nucleu de adevăr și să vedem de

ce ale locuțiunilor, Gh. Popa aplică triada coșeriană (desemnare - semnificație - sens), această triadă permițându-i să scoată în evidență anumite aspecte strîns legate de fenomenul lingval în cauză: natura semantică a locuțiunilor, caracterul lor de semn, particularitățile verbale și semantice ale elementelor constitutive, sinonimia dintre locuțiune și corepondentul ei ș.a.

Indiferent de ce natură ar fi reflecțiile autorului, ele se legitimează prin criteriul funcțional. Nimeni nu pare supărat, nimic nu trădează înclinația spre o paradă de erudiție, toate inserțiile de date, definiții, termeni de specialitate sînt menite să valideze (prin exemplificări, specificări, disocieri) aserțiunile structurante de ordin teoretic. Construirea armăturii teoretice a „discursului” științific se bazează pe utilizarea unei informații bogate și clare, edificată

ANIVERSARI

Profesorul GHEORGHE POPA sau Lingvistica, știința cea mai ordonată

Profesorul bălțean Gheorghe Popa poate fi caracterizat și prin domeniul profesat — lingvistica, „știința cea mai ordonată”, dar și cea „mai arborescentă”. Două dominante ale personalității Domniei sale se cer evidențiate în acest context: pe de o parte, modestia și „un fel de sficiune”, condiționate, probabil, și de conștientizarea „complexității, polifuncționalității, multispectivității, polifonismului” obiectului de studiu și, pe de altă parte, „eroarea” față de circumscrierea într-un orizont îngust al cunoașterii lingvistice, impusă de realizarea caracterului „arborescent” și în același timp integral al științei limbii.

Problemele intrate în vizorul prof. Gheorghe Popa au variat de la aspectele lingvistice teoretice până la cele ale ortografiei și punctuației, preocupările Domniei sale materializându-se în manuale, monografii, dicționare, articole în reviste științifice, sens, trebuie să amintim numeroasele recenzii (unele dintre ele constituite adesea din studii apărute care, prin atitudinea lor critică, se impun drept contribuții la elucidarea unor probleme lingvistice.

Interesul pentru toate domeniile lingvisticii nu a însemnat, în același timp, lipsa unor preocupări constante într-un domeniu preferat, amintit încă prin teza de doctorat „Statutul structural-semantic și funcțional al echivalențelor analitice ale adjectivului în limba română” (1981). Pe lângă com-

trun studiu general despre echivalențele analitice ale cuvintelor — „Considerații la studiul echivalențelor analitice ale cuvintelor”, 1992, prima lucrare de sinteză asupra locuțiunilor în lingvistica românească. Meritul acestei lucrări constă nu doar în „înălțarea” ei, ci, în primul rând, în tabloul integrat pe care îl oferă asu-

curturarea unor soluții judicioase și inedite (enumerăm aici doar câteva: evidențierea modelelor structurale și evoluția în diacronie a locuțiunilor, rolul locuțiunilor în formarea unor unități lexicale noi și comportamentul lor gramatical etc.), oferind, în același timp, sugestii și perspective pentru noi cercetări.

unități, selectate în baza dicționarelor explicative și a celor bilingve, și constituie prima încercare de acest gen în lingvistica din spațiul basarabean, iar prin acuratețea aspectului funcțional al echivalențelor rămîne a fi și unica lucrare în lingvistica românească. „Dicționarul de locuțiuni rus-române” transpune în română locuțiunile rusești, însoțite și de amănunțite informații gramaticale, fonetice, ce vizează unitatea lor corectă. Dicționarul prezintă un tablou integrat al unităților inserate, fiind util atât specialiștilor, cât și vorbitorilor limbii române.

Gheorghe Popa este omul de știință care lucrează asupra altor oameni. Și dacă „omul de știință” rugat pentru a trezi cugetul altora, vorbește pentru a da altora grai, lucrează spre a porni și pe alții la lucru” (S. Mădălin), atunci se poate afir-

În loc de titlu, pentru Gheorghe Pop

[illegible]

Afirm

7
Anul V ● Prețul

are prim tugetulu

ecrutându-și timp
uterie.

Profesorul Ghe
Popa, de o
cademică, const
săcră-i misiune de
de mai bine de un
reac împarte stud
tologi seminte de l
rums
indemnu-i

leu

Accent

PROVINCIAL

Vineri 29 noiembrie 2002 ● Numărul: 44 (264) ● Anul V ● Pretul 1 leu

**Afirmare prin
flacăra cugetului**

Palmaresul editorial acoperă cel puțin dublul vârstei implinite. Lingvist de profil larg, neobositul Gheorghe Popa abordează cu succes probleme de lingvistică generală și specială, de lexicologie și derivatologie.

Profesorul Gheorghe Popa, de o înaltă academică, conștient de sacra-i misiune de dascăl, de mai bine de un sfert de veac împarte studenților filozofii seminte de bine și frumos.

Nr. 48 (530)
 6 decembrie
 2002
 vineri

Вот еще один интересный пример из жизни нашей страны — история о том, как в результате стремительного развития отечественной промышленности в СССР появились первые отечественные автомобили. В 1929 году в СССР появились первые отечественные автомобили — это были грузовики ГАЗ-А. Они были разработаны в соответствии с требованиями, предъявленными к ним в 1928 году. Эти требования были сформулированы в результате работы комиссии, созданной в 1928 году. Комиссия была создана для того, чтобы определить, какие автомобили должны быть разработаны в СССР. В результате работы комиссии были сформулированы требования к будущим автомобилям. Эти требования были сформулированы в соответствии с требованиями, предъявленными к автомобилям в то время. Эти требования были сформулированы в соответствии с требованиями, предъявленными к автомобилям в то время. Эти требования были сформулированы в соответствии с требованиями, предъявленными к автомобилям в то время.

[illegible]

Правительственные — это деловые организации. Для их деятельности характерны четкая структура, высокая эффективность, высокая ответственность за результаты своей работы и др. В отличие от неправительственных организаций, государственных учреждений, общественных организаций, которые ориентированы на достижение определенных целей, например, защита окружающей среды, развитие культуры, образование и т.д., государственные учреждения имеют четкую структуру, высокую ответственность за результаты своей работы и др. В отличие от неправительственных организаций, государственных учреждений, общественных организаций, которые ориентированы на достижение определенных целей, например, защита окружающей среды, развитие культуры, образование и т.д., государственные учреждения имеют четкую структуру, высокую ответственность за результаты своей работы и др.

LITERATURA
51
ARTA
PUBLICAȚIE DE LIMBA ROMÂNĂ

GHEORGHE POPA ÎN TRE CALITATE SI CANTITATI

[illegible][illegible]

Renaissance

O lansare de carte pe potriva valorii ei

La finele anului 2007, Vocea Bălțiului anunța lansarea, în incinta Bibliotecii științifice a Universității de Stat „Alecu Russo”, a monografiei Locuțiunile în sistemul unităților nominative ale limbii române a doctorului habilitat în filologie Gheorghe Popa, șeful Catedrei de limba română. Și iată că evenimentul s-a produs. Firește, s-a produs într-o atmosferă peotriva consistenței și importanței studiului, precum și a prestanței științifice a autorului și celor care stimulau inițiativa.

Профессор Георге ПОПА принимает поздравления

ациональный совет по аккредитации и аттестации присвоил известному бельцкому лингвисту учёную степень хабилитированного доктора филологии. Первые со времени основания старейшей в БГУ кафедры румынского языка её руководитель достиг столь значительных высот в науке

ГЕОРГЕ ПОПА – выходец из небольшого села Бутешты, расположенного в живописном уголке родного района. Населённый пункт действительно настолько мал, что в прошлом веке его «назвали» нанести на карты Молдавии (лишь однажды, в 1909 году, сельцо удостоили чести быть вписанным в состав Бессарабской губернии). Однако многие уроженцы Бутешты сумели заявить о своих достижениях, в том числе и в полноты голоса – и добились ярких достижений в разных областях деятельности.

Бог не обидел Георгия Попа ни дарованиями, ни силой характера. Он был «первым учеником» и в воспитании, и в средней школе: в последний лишь единственный четверть по алгебре стал беречь на пути золотой медали. Зато в период учёбы на филологическом факультете Бельцкого педагогического института (ныне БГУ) наш герой проявил себя более чем незаурядно: и был «средней отличником» – и заслуженно так начал пушкинским, а затем и ленинским стипендиатом. И, когда парню вручали диплом с абсолютно высоким средним баллом, прозвучало вполне естественное предложение: начать преподавательскую карьеру – в родном селе, на кафедре родного тогда ещё молдавского языка.

Со студенческих лет Г. Попа проявил не просто интерес, а недюжинную тягу к науке. И здесь его первым главным наставником оказался академик Силвиу Березан, под руководством которого Георгием уверенно был защищена диссертация в Институте языка и литературы ИМОН РСФСР. Уже имея в своём активе немалый научный багаж, в неполные 29 лет Г. Попа достиг феноменально быстрого карьерного роста – был назначен на должность заведующего филологического факультета БГУ (случай экстраординарный в масштабах республик). Но в то же время и дело, что человек, перед которым открывались большие перспективы административного роста, вовсе не был карьеристом. И через какое-то время Георгием не только удалось, но и удалось передать своим ученикам и коллегам, решив сосредоточиться на

Академик Силвиу БЕРЕЖАН:
«Горжусь своим питомцем!»

— Я всегда испытывал гордость за Георге Попа – одного из наиболее одарённых, близких мне и надежных во всех отношениях учеников. Это чувство ещё более усилилось с годами, крепнет оно и сейчас, когда профессор Г. Попа имеет десятка собственных питомцев-докторантов, трое из которых уже защитились. Коллега успешно руководит деятельностью одной из ведущих кафедр Бельцкого университета, поддерживает тем самым не только свой, но и мой авторитет как его давнего научного руководителя.

Силвиу БЕРЕЖАН
действительный член
Академии наук Молдовы

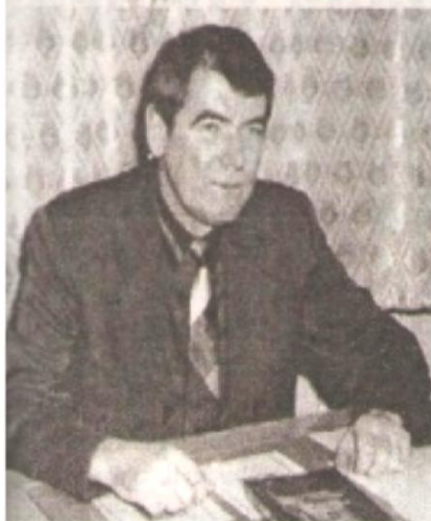
Видные румынские учёные –
о характере дарования
бельцкого коллеги

— Профессор Г. Попа обладает качествами, которые позволяют ему очень точно определить и сформулировать научную проблему, находить при этом верный – почти всегда нестандартный – резонанс, неограниченно расширяя границы теории лингвистики. Труды Георге Попа – это практически реализованная способность детально и компетентно анализировать лингвистический материал; это подлинная креативность мышления, умение преодолевать сложности и высоты, стоящие на пути постижения научной истины; это ещё и немалая скромность, ни с чем не сравнимая любознательность настоящего учёного XXI века...

Стефан ДУМИТРАЧЕЛ
ведущий научный сотрудник
Института румынской филологии
и.и. А. Филиппиде (Ясский филиал
Академии наук Румынии)

GHEORGHE POPA – al optulea rector al Universității bălțene

La 3 noiembrie curent, la Universitatea bălțeană a avut loc un eveniment de anvergură, cel puțin, municipală. Gheorghe Popa, profesor universitar, rector habilitat în științe filologice, șeful Catedrei de limba română, a devenit al optulea rector (doi dintre ei funcționa-

persoane, scoțând din buzunare o nouă *însămănțătoare*: un oarecare *binevoitor* a expediat unde trebuie o scrisoare anonimă, informând că Senatul Universității fusese ales după un regulament ieșit din vigoare. Primul băț a nimerit în roate!

Ce era de făcut? S-a ales un alt Senat, deja după regulamentul nou, iar prima lui ședință ordinară (nu cea de alegere a rectorului) s-a desfășurat la 21 ianuarie curent.

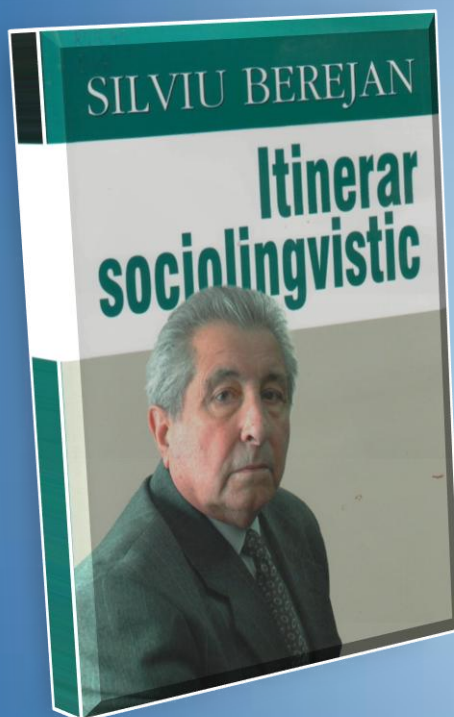
Proaspătul Senat, ca și precedentul, se adevăra nerăbdător peste măsură: 34 de senatori expediază la 29 ianuarie o scrisoare nouității ministrului Larisa Șavga, rugând-o să urgenteze procedura cu pricina. Ministra a fost și ea cândva școlăriță și a învățat matematica. A privit atent la cifra 34 și, după câteva cline de

nuitoarea competiție s-a sfârșit abia la 3 noiembrie.

De-a lungul anului, pe ici-colo, mai răsunau prin unghere vocile unor trubaduri anonimi, îndemnând să se voteze pentru stabilitate – un fel de sinonim al sloganului comunist „Să ne apărăm Patria!” – sau că alegerea rectorului este cu neputință până nu va fi ales Președintele statului. Efectul lor însă a fost nul.

La Universitatea din Bălți s-a produs o schimbare, sinonimă cu o dimineață. Schimbarea însă nu vine numai cu lumină, ci și cu o sumedenie de probleme, complicate și învechite, pentru că n-au fost rezolvate la timp. De prisos să le nominalizez acum și aici, mai bine să descrie alții, în curând, cum vor fi acestea soluționate.

REFERINȚE LA PUBLICAȚIILE ȘTIINȚIFICE

CU EUGENIU COȘERIU, ÎN PROCES DE LUCRU ȘI DE SIMPLĂ COMUNICARE

Opera „lingvistului numărul 1 de pe planeta Terra” e cunoscută practic de toți cei care și-au consacrat viața și activitatea studierii „limbilor istorice concrete” (termenul îi aparține) sau „limbajului ca fenomen”.

Eugeniu Coșeriu, plecat de curând dintre noi, acest eminent doctor în lingvistică, profesor a numeroase universități din lume, academician și doctor onorific, s-a făcut cunoscut și recunoscut și la baștina sa, în Republica Moldova, acordându-i-se, nu fără anumite dificultăți, cele mai înalte distincții existente: Membru de Onoare al A.S.M. (cu diploma nr. 1), Doctor Honoris Causa al Universității de Stat din Moldova, al Universității „A. Russo” din Bălți, al Universității „I. Creangă” din Chișinău, Cavaler al „Ordinului Republicii”, Cetățean de Onoare al Municipiului Chișinău (Cetățean de Onoare al Municipiului Bălți însă nu a ajuns să fie – cu toate că anume acolo a început afirmarea sa... Nu a ajuns, pentru că în Consiliul Primăriei opoziția a fost foarte puternică, iar în ziarul „Golos Bălți” din 25.02. '98 el a fost numit «filosof național'nogo otciujdenia», ceea ce l-a afectat mult, după cum și în ziarul chișinăurian „Glasul Moldovei” i s-a spus, ceva mai înainte, încă mai neobrăzat: «mahărul de la Tübingen»).

Deși ultimele patru decenii a activat și a trăit în Germania (la Tübingen), E. Coșeriu a fost și rămâne în continuare consăngeanul, conaționalul nostru mult iubit și venerat, un conațional inegalabil, despre care și în republica noastră (ca și în multe-multe alte țări de pe toate continentele) s-a vorbit și s-a scris în ultimul deceniu deosebit de mult (sursele în care a fost omagiat și popularizat și la noi constituie deja o întreagă bibliografie).

După toate cele spuse, scrise și publicate până în prezent nu se cere parcă să se demonstreze *ab initio* valoarea perenă a imensei opere științifice, literare și sociale a profesorului nostru al tuturor Eugeniu Coșeriu. Îmi voi permite totuși și cu această ocazie să recapitulez (foarte succint, evident) anumite momente legate de viața și activitatea Domniei sale (deosebit de importante, în special, pentru cei ce i-au fost în preajmă în procesul muncii științifice și al simplei comunicări umane, printre care se numără și subsemnatul).

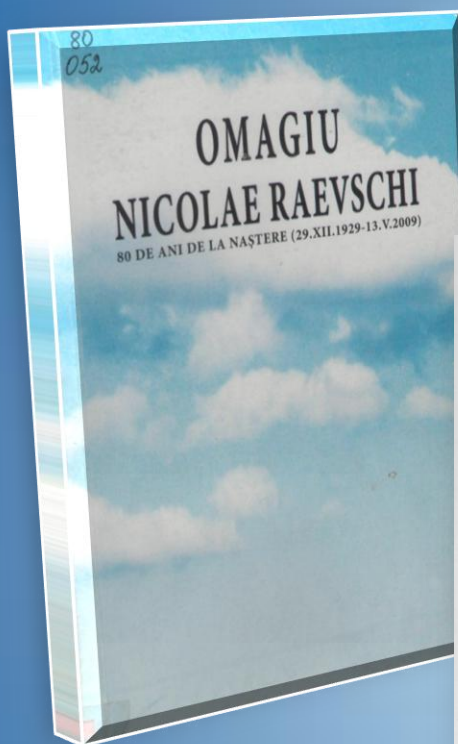
1. Născut în anul 1921 în județul Bălți din România, de curând reintregită, în familia unui intelectual, viitorul lingvist și-a făcut studiile la școala primară din satul său natal Mihăileni (unde l-a avut drept prim învățător pe Roman Mândăcanu, tatăl

noastre de profil filologic, *Revistă de Lingvistică și Știință Literară și Limba Română*, care au găzduit atât o serie de cercetări ale maestrului, cât și materiale speciale și rubrici aparte despre activitatea sa științifică. Au fost tipărite și ediții speciale, dedicate pământeanului nostru. Ultima a apărut cartea *Un lingvist pentru secolul XXI*, editată în 2002 la Editura „Știința”. Volumul nominalizat însumează materialele Colocviului Internațional „Filologia secolului XXI”, pregătit și realizat de Universitatea bălțeană, cu prilejul aniversării a 80-a din ziua nașterii savantului (Bălți, 18-19 mai 2001), materiale îngrijite de filologii de la Bălți: prof. dr. Gh. Popa, dr. conf. M. Șleahțișchi și dr. N. Leahu.

E cazul să menționăm în mod deosebit că studiul introductiv la acest ultim volum omagial, intitulat *Eugeniu Coșeriu: drumurile vieții și ale confirmării* și semnat de prof. dr. Gheorghe Popa, este, după părerea mea, una dintre cele mai reușite sinteze ale biografiei și operei ilustrului nostru conațional din câte au fost publicate în decursul ultimului deceniu în Basarabia (și au văzut lumina tiparului destule încercări de acest fel). În țară sintezele cele mai merituose, privind creația științifică a marelui nostru lingvist, aparțin profesorilor Mircea Borcilă de la Cluj și Nicolae Saramandu de la București, considerați, pe bună dreptate, cei mai vechi și mai profunzi cercetători români ai operei coșeriene.

4. Volumul de rapoarte și comunicări, prezentate la Colocviul bălțean din 2001, a fost lansat exact peste un an în cadrul Simpozionului Internațional de la Iași (17-18 mai 2002) privind identitatea limbii, la care, spre marelui nostru regret, principalul invitat n-a putut să ia parte din motive de sănătate (a fost prima oară, din câte știm noi, când maestrul s-a anunțat ca participant al unei manifestări științifice din țară și n-a venit). A trimis însă scuzele de rigoare și părerea sa de rău că nu e prezent la Simpozion alături de colegii și prietenii dintotdeauna, cărora le-a urat mult succes. Mesajului Domniei sale i s-a dat citire la prima ședință (de inaugurare) și s-a luat decizia unanimă de a-i expedia volumul omagial, lansat la Simpozion, cu semnăturile tuturor celor prezenți, ceea ce s-a și realizat tot atunci. A fost un moment emoționant, deși nu ne imaginăm atunci că profesorul nostru al tuturor nu va mai veni niciodată la Iași și că minunata noastră întâlnire de la Suceava din toamna anului precedent, 2001, la ediția a VI-a a Colocviului Internațional de Științe ale Limbajului, al cărui inițiator a fost în 1992 (împreună cu lingviștii ieșeni, suceveni și chișinăuiești), va fi cea din urmă întâlnire, iar clipele pe care le-am petrecut acolo împreună vor fi ultimele. Nu ne rămâne decât să ne resemnăm: atât ne-a fost hărăzit să fim în preajma inegalabilului savant și inimosului nostru concetățean, care de fiecare dată a venit la noi cu sufletul larg deschis.

5. În afară de colocviile prezentate mai sus, de la Bălți și Suceava, întruniri științifice cu tematică coșeriană și cu participarea personală a maestrului au fost multe în ultimii zece ani atât în Republica Moldova, cât și în România. Consemnăm, cel puțin, câteva dintre ele: Congresul al IV-lea al Filologilor Români (Timișoara,

LEGITĂȚI INTRALINGVISTICE PRIVIND APARIȚIA ȘI EVOLUȚIA UNITĂȚILOR POLILEXICALE STABILE

Angela SAVIN-ZGARDAN

1. Cauze intralingvistice în formarea unităților polilexicale stabile

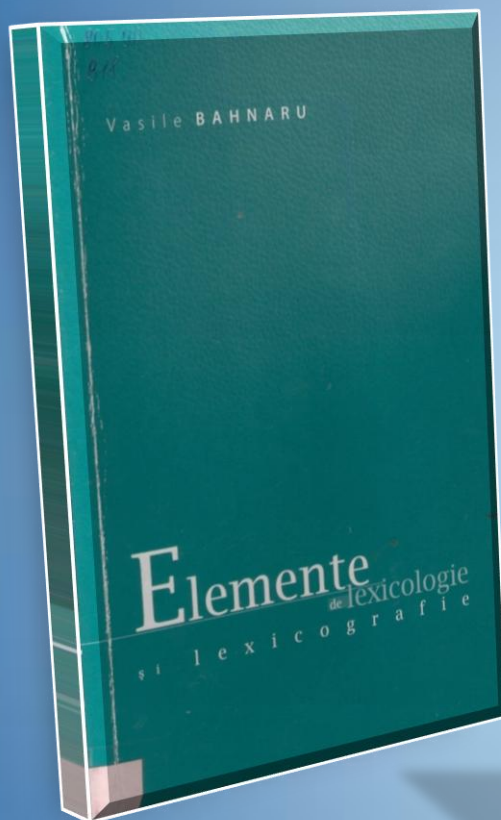
În acest studiu ne-am propus să cercetăm anumite aspecte ale motivației apariției și utilizării unităților polilexicale stabile (UPS), explicată prin legitățile interne ale limbii, problema imaginii care este strâns legată de motivația și demotivația UPS în raport cu îmbinarea liberă de pe axa sintagmatică a limbii, precum și alte probleme ce se referă la tematica dată. Vom proceda la analiza materialului glotic din română, efectuată în raport cu cel din franceză sau italiană, limbi neolatine ca și româna, precum și din rusă, limbă participantă în diglosia limbii române, și din bulgară, limbă din arealul balcanic. UPS sunt comune pentru un grup de limbi (fie înrudite sau neînrudite), care au luat naștere independent unele de altele (în aceeași perioadă sau perioade diferite) datorită felului comun al vorbitorilor de diferite limbi de a gândi, de a se confrunta cu aceleași fenomene sociale, politice, culturale, naturale etc. sau în urma convețuirii îndelungate într-un spațiu geografic comun sau grație relațiilor economice strânse, sau datorită procesului de migrare intensă a populației etc. [14, p.54].

1. Una din motivațiile transformării semantice a UPS este **schimbarea sensurilor** componentelor lor. Majoritatea UPS noi apar în rezultatul schimbării sensurilor îmbinărilor

și anume: crearea cuvintelor noi, formarea noilor sensuri la lexemele componente ale UPS, capătarea unui nou sens nu doar la un cuvânt aparte, ci la o îmbinare de cuvinte; la defrazeologizare.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Бережан С.Г. Семантическая эквивалентность лексических единиц. Кишинев: Штиинца, 1973.
2. Будагов Р.А. Введение в науку о языке. Учебное пособие для филол. фак. ун-тов и пед. ин-тов. М.: Просвещение, 1965.
3. Виноградов В.В., Избранные труды. Лексикология и лексикография. М.: Наука, 1977.
4. Гак В.Г. Беседы о французском слове. М., 1966.
5. Гак В.Г. Сопоставительная лексикология. М., 1971.
6. Корлэтину Н.Г. Лимба молдовеняскэ литерарэ контемпоранэ. Лексикология. Кишинэу: Лумина, 1982.
7. Lopatnikova L.N., Movchovitch N.A. Precis de lexicologie du francais moderne. Moscou, 1958.
8. Молотков А. И. Основы фразеологии русского языка. Л.: Наука, Ленинградское отделение, 1977.
9. Назарян А.Г. Фразеология современного французского языка. М.: Высшая школа, 1976.
10. Назарян А.Г. Историко-семантические основы французской фразеологии. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук. Л., 1980.
11. Назарян А.Г. Фразеология современного французского языка. М.: Высш. шк. 1987.
12. Попа Г.Д. Структурно-семантический и функциональный статус аналитических эквивалентов имени прилагательного

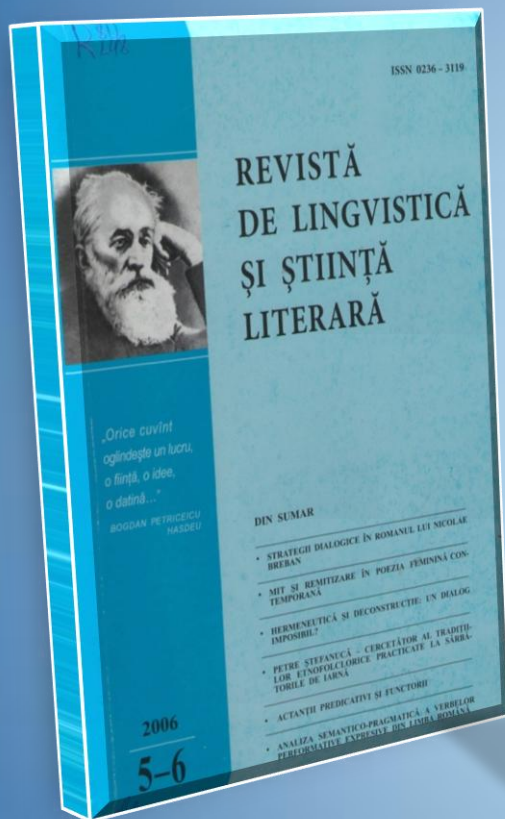
Coșbuc); completeive directe: „Man'mare așază frumușel beretul lui Goe... il în-
trebă **dacă**-l mai doare și-l sărută dulce" (Ion L. Caragiale); completeive indirecte:
„După ce-l văzu pe Ionuț trecut la odihnă în chilioara lui, stătu gândindu-se **dacă**
n-ar fi bine să-l afume prin somn cu păr de lup" (Mihail Sadoveanu); temporale:
„Nu dormi toată noaptea bietul om, iar **dacă** se făcu ziua, merse-n pădure" (Ion
Pop Reteganul); cauzale: „**Dacă** mă vede că-s o văduvă sârmană, și c-o casă de
copii, mai trebuie să-și bată joc de casa mea?" (Ion Creangă); „Apoi, mîi Ioane,
dac-am început noi războiul ista așa, mai că-l prăpădim" (Eusebiu Camilar); con-
cesive: „Și **dacă** glasul adorat N-o spune un cuvânt, Tot înțeleg că m-ai chemat
Dîncolo de mormînt" (Mihai Eminescu); „**Dacă** voi nu mă vreți, eu vă vreau,
răspunse Lăpușneanu... și **dacă** voi nu mă iubiți, eu vă iubesc pre voi" (Constantin
Negruzzi); condiționale: „**Dacă** însă păstorul ce tu ni l-ai alege Va fi tot ca păstorii
de care-avem destui, Atunci... lasă în starea-i bătrîna tiranie" (Grigore Alexan-
drescu); „**Dacă** un tîndr întâlnește o inimă simplă și nevinovată, el este ferice"
(Constantin Negruzzi); opoziționale: „**Dacă** Titi era afabil, dar reținut, Aurica
împotriva arăta față de Felix din ce în ce mai multă familiaritate" (George Căli-
nescu); cauzale: „Trăsnea, fiind... mai tare de cap, rabdă el cît rabdă, și **dacă** vede
că-l răzbit cu poștele, se mută la altă gazdă" (Ion Creangă) etc.

În fine, rămîne să constatăm că relațiile exprimate de conjuncții sunt de-
terminate de context, deși unele din ele sunt specifice tocmai pentru anumite
conjuncții, iar întrucît sensurile relaționale nu sunt lexicale și nu dispun de un
denotat concret, în dicționare acestea sunt prezentate în paranteze avînd statutul
de mențiuni sintactice.

6.9. Prezentarea în dicționar a expresiilor și locuți- unilor

6.9.0. Locuțiunile și expresiile constituie o problemă deosebit de importantă
pentru lexicografia modernă, acestea prezentînd un interes dublu: necesitatea
includerii lor în dicționar și interpretarea lor semantică și teoretică. În ceea ce
privește includerea acestora în dicționar, lexicografia se conduce, de regulă, de
două criterii distincte: „**frecvența** ca fiind caracterul curent sau necesitatea de
a **desemna o realitate** dată, și, pe de altă parte, **modernitatea** expresiei sau a
utilizării" (Robert, X).

În problema interpretării semantice a locuțiunilor și expresiilor, urmează să
ne conducem de delimitările operate de Gh. Popa pentru semantica locuțiuni-
lor și cea a unităților frazeologice: „Deși atât locuțiunile, cît și frazeologismele
se caracterizează prin sens unic, totuși menționăm că, în cazul locuțiunilor,
acest sens constă, în principiu, din sensurile elementelor componente, iar, în
cazul frazeologismelor, el este diferit – nu de puține ori, chiar șocant, absurd la
prima vedere – de sensurile elementelor alcătuitoare" (Popa 2006, 204). În fine,
în cazul interpretării teoretice în special a locuțiunilor, este vorba de echiva-
lența dintre acestea și o unitate lexicală formată dintr-un singur element, adică
se are în vedere problema cuvîntului analitic. Cu alte cuvinte, încercăm să

ADELA MANOLII

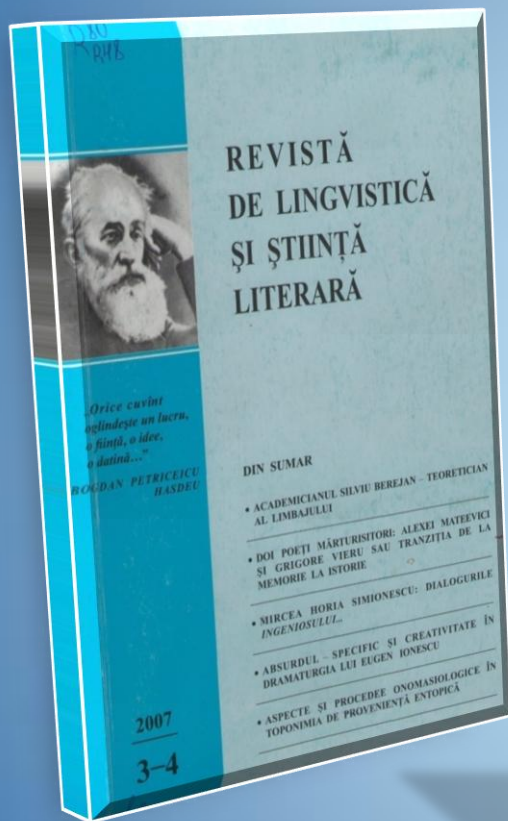
Universitatea de Stat din Moldova
(Chișinău)

CUVINTE DE ORIGINE GREACĂ ÎN EXPRESII IDIOMATICE ROMÂNEȘTI

Privit ca fapt glotic sau de stil, conceptul de „frazologism” are în lucrările de specialitate multiple accepții și definiții care, într-un fel sau altul, converg în jurul afirmației că el prezintă o unitate stabilă, alcătuită din două sau mai multe cuvinte, dar care au din punct de vedere stilistic un sens unitar și o valoare figurată, metaforică mai întâi de toate, obiectivul de a satisface nevoia de expresivitate a vorbitorului. Atestăm deci definiții ca: *expresie frazeologică, frazeologism* (Gh. Colțun); *sintagmă stabilă, unitate sintagmatică, grup frazeologic, unitate frazeologică, frazeologism, expresii ideomatische, formule și clișee internaționale, perifraze* (Th. Hristea) [1, p. 138]; *expresii idiomatice* (Al. Andriescu); *locuțiuni verbale* (Fl. Dimitrescu); *izolări* (I. Iordan); *expresii metaforice, locuțiuni* (L. Șăineanu), *expresie, locuțiune, expresie perifrastică* (S. Pușcariu) etc. Așadar, în lingvistică nu există un punct de vedere comun referitor la terminologie, care să fie acceptat de majoritatea specialiștilor. Ba chiar mai mult decât atât, termenii enumerați mai sus, precum și termenii *sintagmă lexicalizată, perifrază, proverb, zicătoare, formulă celebră* (devenită element al codului comun), *clișeu, compus neaglutinant* ș. a., având în general aceeași accepțiune, se utilizează, în mod tradițional, în calitate de sinonime ale termenului *frazologism*. Considerăm că aceste denumiri, având fiecare specificul său, nu sînt sinonime totale.

Această diversitate de termeni poate fi explicată prin faptul că unii cercetători percep frazeologia în sens larg, avînd ca obiect de studiu nu numai frazeologismele, dar și proverbele, zicătorile, cuvintele înaripate, chiar și cuvinte aparte, cuvinte compuse, aforismele, imbinările libere de cuvinte, formulele de poveste ș. a. [2, p. 11]. O altă categorie de cercetători concep frazeologia în sens îngust, că ea se ocupă nemijlocit de frazeologismele propriu-zise. Nu vom insista prea mult asupra terminologiei ce ține de domeniul frazeologiei, deoarece, pe de o parte, acest lucru ar cere mult spațiu, iar pe de altă parte, nu acesta este obiectivul cercetării noastre. Considerăm că termenul adecvat pentru unitățile frazeologice analizate în prezentul articol este *expresie idiomatică sau idiomatism*, deoarece acestea sînt imbinări stabile de cuvinte cu sens figurat, al cărui sens nu poate fi tradus cuvînt cu cuvînt.

Frazeologismele, în general, au constituit obiectul preocupărilor științifice pentru mai mulți cercetători. Unii – I. Coteanu [3, p. 112], I. Iordan [4, p. 338], G. Giuglea [5, p. 263], M. Dobre [6, p. 14], S. Stati [7] – s-au pronunțat sporadic pe marginea acestui subiect, doar constatînd fenomenul. Alții s-au referit la anumite probleme ce țin de subiectul în cauză, spre exemplu, Gh. Colțun [2], a cercetat principalele criterii de identificare a frazeologismelor, relevînd valorile stilistice ale expresiilor frazeologice în plan funcțional-semantic și expresiv-emoțional, Fl. Dimitrescu [9] s-a preocupat de clasificarea frazeologismelor, Gh. Bulgăr [10] de valoarea stilistică a frazeologismelor, în timp ce Gh. Popa [11] a cercetat cauzele fuzionării sau reducerii unor componenți ai frazeologismelor.

LIUBA AGAPI

Institutul de Filologie
(Chișinău)

UN NUME ADUNAT ÎNTR-O CARTE*

A reda viața și activitatea unui academician, savant de talie internațională, în limitele unei publicații biobibliografice, înseamnă a aduna un enorm număr de valoroase date despre o prolifică activitate științifică și a risca să lași ceva nespus. Un astfel de lucru a fost realizat în anul 2005 în volumul omagial **Academicianul Silviu Berejan Biobibliografie** (Bălți-Chișinău, 2005, 287 p.) de Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți și Academia de Științe a Moldovei, instituții la care savantul a activat ani și ani, onorându-le prin activitatea sa.

Lucrarea schițează portretul lui Silviu Berejan – Omul și Silviu Berejan – Savantul prin prisma vieții și operei sale, începând cu aprecierile președintelui filialei Iași a Academiei Române, Viorel Barbu, ale directorului Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide” Dan Mănuță și ale Revistei „Limba română” din Chișinău, exprimate cu ocazia aniversării a 75-a a celui omagiat. Cuvintele de salut anticipează cele trei părți, din care denotă cartea în discuție.

Partea I intitulată *Momente Biografice* surprinde treptele unei biografii marcate de o intensă activitate în calitate de profesor, academician și mentor. Ea cuprinde schița „Din viața și opera acad. S. Berejan”, semnată de dr. hab. Gh. Popa, „Aprecieri date acad. S. Berejan” (de colegi de breaslă din diferite țări, de lideri universitari bălteni și de discipoli ai celui bibliografiat), „Interviuri” acordate de acesta în diferite perioade și publicațiile D-sale despre mentori, colegi, discipoli. În aceeași parte, pagini aparte sînt dedicate colaborării lui S. Berejan cu un alt lingvist de renume, „pornit de pe plaiuri moldovene”, E. Coșeriu, care i-a marcat substanțial activitatea.

Partea II – „*Inventarul*” bibliografic al acad. S. Berejan – fixează un impunător registru de 421 de publicații în diverse domenii de cercetare a limbii (gramatică, lexicologie, stilistică, istorie a limbii, semantică, romanistică, lingvistică comparată și contrastivă), studii expuse în cărți, monografii, manuale, dicționare, articole științifice, teze, recenzii, avize, publicistică, cronici, conferințe naționale

* Volumul la care ne referim în paginile ce urmează a mai fost prezentat publicului cititor în presa din ultimul timp. În parte de revistele de specialitate „Confluențe bibliologice” (editată de Biblioteca Universității „A. Russo” din Bălți, 2005, nr. 2 și „Bibliopolis” (editată de Biblioteca Municipală „B. P. Hasdeu” din Chișinău, vol. 21, 2007, nr. 1), care au publicat în paginile lor materialele amănunțite, referitor la biobibliografia acad. S. Berejan semnate respectiv de L. Trinea și Vl. Prîșcaru.

LIMBA ROMÂNĂ

REVISTĂ DE ȘTIINȚĂ ȘI CULTURĂ
Nr. 1-3 2004 • ANUL XIV • CHIȘINĂU

Prezentări și recenzii

201

Într-o epocă a globalizării informaționale și comunicaționale, informaticii și lingviștii deopotrivă propun unele tehnologii de informatizare în studiul limbii române. În articolul *Menținerea identității prin limbă: instrumente și resurse lingvistice în format electronic*, Gabriela Haja propune proiecte naționale și internaționale ce ar contribui la realizarea de resurse, instrumente și tehnologii de prelucrare a limbii române, în toată complexitatea acesteia. Mai mult, autoarea notează că „odată puse în practică rezultatele cercetărilor de acest tip, problema amenințării identității lingvistice și implicit culturale a unei națiuni nu se mai pune, de vreme ce comunicarea vorbitorului de limbă română, prin Internet, cu orice vorbitor, indiferent de limba lui maternă, devine astfel posibilă”.

În studiul *Noi contribuții la informatizarea editării atlaselor lingvistice românești regionale*, Florin-Teodor Olariu, Vasile Apopei și Silviu Bejnararu sugerează un program de editare asistată de calculator a atlaselor lingvistice și a textelor dialectale. Prezentând pe scurt maniera în care se realizează o hartă interpretativă, autorii evidențiază avantajele oferite de acest sistem informațional, menționând în încheiere că „rezultatele obținute până la acest moment ne dau speranța că în viitorul apropiat aceste deziderate vor putea fi valorificate”.

În sistemul de învățământ românesc actual, ca orice inovație, instruirea asistată de ordinator nu a fost receptată pozitiv, găsindu-se la jumătatea drumului dintre necesitate și rezistență. Mihaela Secieru în articolul *Actori cîmpului universitar și internetul ca spațiu național și internațional de promovare a limbii române* dezbat problema „implementării tehnologiilor informaționale în spațiul universitar românesc”. Este laudabilă munca autoarei în vederea enumerării unor site-uri românești, care contribuie la stabilirea unui contact permanent cu lumea științifică națională și internațională.

Tot la capitolul Aspecte ale dinamicii lingvistice remarcăm articole-

le semnate de Gheorghe Popa și Valeriu Rusu, care prezintă nivelul de predare a limbii române în Republica Moldova – cel dinții și în Franța – cel din urmă. Apreciam riguroasa analiză cu atât mai mult, cu cât autorii pornesc de la niște realități concrete. Valeriu Rusu analizează modul de predare a limbii române la universitățile franceze și, în special, la Universitatea Provence, iar Gheorghe Popa se referă la pregătirea lingvistică universitară din Republica Moldova și formulează unele sugestii vizând diminuarea gravității elementelor lacunare ale predării disciplinei lingvistice în instituțiile de învățământ.

Remarcabil este și gestul unor lingviști care, aplicând o metodologie modernă, propun teme impresionant de investigații: *Concepte ale modelului etnometodologic în analiza conversațională cu aplicație la limba română* (Luminița Mirela Cărăușu); *Aspecte ale creativității lexicale în terminologia filozofică actuală* (Eugen Munteanu).

Cea de-a doua secțiune a volumului are în obiectiv critica și istoria literară, stabilind statutul literaturii românești indiferent de teritoriu și sistemul de valori ale imaginării în beletristică.

O amplă și atentă prezentare este dedicată analizei literaturii din Republica Moldova. Pornind de la faptul că literatura din Basarabia „păstrează, prin memoria etnică, rădăcinile arheale românești, dar care sub «teroaarea Istoriei» e bîntuită de o «conștiință sfîșiată», căutîndu-și specificitatea”, Adrian Dinu Rachieru, în articolul *Există o literatură basarabeană? examinează controversa literatură românească – literatura basarabeană (și/sau „moldovenească”)*. Studiile lingvistice, istorice, politice dau o imagine complexă a sorții acestei literaturi. Dincolo de cercetarea contextuală a literaturii din Republica Moldova, autorul speră că „într-o zonă a confluentei și într-o epocă a globalizării, ea se va dezvolta endogen, apărînd valori și modele culturale care în de spațiul românesc unic”.

În studiul *Etape ale literaturii din*

POEZIA

revistă de cultură poetică
Anul XIII, nr. 3 (45) / 2008

Apare
sub egida
Unirii
scriitorilor
din România

POEZIA / Iunie 2008

POEZIA ESTE PLATOȘA CARE PROTEJEAZĂ FIINȚA NAȚIONALĂ MAI BINE DECÎT OȚELUL

– Dialog cu poetul Nicolae LEAHU –

MAI POET ERAM DANSIND... PAPAUDA
ȘI ÎNGININD CUVINTELE ALTORA

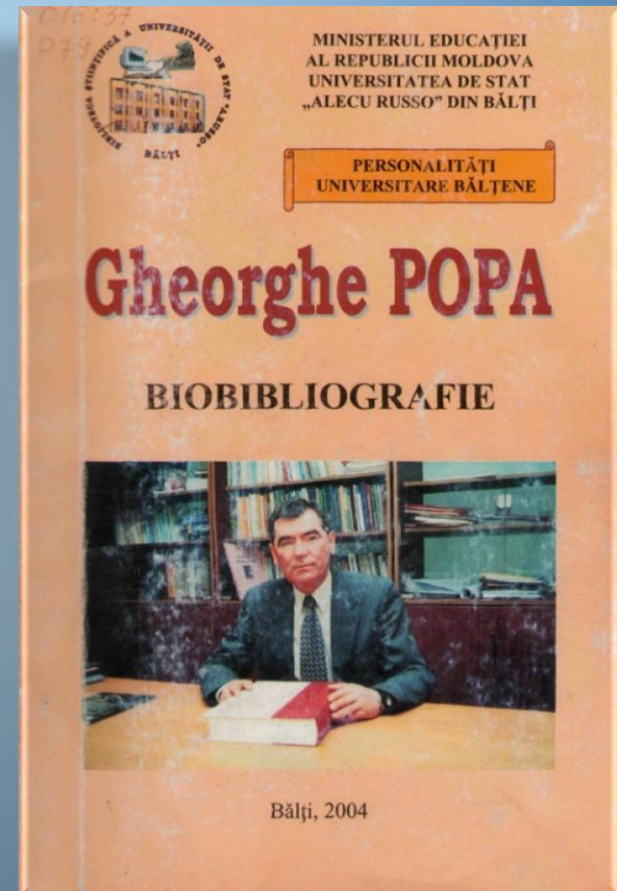
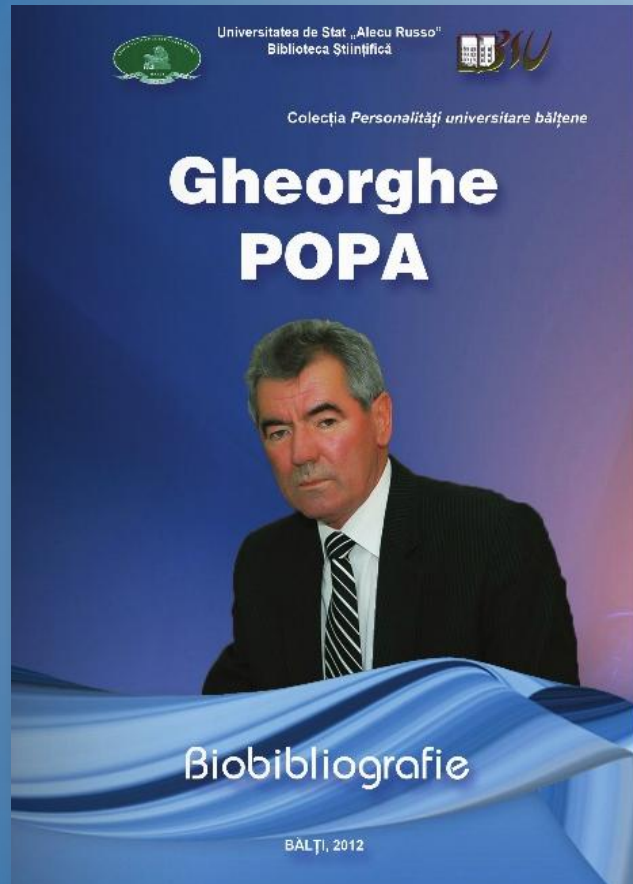
Cassian Maria Spiridon: Nicolae Leahu, ce se întîmpla cu poezia în Basarabia copilăriei tale?

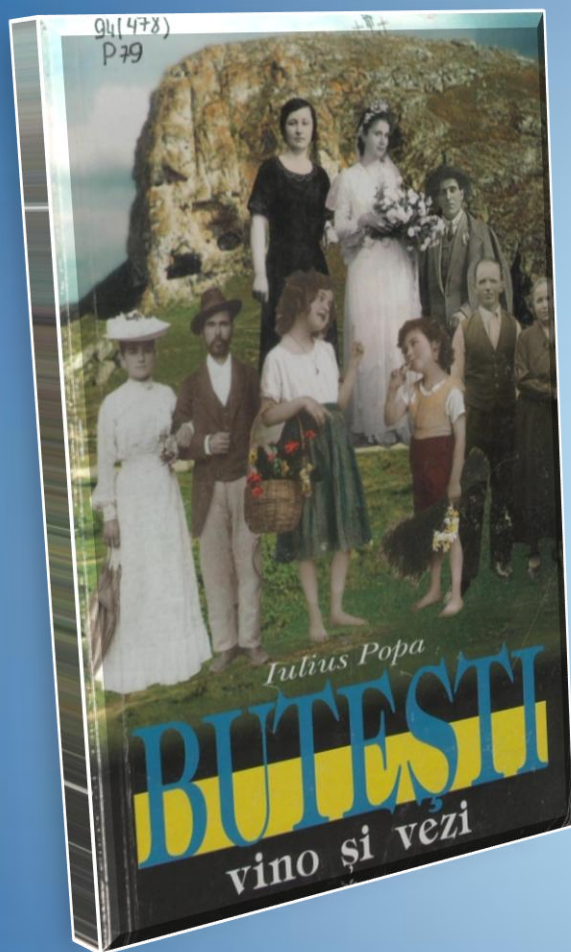
Nicolae Leahu: Copilăria, din păcate, dă numai arareori, la nivelul unor fulgurații mai degrabă, dimensiunea interioară a lucrurilor; o dibuim mai târziu, asemeni lui Creangă, în căuta nostalgilor în care se scriu „Amintirile...”. Cînd vine și acest timp, însă, ingenuitatea privirii s-a cam tocit, e excesiv cerebrală, calculată etc. Și spun aceasta pentru că gîndesc poezia ca pe o stare naturală a ființei... În copilărie, în general, o neglijăm cu nepăsare, iar cînd dobîndim revelația existenței ei, constatăm că ne-a și părăsit ceva nelămurit, că ceva din noi s-a decorporalizat, s-a exteriorizat. Cînd ne spunem poezi deja, nu ne rămîne decît să recuperăm consistența de umbră, licărul de oglindă lichidă, floarea de chichiră sau de mucișcă a poeziei, a unei stări pe care n-o mai înțelegem, pentru că nu mai sîntem una cu ea, una cu unitatea ei nediferențiată de efectele „cunoașterii lucrurilor”. Privind, prin urmare, cu detașarea acestor clipe, poezia decenului al șaptelea – și încă poezia din Basarabia! – va arăta foarte diferită de ceea ce-ar fi exprimat sensibilitatea mea de atunci. Nu mai e posibil, m-am învechit în prejudecări și mă sînt legat fideleș de convenții... Iar poezia nu stă în scrierea/transcrierea unei stări, e înșiși starea de a fi conectat la sursele magice, ale iraționalului, ale supranaturalului. Copilul vorbește cu Dumnezeu la fel de firesc cum discută cu păpușile sau păpădiile și doar societatea, școala îl fac să uite această limbă, care nu poate fi decît limba poeziei, pentru că e universală, tot așa procedînd și românul, și chinezul, dar și aborigenii din pădurile Amazoniei. Mai poet eram dansînd... paparda și înginînd cuvintele altora...

Cînd ai descoperit poezia sau, poate mai adecvat, cînd te-a descoperit poezia? Cine îți-au fost îndrumătorii?

În accepția ei obișnuită, probabil atunci cînd m-am surprins declamînd înția dată „Căteșuș cu părul cret...”. Atunci am înțeles că poezia te privilegiază cumva, te scoate la rampă, din moment ce toată lumea (ai casei, în fapt) este dispusă să te aplaude; să te „admire” sau, poate, atunci cînd am luat de pe etajera unchiului Leonid (fratele mamei, hirotonisit preot și dus de sovietici tocmai la Kușka, pentru a nu mai profeți niciodată) o carte groasă, cu doar cîteva planșe color, dar cu o pagină cu totul neobișnuită: avea cuvintele grupate în niște dreptunghiuri centrate pe mijlocul paginii.

PERSONALIA

**POPA,
Dumitru Gheorghe**
(7.08.1924 –
17.12. 1981)

Studii medii. O perioadă a funcționat ca socotitor în gospodăria locală, apoi ca brigadier la amenajarea drumurilor. Sub conducerea sa a fost plantată aleea de pini și nucari pe traseul de la Butești până pe muchia dealului spre Cobani.

**POPA,
Gheorghe Dumitru**
(30.11.1952)

Absolvent al Facultății de Filologie a Institutului Pedagogic „Alec Russo” din Bălți, diplomă cu mențiune (1974). Doctor în științe filologice (1981). Teza: „Statutul semantico-structural și funcțional al echivalentelor analitice ale adjectivului”. Posturi didactice: lector (1974-1981), lector superior (1981-1983), conferențiar universitar (1983), profesor universitar (2001). Funcții administrative: decanul Facultății de Filologie (1981-1984); șeful Catedrei Limba și Literatură Română (februarie-mai 2000); șeful Catedrei Limba Română (din mai 2000). Alte funcții: cercetător științific superior (Universitatea de Stat „A. Russo”, 1994-1996); cercetător științific superior (Institutul de Lingvistică al A.Ș.M., 1995-2000). Domenii de cercetare: lingvistica generală, lingvistică comparată, lexicologie, lexico-

grafie, semantică, gramatică. Publicații – peste 70, inclusiv două dicționare (1990 și 2002), o monografie (1992), un manual (1992, în colaborare); în calitate de cercetător științific superior la Institutul de Lingvistică al A.Ș.M. a participat la elaborarea „Dicționarului derivativ al limbii române”, iar în calitate de membru al grupului de cercetare „Limba română vorbită în Moldova istorică” a participat la elaborarea unei culegeri. Participat la mai multe conferințe, colocvii și simpozioane, inclusiv internaționale: Iași (1996, 1997, 2003), Suceava (1995, 1997), Chișinău (1998), Bălți (2001) ș.a.

**POPA,
Gheorghe Ion**
(28.07.1896-19??)

A avut studii teologice. A fost preot. Stabilit cu traiul în România.

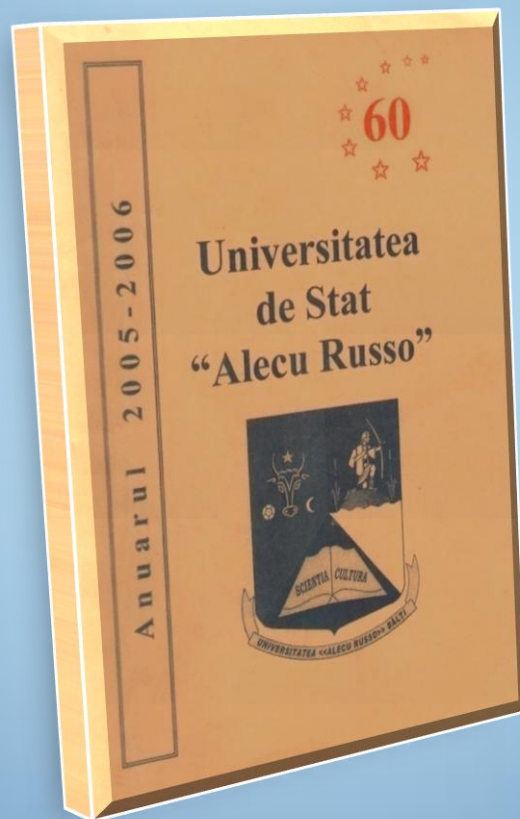
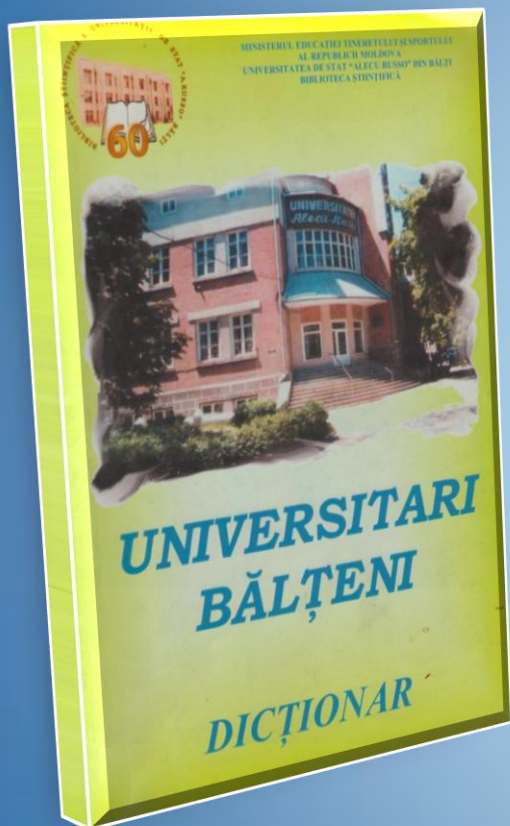

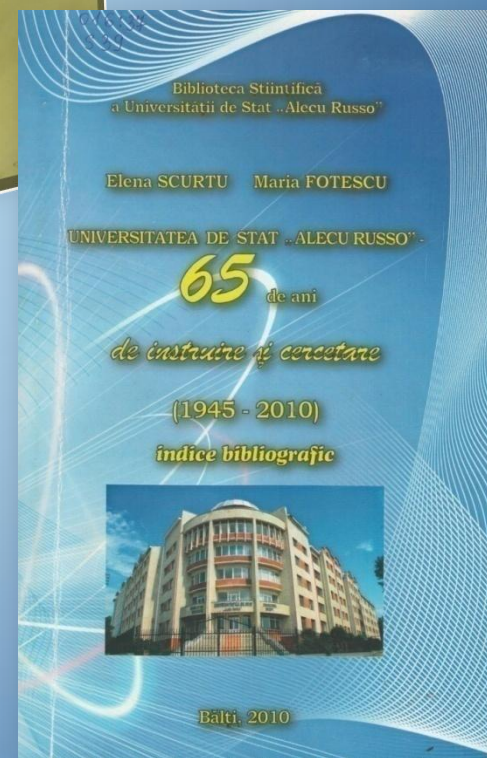
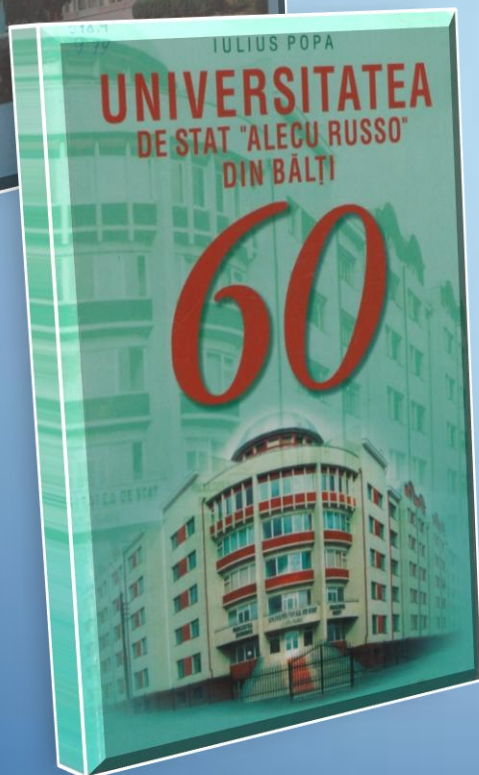
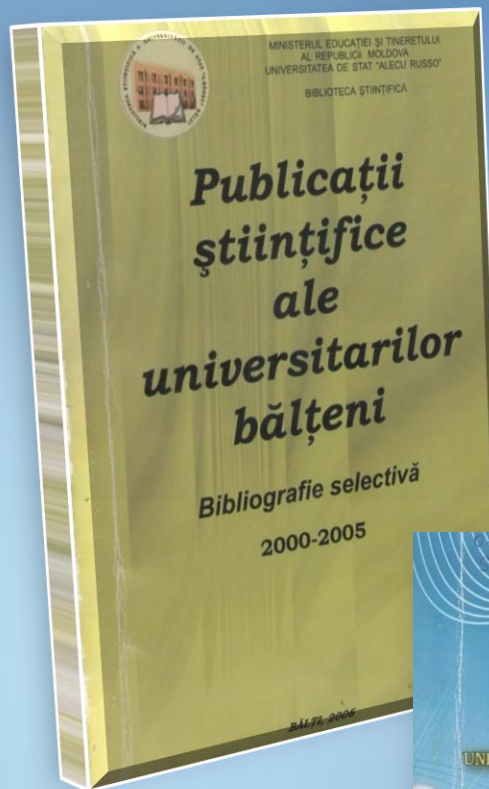
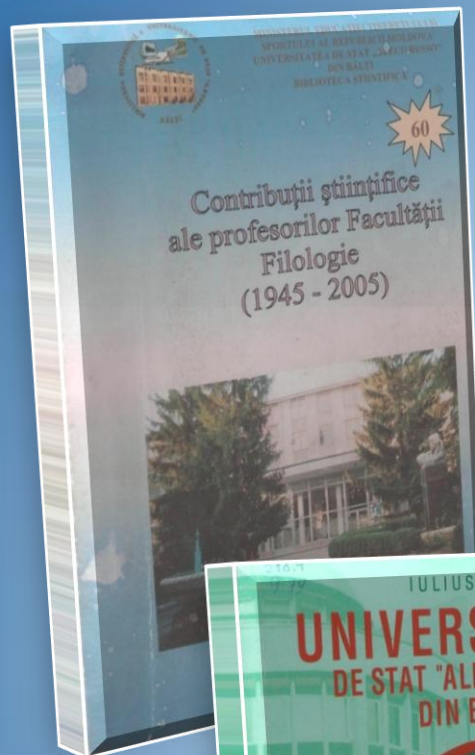
**POPA,
Gheorghe Pantelimon**
(24.04.1937)

Absolvent al Școlii de Mecanizare din Ciuciulea (Glodeni) în anul 1955. În perioada 1968-1998 a fost conducător al brigăzii de tractoare în gospodăria locală.

**POPA,
Ion Alexandru**
(1854-15.07.1920)

Fiul lui Alexandru I. Popa. Înmormântat în curtea bisericii din Butești.

UNIVERSITATEA de STAT «ALECU RUSSO» din BĂLȚI
SECȚIA ȘTIINȚĂ ȘI RELAȚII INTERNAȚIONALE

Mihail RUMLEANSCHI

ANUAR

DIRECȚII DE CERCETARE,
STUDII,
ACTIVITĂȚI DE CREAȚIE,
SPECIALIZĂRI

BĂLȚI - 2000

Catedra LIMBA ROMÂNĂ

Șef de catedră

Gheorghe POPA

① Componența catedrei:

⇒ 5 conferențieri universitari, doctori:
Elena Belinschi – Mihail Gudima –
Maria Lavric – Gheorghe Popa – Gheor-
ghe Stog

⇒ 2 lectori superiori universitari, doctori:
Grigore Cantimir – Gheorghe Daman-
ciuc

⇒ 1 lector superior universitar:

Zinaida Tăriță

⇒ 4 lectori asistenți universitari:
Liliana Ceremuș – Valentina Eșanu – Ta-
mara Macovei – Adela Novac – Aliona Sainenco

⇒ 6 doctoranzi: Aliona Boliac – Lilia Trincă – Aurelia Codreanu –
Liuba Junghină – Svetlana Stanțieru – Aliona Vrednic

② Direcții de cercetare:

- I. a) Lingvistica și semiotica textului;
b) Limba – sistem de unități și relații;
c) Mijloacele de nominare în limba română;
d) Tendințe actuale în vocabularul și gramatica română;
e) Particularitățile limbii române vorbite;
f) Raporturile de formă și de conținut dintre unitățile glotice.
- II. Catedra pregătește specialiști cu studii postuniversitare:
a) începând cu anul 1996 – la doctorat (la ora actuală, 6 doctoranzi);
b) începând cu anul 1999 – la magisterat (în a. 2000, șapte persoane
au obținut titlul de *Magistru în filologie*).
- III. Titularii catedrei sînt angajați în realizarea Curriculum-ului interdis-
ciplinar pentru clasele a XI-a și a XII-a.
- IV. În cadrul catedrei activează Cercul lingvistic studențesc.

③ Participări la manifestări științifice:

- ⇒ Проблемы взаимодействия культур в воспитании в духе взаимопонимания. Conferința *Языковая культура и языковые традиции в деле воспитания в духе взаимопонимания и взаимоуважения*, Alușta, 1999;
⇒ Cultura dezvoltării vorbirii în raport cu lexicul din arealul "Plai natal".

RESURSE ELECTRONICE

- <http://www.usb.md/despre-universitate/administratia/rector>
- http://www.asm.md/?go=noutati_detalii&n=5213&m=14
- <http://www.youtube.com/watch?v=5cbBT3nTx7g>
- [http://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Popa_\(lingvist\)](http://ro.wikipedia.org/wiki/Gheorghe_Popa_(lingvist))

Realizatori:
Adella Cucu, bibliotecar principal,
Serviciul Comunicarea Colecțiilor

Valentina TOPALO, șef Centru
Manifestări Culturale

2012